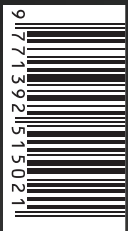


LIETUVOJE DIRBA TIK
4 TŪKST. UŽSIENIEČIŲ **18 p.**

TYRIMAS: LAISVĖS
PASAULYJE MAŽĖJA **26 p.**

UŽKREČIAMA INICIATYVA:
PADARYK GERĄ DARBĄ **36 p.**



www.veidas.lt

4,99 Lt
2013 gegužės 13
Nr. 20

veidas



Gintaras BERESNEVIČIUS
1961–2006



Sigitas GEDA
1943–2008



Ričardas GAVELIS
1950–2002



Viktoras ŠINKARIUKAS
1947–2008



Jurgis KUNČINAS
1947–2002



ALKOHOLIZMO DRAMA

Lietuvoje 30 proc. vyrų ir
10 proc. moterų yra
priklausomi nuo alkoholio



A full-page photograph of a man with a beard and long hair, wearing a brown blazer over a light blue t-shirt and brown trousers. He is standing on a city street with a crosswalk. The background is blurred, showing other people and city buildings.

Marc O'Polo

Prekybos centras EUROPA, Konstitucijos pr. 7A, Vilnius, Ila
Prekybos centras PANORAMA, Saltoniškių g. 9, Vilnius, Ila
Prekybos centras OZAS, Ozo g. 18, Vilnius, Ila
Laisvės al. 70, Kaunas

► **GEGUŽĖS 20 D.** ◄

veidas

**LIETUVOS
UNIVERSITETŲ
REITINGAS
2013**

► Prenumerata – www.veidas.lt ◄
Reklama „Veide“ – tel. (8 5) 264 9422

NR. 20, 2013 M. GEGUŽĖS 13–19 D.

LIETUVA

EKSPRESAS LIETUVA	8
APKLAUSA: šiemet per atostogas lietuviai išjungs maksimalaus taupymo režimą	10
SAVAITĖS INTERVIU: „Jei užsienio politikoje nori pasiekti rezultatų, neturi stengtis būti mokytoju“, – tikina Suomijos prezidentas S.Niinisto	12
ANALIZĖ: valstybės bėda – intelekto emigracija, sėkmė – intelekto eksportas	16

VERSLAS

KARJERA: Lietuva neįdomi darbuotojams nei iš Rytų, nei iš Vakarų	18
---	-----------

PASAULIS

DVIGUBA PILIETYBĖ: visiškai kraštutiniškai nepasiteisina	22
INTERVIU: „Artima Lietuvos ir Airijos partnerystė prisidės prie šalių pirmininkavimo ES Tarybai sėkmės“, – mano ambasadorius V.Purlys	24
IT: „Mokyklose reikia įgyti ne tik žinių, bet ir bendravimo įgūdžių“, – tvirtina J.Wheltonas	25
TYRIMAS: laisvės pasaulyje mažėja	26

VISUOMENĖ

ISTORIJA: tarpukariu Lietuvos valstybę labai sustiprino kooperacija	28
VIRŠELIO TEMA: Lietuvoje 30 proc. vyrų ir 10 proc. moterų yra priklausomi nuo alkoholio	30
TESTAS: sužinokite, ar esate priklausomas nuo alkoholio	35
UŽKREČIAMA INICIATYVA: Vilnių ištraukti iš stingdančios pilkumos gali tik patys miestiečiai	36
RELIGIJA: dvasininkai tikėjimo vertybes bando perduoti ir per socialinius tinklus	42

KULTURA

PROFILIS: „Toskai nevertėjo kištis į vyrų problemas“, – sako I.Linaburgytė	44
KINAS: šventės užkulisiuose – ginčai dėl pinigų puodo	46

LAISVALAIKIS

PAVASARIO SKAITINIAI: siūlome ištrauką iš Aleksandros ir Juozo Kazickų knygos „Vilties kelias. Po dešimties metų“	48
TURIZMAS: ketvirtadalis lietuvių atostogaus užsienyje. Kur vykti geriausia?	50

KOMENTARAI

REDAKTORIAUS LAIŠKAS	6
A.BAČIULIS: kova prieš dujų terminalą dar nesibaigė	11
A.ŠINDEIKIS: „dirbtiniai“ Lietuvos piliečiai valstybės neišgelbės	15
A.MALDEIKIENĖ: diskusija yra demokratijos pamatas	54

Savaitės interviu

12 p.



SUOMIJOS PREZIDENTŲ ARCHIVO NUOTR.

„Jei užsienio politikoje nori pasiekti rezultatų, neturi stengtis būti mokytoju“, – tikina Suomijos prezidentas Sauli Niinistö.

Karjera

18 p.

Lietuva neįdomi darbuotojams nei iš Rytų, nei iš Vakarų.



„DREAMSTIME“ NUOTR.



VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS VIZUALIZACIJA

Užkrečiama iniciatyva

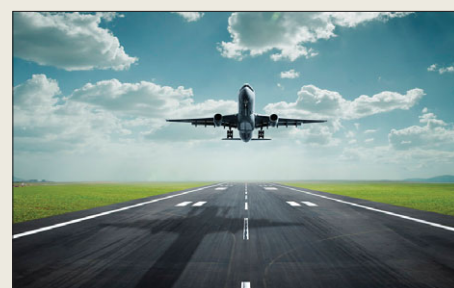
36 p.

Vilnių ištraukti iš stingdančios pilkumos gali tik patys miestiečiai.

Turizmas

50 p.

Ketvirtadalis lietuvių atostogaus užsienyje. Kur vykti geriausia?



„VEIDO“ ARCHIVO NUOTR.

Viršelės: BFL, Rašytojų sąjungos, „Veido“ archyvo ir asmeninio archyvo nuotr.; „Veido“ fotomontažas

VIENO VEIKSMO DRAMOS SPEKTAKLIS SUAUGUSIEMS

REŽ. VYTAUTAS V. LANDSBERGIS

VILIS

GEGUŽĖS 18 D. 18.30 VAL.
VILNIAUS TEATRE „LĖLĖ“



TEATRAS  LĖLĖ

WWW.TEATRASLELE.LT



REDAKTORIAUS LAIŠKAS



VALDŽIOS PUSMETIS: NESITIKĖKITE STEBUKLŲ

Tiesą sakant, tikrai didelei daliai žmonių visai patiktų, kad visus ketverius metus apskritai niekas nesikeistų ir jokių reformų nevyktų.

Gintaras Sarafinas

Šiandien sukanka pusmetis, kai darbuojasi naujai išrinktas Seimas, o netrukus sukaks šeši mėnesiai ir kai darbuojasi ši Vyriausybė. Seimo pirmininkas Vydas Gedvilas skėsčioja rankomis ir aiškina nesąs burtininkas, taigi žmonės neturėtų tikėtis, kad per tiek laiko būtų galima padaryti stebuklus. Na, niekas tų stebuklų ir nesitiki, bet nors ką padaryti juk buvo galima. Nes dabar daug kalbų, daug darbo grupių, o rezultatų jokių. Ak, tiesa, atsiprašau, yra ir šiek tiek rezultatų: Seimo narė Neringa Venckienė dingo, trys Seimo nariai per porą mėnesių pažeidė Konstituciją, buvęs Seimo vyriausiasis etikos sargas A.Salamakinas pabalsavo už premjerą ir patikino, kad nieko blogo čia nematęs. O jei įvertinsime dar ir B.Brazausko nuopelnus žmonijai bei pridėsime ant kamščio užlipusių Seimo narių nuotykių, paaiškės, kad skandalų šios kadencijos parlamentari priskaldė dvejiems metams į priekį.

Galingai klejoja ir šios Vyriausybės nariai. Kai kurie jų niekaip nesugeba perprasti, kas įeina į ministro pareigas ir kuo ministras turi užsiimti. Apie ministrės Birutės Vėsaitės ekscesus jau prikūrta nemažai anekdotų, tad nebėra prasmės plėstis, bet ir kiti ministrai „grybauja“. Tarkime, sveikatos apsaugos ministras Vytenis P.Andriukaitis elgiasi visai ne kaip ministras, o kaip opozicijoje esantis Seimo narys ar net kaip žurnalistas: jis demaskuoja visokiausius, jo žodžiais, sukčius ir kenkėjus, kritikuoja sveikatos apsaugos sistemos ydas, piktinasi netinkamu pinigų skirstymu, pacientams it koks populistas žada nerealiausių dalykų. „Regis, Vyteniui stipriai pakenkė, kad jis ilgai buvo Seimo narys ir dabar sunkiai prisitaiko prie naujų pareigų“, – juokiasi bu-

vęs sveikatos apsaugos ministras A.Čaplikas.

Iš tiesų ministras gali kritikuoti sistemą, piktintis netinkamu finansinių resursų paskirstymu, bet ir turi siūlyti išeitis, sprendimus, pataisas bei reformas. Pavyzdžiui, nors ne be trūkumų, čia galbūt galima laikyti buvusį švietimo ir mokslo ministrą Gintarą Steponavičių, kuris kritikavo buvusią sistemą, bet kartu turėjo savo viziją, ką ir kaip keisti. Ir, svarbiausia, keitė ir pakeitė. O VP.Andriukaitis kol kas tik virpina orą, na, ir dar į nevirtį varo sveikatos apsaugos sistemoje dirbančius profesionalus.

Tokio įvertinimo nusipelnė ne jis vienas, bet ir vidaus reikalų ministras Dailis A.Barakauskas, ir kultūros ministras Šarūnas Birutis, ir švietimo bei mokslo ministras Dainius Pavauskis, ir jau minėta B.Vėsaitė. Na negi taip sunku panagrinėti, kaip dirba aukščiausios prabos ministrai kitose valstybėse?

Nors, matyt, niekas dabartiniais ministrams aukštų reikalavimų nekelia. Atrodo, net ir premjeras iš savęs daug nereikalauja. O kam? Iš įvairiausių premjero ir ministrų pareikimų buvo galima susidaryti išpūdį, kad pagrindiniai šios Vyriausybės 2013 m. prioritetai – sprendimas dėl Visagino atominės elektrinės ir sprendimas dėl būsimos mokesčių reformos. Tačiau VAE klausimas apskritai pakibo ore, bet ir dėl mokesčių reformos nė kiek ne aiškiau. Nors gal kaip tik aiškiau: nieko pažangaus tikėtis nėra prasmės, viskas bus kaip buvo, tik įpakuota į naują vyniojamąjį popierių ir papuošta nauju kaspinu. Nors kita vertus, gal tai ir ne pati blogiausia žinia. Tiesą sakant, tikrai didelei daliai žmonių visai patiktų, kad visus šiuos ketverius metus apskritai niekas nesikeistų ir jokių reformų nevyktų. ■

veidas

Savaitinis iliustruotas žurnalas

2013 m. gegužės 13 d.; Nr. 20 (1068)

Leidžia UAB „Veido“

periodikos leidykla

ISSN 1392-5156

Steigimo liudijimas Nr. 1452

Leidžiamas nuo 1992 m.

LEIDĖJAS

dr. Algimantas Šindeikis

DIREKTORIUS

Andrius Valacka

Vyriausiasis redaktorius

Gintaras Sarafinas

Vyr. redaktoriaus pavaduotoja

Giedrė Bolzanė, tel. 264 9433

Atsakingoji sekretorė

Sonata Bajoraitė, tel. 264 9415

SKYRIAI:

Vidaus politika – J.Kučinskaitė,

A.Lėka, tel. 264 9432

Verslas – J.Laurinėnaitė-Šimelevičienė,
V.Sapetkaitė, tel. 264 9418

Visuomenė – V.Stoškuvienė

Kultūra – R.Baltrušaitytė, tel. 264 9418

Užsienis – R.Januzytė, tel. 264 9423

Fotoredaktorė – L.Gušauskienė

Bendradarbiai – A.Bačiulis, V.Gaidys,

E.Jurgelionis, A.Maldeikienė,

R.Milasiūnas, G.Mitkevičienė, V.Norkus,

E.Pukšta, D.Pušys, J.Rudokas, D.Urbienė

Kalbos redaktorė

V.Kundrotienė, tel. 264 9385

Vyr. dizainerė L.Beatričė Paukštė

Dizaineriai K.Katkus, F.Destandau

Reklama R.Lukšienė, A.Papievienė,

tel. 264 9422

Platinimas ir prenumerata

G.Strazdienė, tel. 264 9424

Administratore

M.Aleksandravičienė, tel. 262 6813

REDAKCIJOS ADRESAS:

A.Goštauto g. 8, (I a.),

LT-01108 Vilnius

Telefonas 262 6813, Faksas 262 2407

El. paštas mail@veidas.lt

Spausdino UAB „Spaudos kontūrai“,

Vakarinė g. 1, Vilnius

Tiržas
audituojamas



Visos teisės saugomos © 2013 UAB „Veido“

periodikos leidykla. Žumale

„Veidas“ paskelbtą informaciją galima pla-

tininti ar naudoti kitose žiniasklaidos prie-

monėse tik gavus rašytinį UAB „Veido“

periodikos leidyklos sutikimą. Rankraščiai

negražinami ir nerecenzuojami.

Už laisvų, reklaminių bei PR

raidėmis pažymėtų straipsnių turinį

redakcija neatsako.

Prenumerata 2013 m. „Veido“ prenu-

merata internetu: www.veidas.lt, „Res-

publikos“ platinimo tarnybose; privačio-

se platinimo tarnybose ir redakcijoje –

kiekvieną darbo dieną; Lietuvos paštuos-

se – iki mėnesio 20 d. Lietuvos prenu-

meratoriams: 1 mėn. – 21 Lt, 3 mėn. – 63

Lt, 6 mėn. – 126 Lt, 12 mėn. – 252 Lt. ES

valstybių prenumeratoriams (su pristaty-

mu) apmokėjimas čekiais arba grynai-

siais redakcijoje: 1 mėn. – 55 Lt, 3 mėn.

– 165 Lt, 6 mėn. – 330 Lt, 12 mėn. – 660

Lt. Kitų valstybių prenumeratoriams: 1

mėn. – 85 Lt, 3 mėn. – 255 Lt, 6 mėn. –

510 Lt, 12 mėn. – 1020 Lt.



Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra



Greiti ir lankstūs finansavimo sprendimai

AB „Citadele“ bankas siūlo efektyvius sprendimus smulkiam ir vidutiniam verslui vystyti:

- Kreditai investicijoms, inovacijoms ir verslo plėtrai.
- Bendradarbiaujant su INVEGA – puikios „Atviro kreditų fondo“ sąlygos kreditų plėtrai, investicijoms ir inovacijoms. Kreditų trukmė – iki 6 metų.
- Kreditai apyvartinėms lėšoms – iki 2 metų trukmės.
- Bendradarbiaujant su Žemės ūkio paskolų garantijų fondu (ŽŪPGF) teikiami kreditai ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms apyvartinėms lėšoms papildyti, įkeičiant būsimas tiesiogines išmokas, taip pat – žemės sklypams, įrangai įsigyti bei kitoms investicijoms.
- Įrangos, komercinio transporto, technikos bei lengvųjų automobilių lizingas. Lizingo būdu įsigyjant įrangą, galima pasinaudoti INVEGA garantijomis.
- Jokių eilių, pateikus visus dokumentus – preliminarus atsakymas per 1 darbo dieną.

Nemokamas telefonas 8 800 72 739 bei www.citadele.lt

Citadele bankas



SUSISIEKIMAS IR TRANSPORTAS

82 911 KM

Tiek kilometrų sudaro bendras Lietuvos automobilių kelių ilgis.

6604 KM

Tokio bendro ilgio yra Lietuvos miestų gatvės.

1,71 MLN.

Tiek Lietuvoje įregistruota lengvųjų automobilių. Daugiausia „Volkswagen“ ir „Audi“ markės (atitinkamai 330 tūkst. ir 249 tūkst.)

13 086

Tiek Lietuvos keliais rieda autobusų.

460

Tiek miestų gatvėmis zuja troleibusų.

42 TUKST.

Tiek mūsų šalyje įregistruota motociklų.



114 TUKST.

Tiek Lietuvoje įregistruota krovininių automobilių.

1775,3 KM

Toks yra dabartinis bendras Lietuvos geležinkelio tinklo linijų ilgis. Iš jų 1520 mm pločio vėžės – 1753,5 km, o 1435 mm pločio vėžės – 21,8 km.

122 KM

Tiek kilometrų geležinkelio linijų yra elektrifikuotos.

265

Tiek Lietuva turi lokomotyvų.

9212

Tiek mūsų šalyje įregistruota prekių traukinių vagonų. Dar yra ir 268 keleiviniai vagonai.

931 KM

Toks yra Lietuvos vidaus vandenų kelių ilgis.

118

Tiek laivų sudaro Lietuvos prekybinį laivyną.

52

Tik tiek Lietuva turi žvejybinių laivų.

732

Tiek mūsų šalyje įregistruota orlaivių. Iš jų 276 lėktuvai.

125 MLN.

Vidutiniškai tiek tonų krovinių Lietuvos vežėjai perveža per metus.

Šaltinis: Statistikos departamentas

ŠVIETIMAS

GABIAUSI ABITURIENTAI RENKASI MEDICINOS MOKSLUS

Geriausieji gimnazijas baigę abiturientai, vadinamieji šimtukininkai, praėjusiais metais dažniausiai rinkosi su medicina susijusias studijas: gydomosios medicinos, odontologijos, genetikos, medicininės ir veterinarinės genetikos, farmacijos, biochemijos. Tai parodė Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro „Mosta“ atlikta analizė. Daugiausiai šimtukininkų pritraukė Vilniaus universitetas – 374, Lietuvos sveikatos mokslų – 90, Kauno technologijos – 48. Iš viso pernai bent po vieną šimtuką gavo 767 abiturientai. Net 652 pernai mokyklas aukščiausiais pažymiais baigę moksleiviai, pasak „Mosta“ direktorės Jurgitos Petrauskienės, rinkosi studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose. Iš jų 533 įstojo į valstybės finansuojamas vietas, 24 – į valstybės nefinansuojamas vietas, o dar 36 gavo valstybės mokamas studijų stipendijas. Dar 64 šimtukininkai pernai įstojo į Lietuvos aukštąsias

mokyklas po vienų metų pertraukos. Beje, net septyniolika šimtukininkų pernai pasirinko studijas Lietuvos kolegijose. Po keturis šimtukus pernai gavo keturi moksleiviai: iš Jurbarko A.Giedraičio-Giedraus, Kauno jėzuitų, Marijampolės

marijonų gimnazijos bei Vilniaus licėjaus. Po tris šimtukus gavo penki KTU gimnazijos abiturientai, keturi – Vilniaus licėjaus, trys Panevėžio J.Balčikonio ir du – Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos abiturientai. ●

Ką studijuoja Lietuvos šimtukininkai

Universitetas	Studijų programa	Įstojo šimtukininkų
LSMU	Medicina	57
VU	Medicina	49
VU	Politikos mokslai	37
VU	Teisė	28
VU	Ekonomika	27
ISM	Ekonomika	20
LSMU	Odontologija	16
VU	Programų sistemos	16
VU	Psichologija	13
VU	Taikomoji fizika	13
VU	Odontologija	13
ISM	Tarptautinis verslas ir komunikacija	12
VU	Finansų ir draudimo matematika	12
VU	Azijos studijos	11
VU	Skandinavistika	9
VU	Filosofija	8
VU	Matematika ir matematikos taikymai	8
VU	Žurnalistika	8
VG TU	Architektūra	8

Šaltinis: „Mosta“

SPORTAS

AKTYVAUS LAISVALAIKIO MĖGĖJAI VASARĄ NENUOBODŽIAUS

Jei šią vasarą liksite Vilniuje, nuobodžiauti neteks – kiekvieną savaitę įvairiose sostinės vietose vyks mankštos, dviračių žygiai, šiaurietiško vaikščiojimo ir bėgimo treniruotės, šokių ir kovos menų pamokos bei daugybė kitokių veiklų. Oficialia sporto diena Vilniuje skelbiamas sekmadienis: iki rugsėjo 22 d. kiekvieną sekmadienį Gedimino prospekte viešoji įstaiga „Sveikas miestas“ kvies į sporto ir laisvalaikio erdvę po atviru dangumi. „Visada bus įrengta kovų menų zona, kurioje vyks svarbiausių kovų menų treniruotės, bus organizuojamos sveikatingumo mankštos, šokių pamokos – gatvės šokių, lindihopo, bus surengti įvairūs sporto turnyrai: badmintono, teniso, stalo teniso ir t.t. Visos šios veiklos bus nemokamos“, – informuoja projektą „Sekmadienis – sporto diena“ organizuojančios VšĮ

„Sveikas miestas“ rinkodaros ir projektų vadovė Inga Matkevičienė. Daugybė galimybių sportuoti sostinėje bus siūloma ir kitomis dienomis. Pirmadieniais ir trečiadieniais 18.30 val. Vingio parke visą vasarą vyks DNB ir „Sveikas miestas“ rengiamos šiaurietiško vaikščiojimo treniruotės, o ketvirtadieniais 19 val. ir sekmadieniais 11 val. – bėgimo treniruotės su profesionaliais treneriais. Nuo birželio pradžios šeštadieniais ir sekmadieniais 9 val. ryto penkiose viešosiose erdvėse prasidės taichi mankštos.

Dėmesio sulauks ir dviračių sporto entuziastai. Trečiadieniais 19.30 val. Katedros aikštėje vyks kalnų dviračių treniruotės „MTB mokyklėlė“, o kas antrą sekmadienį 14 val. nuo Katedros aikštės prasidės dviračių žygiai „Velo sostinė“ po žaliąsias miesto erdves, tokias kaip Belmonto parkas, Verkiai ar Pavilnys. Beje, neturintys nuosavų dviračių šiemet sostinėje galės naudotis automatinę dviračių nuomos sistema. Pirmieji nuomos punktai atsiradęs liepos pradžioje prie sostinės savivaldybės pastato, Seimo, Vyriausybės ir Katedros. ●



SUSISIEKIMAS

RADIKALIAI KEIČIASI VILNIAUS VIEŠOJO TRANSPORTO SISTEMA



Nuo liepos 1-osios Vilniuje iš esmės keičiasi prieš 30 metų sukurta viešojo transporto sistema. Tai reiškia, kad sostinėje nebeliks maždaug pusės visų dabar esančių stotelių, keisis nuo seno įprasti maršrutai, o kai kurie jų bus visai panaikinti. Dėl to gatvėse išnyks beveik 60 troleibusų, o autobusų padaugės keliomis dešimtimis. Tiesa, Vilniaus viešojo transporto optimizavimo darbo grupės vadovas Kastytis Lubys pabrėžia, kad šalia pagrindinių autobusų maršrutų atsiras šeši

greitieji, kuriais 5–6 min. intervalu važiuosiantys greitieji autobusai keleivius veš pagrindinėmis kryptimis: Stotis – Santariškės, Santariškės – Laisvės prospektas – Stotis, Fabijoniškės – Centras–oro uostas, Pilaitė – Saulėtekis, Pašilaičiai – Saulėtekis ir Naujoji Vilnia – Centras. Vis dėlto daugiausiai nepasitenkinimo Vilniaus miesto gyventojams kelia ne vasarą laukianti paininga, o tai, kad miesto gatvėse nebeliks dabar kursuojančių privačių bendrovių maršrutų. Kol kas

nežinia, ar miesto taryba susitars leisti skelbti konkursus privatiems vežėjams, kurie aptarnautų privežamuosius maršrutus ir vežtų keleivius iš priemiesčių iki greitųjų autobusų. Kol tokio sprendimo nėra, kai kurie vilniečiai jau skaičiuoja, kad jų kelionė iš namų į darbą, anksčiau užtrukdavusi pusvalandį, gali pailgėti antra tiek. Nors miesto valdžia įsitikinusi, kad naujoji sistema ne tik sumažins miesto biudžeto išlaidas, bet ir suteiks daugiau komforto gyventojams. Primsime, kad šiandien „Vilniaus viešasis transportas“ turi 111 mln. Lt skolų, o iš šiuo metu Vilniuje esančių 96 autobusų ir troleibusų maršrutų 90 proc. yra nuostolingi. Skaičiuojama, kad optimizavus Vilniaus viešojo transporto sistemą kasmet bus sutaupoma apie 10 mln. Lt. Bet tai tik planai, o tikrovė Lietuvoje iš jų dažnai mėgsta pasišaipyti. ●

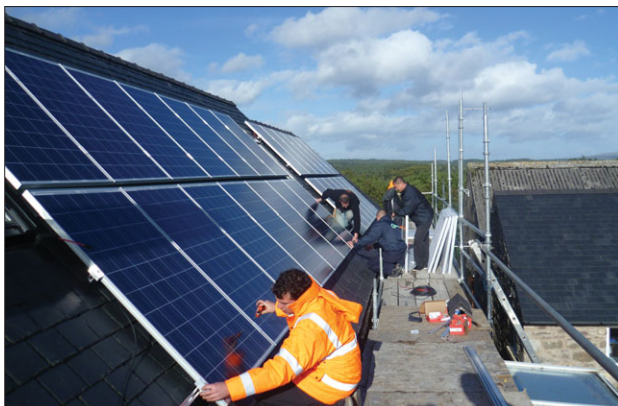
ENERGETIKA

NAUJŲ SAULĖS ELEKTRINIŲ STATYBA STOJA

Lietuvai įgyvendinant anksčiau valdžios tikslus, pernai šalyje buvo kilęs tikras mažųjų saulės elektrinių bumas: pasidairę po gyvenamųjų namų kvartalus visoje šalyje išvysime daug namų, kurių stogai nukloti fotovoltinė energiją gaminančiais lakštais.

Pasirodo, per praėjusius metus gauta net 15 tūkst. paraiškų nedidelėms iki 30 kW galios saulės jėgainėms statyti. Tiek daug entuziastų atsirado dėl to, kad jų savininkams pernai buvo numatytos įvairios lengvatos.

Tačiau Vyriausybei susizgribus, kad procesas nebevaldomas, o gautais leidimais net prekiaujama, prasidėjo atvirkštinis procesas. Drastiškai – net 40 proc. sumažintas saulės energijos supirkimo iš mažųjų jėgainių, pradėjusių veikti po kovo 1-osios, tarifas, todėl tie, kurie iki numatytos datos nespėjo susitvarkyti dokumentų, vėliausiai šios veiklos apskritai atsisakys, nes ji bus nuostolin-



ga. Kitaip tariant, šalyje veiks tik iki šio pavasario pastatytos nedidelės saulės jėgainės. Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos Energetikos komiteto pirmininkas Vitas Mačiulis šiemet susiklosčiusią padėtį vadina saulės energetikos Lietuvoje žlugdymu, o Vyriausybę aiškina, kad skatinant mažų saulės elektrinių statybą buvo perlenkta lazda. Juolab kad didesnių saulės elektrinių, kurioms nustatyta tik maksimali kainos riba, o reali kaina nustatoma aukcionuose, įstatymų

pakeitimai neliečia. Priminsime, kad iš nedidelių iki 30 kW galios saulės elektrinių 2011 m. elektros kilovatvalandė buvo superkama po 1,63 Lt, 2012 m. – po 1,44 Lt, o nuo šių metų kovo – dar 40 proc. pigiau. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkė Diana Korsakaitė aiškina, kad mažinti supirkimo kainą tenka dėl mažėjančių saulės jėgainių statybos sąnaudų, o tokią tarifų mažinimo praktiką taiko daugelis ES šalių. ●

RENGINIAI

JAUNIMAS PRAŠO ŽIŪROVŲ TYLOS

Antradienį Vilniaus mažajame teatre prasideda penktasis tarptautinis teatro debiutų festivalis „Tylos!“. Savo spektaklius pristatys keturi Muzikos ir teatro akademijos vaidybos kursai, prie jų prisidėjo Klaipėdos jaunimo teatras, Rusijos teatro meno universitetas (GITIS) ir



J.Vachtangovo teatro Antroji studija. Iš viso per šešias festivalio dienas bus pristatyti devyni spektakliai, du jaunų grupių koncertai, diskusijos šiuolaikiniame teatru aktualiomis temomis ir atidaryta Vilniaus dailės akademijos scenografijos studentų darbų paroda. ●

ŠEŠTADIENĮ SKAMBĖS GATVĖS

Šeštadienį 12 val. Lietuvoje prasideda Gatvės muzikos diena. Šįmet prie šios muzikinės iniciatyvos pirmąkart prisideda Trakai ir Neringa, o aktyviausi miestai yra Kaunas, Klaipėda, Utena, Šiauliai ir, žinoma, Vilnius, kuriame užsiregistravusių groti muzikantų skaičius artėja prie dviejų šimtų. Labiausiai varžomasi dėl vietų sostinės Pilies gatvėje, bet joje šįmet bus leista skambėti tik akustinei muzikai. Pasiklausyti gatvės muzikantų vilniečiai galės ir Gedimino prospekte, Vilniaus, Vokiečių gatvėse bei Rotušės aikštėje, kurioje veiks Afrikos būgnų mokykla. Naujai parengti būgnininkai vakare galės dalyvauti finaliniame „Drum2gether“ renginyje, kuriam vadovaus perkusininkai profesionalai. Gatvės muzikos diena vietos lietuvių bendruomenių pastangomis bus surengta ir Londone bei Kopenhagoje, o Tbilisyje ši šventė jau tapo tokia pat populiari kaip ir Vilniuje. ●



APKLAUSA

ŠIEMET PER ATOSTOGAS LIETUVIAI IŠJUNGS MAKSIMALIAUS TAUPYMO REŽIMĄ



Regis, vis daugiau Lietuvos gyventojų ima jausti, kad sunkmetis baigiasi, ir bent per atostogas planuoja labiau atsipalaiduoti. Palyginę dviejų panašių sociologinių apklausų rezultatus – šių metų balandžio ir 2011 m. gegužės, matome akivaizdžių skirtumų. Ir į gerąją pusę. Tarkime, 2011 m. kone ketvirtadalis respondentų tikino visai neketinantys atstogauti, o dabar tokių tik 7 proc. Be to, 2011-aisiais per atostogas namie planavo

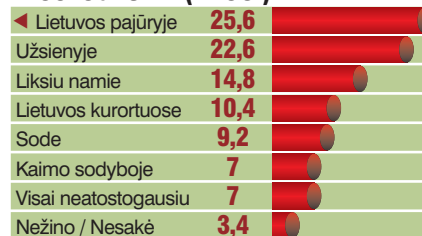
d daugiau nei pernai ar užpernai: 2011-aisiais tvirtinančiųjų, kad atstogoms neskirs nė lito, nes neturi iš ko, buvo 19,6 proc., dabar tokių – 11,2 proc. Daugiau nei pusė apklaustųjų savo šeimos atstogoms planuoja skirti nuo 500 iki 2 tūkst. Lt. Padaugėjo ir tokių respondentų, kurie šeimos atstogoms yra numatę daugiau nei 2 tūkst. Lt. Iš viso tokių planų turi daugiau nei 12 proc. apklaustųjų. ●

likti 19,2 proc., dabar tokių – 14,8 proc.

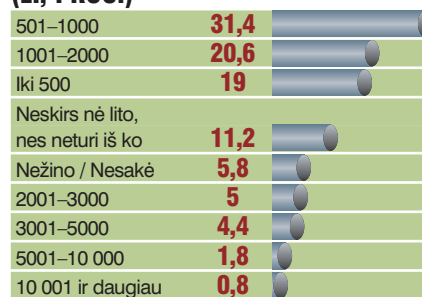
Atrodo, kad šiemet mažiau žmonių atstogaus ir soduose bei kaimo sodybose. Šiemet bent iki Baltijos jūros planuoja nuvažiuoti daugiau nei ketvirtadalis apklaustųjų, o daugiau nei penktadalis atstogaus planuoja užsienyje.

Ir pinigų atstogoms Lietuvos gyventojai šiemet nusiteikę išleisti šiek tiek

KUR ŠIĄ VASARĄ KETINATE ATSTOGAUTI? (PROC.)



KIEK PINIGŲ ŠIEMET PLANUOJATE SKIRTI SAVO ŠEIMOS ATSTOGOMS? (LT, PROC.)



Šaltinis: „Veido“ užsakymu tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Prime consulting“ 2013 m. balandžio 25–29 d. atlikta Lietuvos didžiųjų miestų 500 gyventojų apklausa. Cituojant apklausą, nuoroda į „Veidą“ būtina.

INTERVIU

KETURI KLAUSIMAI KAUNO „ŽALGIRIO“ KREPŠINIO KLUBO DIREKTORIUI, LKF VYKDOMAJAM DIREKTORIUI PAULIUI MOTIEJŪNUI

VEIDAS: Sakykite, ar jau pavyko rasti ne epizodinių, o nuolatinių krepšinio klubo „Žalgiris“ finansinių rėmėjų?

P.M.: Kol kas ne, bet jų aktyviai ieškome tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Dabar, kol vyksta derybos, pasakyti ką nors tikresnio sunku. Tikroji padėtis turėtų būti aiškesnė vasaros pabaigoje, nes sezonas eina į pabaigą. Patys rėmėjams nelabai ką galėtume pasiūlyti. Tiesa, laisvos reklaminės pozicijos buvo parduotos.

Norėčiau paminėti, kad susidomėjimo sulaukta tiek iš Rusijos, tiek iš už Atlanto, bet kol kas tai tik kalbos ir apčiuopiamų rezultatų dar nėra. Ieškome visur, teikiame reikalingą informaciją visiems besidomintiems, klausiantiems dėl rėmimo ir tikimės, kad kažkur kažkas atsiras. Kita vertus, sėdėti ir laukti rėmėjų – irgi ne sprendimas, todėl daugiau dėmesio skiriame tam, ką patys galime padaryti. Bandome išnaudoti savo rinkos galimybes, svarstome, kaip pritraukti į rungtynes daugiau žiūrovų, kartu stengiamės prisitaikyti ir prie mažesnių įplaukų.

Reikėtų suprasti, kad dabartinės skolos ir yra dažniausia priežastis, dėl ko pasakoma „ne“. Gal rėmėjų šiemet ir nerasime, bet pavykti gali kitais metais. Svarbu įrodyti, kad sugebame nuosekliai mažinti skolas. Pasisekus potencialiems rėmėjams ateiti būtų drąsiau. Jei per

dvejus metus ateitų naujų investuotojų, būtų galima sakyti, kad dirbame sėkmingai.

VEIDAS: Kokio dydžio susidariusios skolos žaidėjams ir kaip planuojama jas padengti? Kiek tai galėtų užtrukti?

P.M.: Šiuo metu skolos siekia maždaug 25 mln. Lt. Nors jos šiek tiek mažėja, bet nestipriai. Su žaidėjais tikimės atsiskaityti per keletą artimiausių metų. Kito varianto kol kas nėra. Kalbamės su jais, nemeluojame, kokia



tikroji padėtis susidarė, ir jie žino, kad nesirušiams bėgti nuo skolų. Komanda neišsibėgiojo, laimėjo LKL čempionatą – atrodo, sezoną pabaigs. Tai ir yra šiuo metu svarbiausia, o paskui su kiekvienu sėsime ir dė-

liosime skolų grąžinimo grafikus. Kaip nors tuos pinigus sumokėsime.

VEIDAS: Jūsų vertinimu, ar Lietuva apskritai pajėgi išlaikyti Kauno „Žalgirį“ ir kokios sumos tam reikėtų?

P.M.: Po to, kai klubas atsisaus, sumokės turimas skolas, manau, su 25 mln. Lt biudžetu būtų galima siekti gerų rezultatų. Jei norime, kad Kauno „Žalgiris“ būtų konkurencingas ir pretenduotų patekti tarp šešiolikos ar net aštuonių geriausių Eurolygos komandų, klubui reikia stabiliai dirbti bent trejus ketverius metus išlaikant komandos, trenerių branduolį. Vis dėlto tokio dydžio biudžetą pasiekti tikrai nerealu ir veikiausiai jis bus kur kas mažesnis – apie 15 mln. Lt. Maždaug tiek įmanoma surinkti su rėmėjų ir miesto pagalba, taip pat iš bilietų pardavimo, o kitų 10 mln. Lt nei iš pardavimo, nei iš reklaminių pozicijų tikrai nesurinksime. Tam Lietuvos rinka tiesiog per maža.

VEIDAS: Kaip planuojama elgtis su legionieriais? Galbūt kitą sezoną „Žalgirio“ klube jų bus gerokai mažiau?

P.M.: Pirmasis prioritetas – pasirašyti sutartis su lietuviais žaidėjais. Jie, aišku, nebus lyderiai, veikiau komandai padedantys žaidėjai. O kalbant apie legionierius padėtis taps šiek tiek aiškesnė tik artėjant vasaros pabaigai, pats komandos stuburas turėtų susiformuoti tik rugpjūtį ar rugsėjį. ●



SUSKYSTINTŲ DUJŲ TERMINALO PRIEŠAI GINKLŲ DAR NESUDĖJO

Nors Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalo statyba vyksta daugmaž pagal grafiką, Lietuvos energetinės nepriklausomybės priešininkai nenuleidžia rankų ir imasi kovoję su Visagino atominė elektrinė išbandyto ginklo – referendumo.

Audrius Bačiulis

Gegužės 3-ioji – reikšminga data Lietuvos kovoje dėl išsilaisvinimo iš „Gazprom“ dujų monopolijos gniaužtų: tądien tolimame Pietų Korėjos uostamiestyje Ulsane, neoficialiai vadinamame korporacijos „Hyundai“ sostinė, ant vandens nuleistas SGD laivas-saugykla, kuriam savininkai davė simbolinį „Independence“ – „Nepriklausomybės“ vardą. Po metų užbaigtas ir atplukdytas į Klaipėdą, „Independence“ taps esmine SDG terminalo dalimi: prie jo švartuosios tanklaivai, atvešiantys suskystintas dujas, kurios, perpumpuotos į „Independence“ talpyklas, iš skystčio vėl įgis dujų pavidalą ir bus tiekiamos į jungiamąjį 18 kilometrų ilgio dujotiekį, kuriuo pasieks jau magistralinius vamzdinius, o per juos – vartotojus. Pagal planą, SGD terminalas veikti turėtų pradėti kitų metų spalio pradžioje.

Tik štai ar šiems planams lemta būti įgyvendintiems laiku? Pamatysime. O kol kas galima teigti, jog Lietuvoje pakanka jėgų, dariusių ir tebedarančių viską, kas jų galioje, kad SGD terminalo idėja būtų sukompromituota, o statyba – kaip galima labiau vilkinama.

Klaipėdos savivaldybės taryba nutarė labai savotiškai pasveikinti „Independence“ nuleidimą ant vandens: išvakarėse nutarta surengti vietinės reikšmės referendumą ir išsiaiškinti, pritaria klaipėdiečiai SGD terminalo statybai ar ne. Sprendimas mažų mažiausiai keistas, nes, viena vertus, pernai Klaipėdos savivaldybė jau davė sutikimą dėl terminalo vietos ir krantinės bei dujotiekio statybos, kita vertus, SGD terminalas – strateginės svarbos valstybės objektas, ir ne savivaldybei reguliuoti jau priimtus sprendimus. Juoba – „patariamaisiais“ referendumais.

Tačiau referendumo prieš terminalo statybą idėją įgarsinęs Klaipėdos vicemeras Artūras Sulcas neslepia – „galimybė sustabdyti jau pradėtus procesus yra“ ir atvirai baksnoja į lygiai tokį patį „neįpareigojantį“ referendumą dėl Visagino atominės elektrinės statybos, kuris staiga tapo tarsi įpareigojantis: „Dėl atominės elektrinės statybos taip pat buvo surengtas patariamasis referendumas, paaiškėjo, kad gyventojai nepritaria, tačiau diskusija vyksta iki šiol.“

Esmė ta, kad Klaipėdos savivaldybė rankovėje turi ginklą, kurį naudodama gali jei ne blokuoti, tai bent jau stipriai vilkinti SGD

terminalo statybos darbus, – šį mėnesį turėtų būti sprendžiama, ar pritarti jungiamojo dujotiekio trasos, kurios dalis kabins šešis sklypus Klaipėdos miesto ribose, statybos specialiajam planui.

Tolesnį žaidimo planą nesunku nuspėti – atsiras susirūpinusių, ar dujotiekis neteš gamtos, ar jo statybos metu nebus sunaikinta kokių nors retų varliukų pamėgta kūdra, aplink savivaldybę šamanų šokius šoks „Klaipėdos likimui neabejingos visuomenės“ atstovai. O patys savivaldybės nariai žvelgs į SGD terminalą statančios „Klaipėdos naftos“ vadovus tyromis akimis, kuriose spindės klausimas: O ką mums duosit už tai, kad mes duotume leidimą statybai?

Tai, beje, ne pramanas, o tikrovė: Klaipėdos ir terminalo statybų realijas gerai išmanantys žmonės pasakojo, kad dar pernai diskusijos su savivaldybe ėjo labai sunkiai, ir sutikimas gautas Vyriausybei ir Susisiekimo ministerijai pažadėjus tam tikrų finansinių injekcijų. Tačiau per tą laiką valdžia pasikeitė, Susisiekimo ministerijai dabar vadovauja nebe klaipėdietis liberalas Eligijus Masiulis, bet socialdemokratas, ilgametis „Achemos“ koncerno vadovybės narys Rimantas Sinke-

Viena ranka valdantieji socdemai tarsi pritaria SGD terminalo statybai, o kita ranka, apmauta esą „nepriklausomų aktyvistų“ ir „pasipiktinusių miestiečių“ pirštine, deda visas pastangas, kad jį sustabdytų ar bent užvilktų.

vičius, tad natūralu, kad jį labiau domino, kaip „Achemos“ naudai pakeisti SGD terminalo finansavimo schemą, nei vykdyti ankstesnės Vyriausybės pažadus. Lygiai suprantama, kad Klaipėdos miesto galvos, pamačiusios, kaip lengvai ir greitai, remiantis tik gandai, nelaukiant, ką dėl „Achemos“ skundo pasakys Europos Komisija, buvo pakeisti SGD terminalo finansavimo principai, nutarė išsireikalausiti savo pyrago dalį.

SGD terminalu pasipiktinusi visuomenė jau irgi parengta: prieš savaitę visiems Klaipėdos savivaldybės tarybos nariams išsiuntintas prasta lietuvių kalba surašytas laiškas, kuriame gąsdinama, esą terminalo laivas-saugykla sprogs, sukels gaisrą, išdegs Neringos mišką. Vienintelė išeitis – perkelti terminalą šalia Būtingės, tegu tai dvigubai pakeltų jo kainą. Skaitydamas to „Pasipiktinusių

miestiečių pasipriešinimo judėjimo STOP“ aktyvistų Vladimiro Nyroko ir Laimonio Starodubcevo laiško formuluotes pajutau stiprų deju vu jausmą: kažkur visa tai jau regėta.

Trumpa paieška, ir raudona rože padabintoje interneto svetainėje skaitau: „Ne kažkur jūroje, bet pačių klaipėdiečių panosėje, prie Kiaulės Nugaros, – 800 metrų iki pirmųjų gyvenamųjų namų Klaipėdos Smeltės kvartale – kėsiamasi pastatyti SGD terminalą! Iš kur tas klaipėdiečių nuolankumas ir ramybė, tokia patogi šio rizikingo objekto planuotojams? Simboliška, kad nepraėjus ir savaitei po to, kai Klaipėdos savivaldybė pritarė terminalo poveikio aplinkai vertinimo programai, Klaipėdos uoste įvyko du gaisrai. Mieli klaipėdiečiai, SGD terminalo projekto procedūros dar nebaigtos! Jūs dar turite teisę garsiai pasakyti STOP šiam terminalui“, – rašo LSDP Danės skyriaus pirmininko pavaduotojas Aloyzas Každailevičius.

O to „Pasipiktinusių miestiečių pasipriešinimo judėjimo STOP“ pirmininkė Ligita Girskienė per Seimo rinkimus kėlėsi kaip nepriklausoma kandidatė Danės rinkimų apygardoje.

Štai taip viskas sustoja į savo vietas: viena ranka valdantieji socdemai tarsi pritaria SGD terminalo statybai, o kita ranka, apmauta esą „nepriklausomų aktyvistų“ ir „pasipiktinusių miestiečių“ pirštine, deda visas pastangas, kad jį sustabdytų (būtina paminėti, kad LSDP Klaipėdos taryboje priklausomai valdančiajai koalicijai) ar bent užvilktų. Nes kiekviena diena virš numatyto SGD terminalo statybos termino – tai tiesioginiai nuostoliai Lietuvai ir pelnas „Gazpromui“. Už SGD laivo-saugyklos nuomą kasdien mokant po 492 tūkst. Lt, kiekvienas mėnesis terminalo statybos darbų uždelimo reikštų 14,7 mln. Lt nuostolių.

Pavyzdį, kas nutinka, kai SGD terminalo statyba pradeda vėluoti, turime kaimyninės Lenkijos uostamiestyje Svinouiscyje. Ten dėl techninių ir finansinių nesklandumų terminalo statybos darbai jau dabar vėluoja pusmečiu, o tai reiškia, kad tie tanklaivai su skystomis dujomis iš Kataro, kurie turėjo nuo kitų metų pradžios eiti Svinouiscį, dabar paskubomis išskirstomi į kitus Europos uostus, pardavinėjant jų krovinį su nuostoliu. ■



INTERVIU

Suomijos prezidentas Sauli Niinistö: „Jei užsienio politikoje nori pasiekti rezultatų, neturi stengtis būti mokytoju“

Aušra Lėka

Suomijos, šalies, kuri pasaulyje laikoma pavyzdžiu, kaip spręsti kuo įvairiausias opias problemas, prezidentas 65-erių *Sauli Niinistö*, vien užsiminus, ką galėtų vienu ar kitu Lietuvai opiu, o suomių jau išspręstu klausimu patarti, tik krato galvą ir sako, kad patarėju būti negali. Jo manymu, viena valstybė kitai negali būti mokytoja, aiškinančia, kuris atsakymas teisingas, kuris ne, bet turi siekti kitą valstybę, ypač kaimynę, suprasti ir pasidalyti savo patirtimi, jei tik ši jai tinka. Bent jau tokie kertiniai Suomijos tiek vidaus, tiek užsienio politikos principai. Ir jie veikia.

Suomijos visuomenė ir net politinės parti-

jos sugeba pasiekti konsensusą svarbiausiais klausimais. Ši valstybė laikoma socialinės gerovės ir socialinio solidarumo etalonu, išskirtine šalimi, kurioje nėra skurdžių sluoksnio, nėra ir didžiulių turinių kontrastų.

Pernai po trijų dešimtmečių socialdemokratų prezidentų valdymo valstybės vadovo rinkimus laimėjęs konservatoriškos Nacionalinės koalicijos partijos narys S.Niinistö taip pat išpažįsta socialinio solidarumo pirmenybę: jis didžiuojasi, kad suomiai – labai pavyzdingi mokesčių mokėtojai, ir pabrėžia, kad visur, kur norima sukurti panašią gerovės valstybę, žmonės turi suprasti,

kad taip jie padeda vienas kitam, o tos pagalbos gali prireikti ir tau pačiam.

Tokius principus prezidentas ne tik deklaruoja, bet ir pats jų laikosi: jis pareiškė, kad Suomijos valstybės vadovaujantys asmenys turėtų susimąžinti algas, ir pirmas parodė pavyzdį – dėl krizės penktadaliu nusikirto savo atlyginimą. Suomija buvo ir vienintelė euro zonos valstybė, net krizės laikotarpiu neleidusi sau atleisti vadžių ir nesilaikyti Maastrichto kriterijų.

Beje, Suomija – ir mažiausios korupcijos pasaulyje valstybė. Prezidentas visuomet pabrėžia valstybės ir kiekvieno piliečio asme-

◀ **Suomijos prezidentas S.Niinisto** pabrėžia, kad pragmatizmas tarptautiniuose ekonominiuose santykiuose – kasdienio gyvenimo būtinybė

ninę atsakomybę ir už valstybės gerovę, ir už savo šeimą bei artimuosius.

S.Niinisto politikoje jau 36-ti metai: pagal išsilavinimą teisininkas, jis politinę karjerą pradėjo vietos valdžioje, paskui buvo teisingumo, o Suomijai įsivedant eurą – finansų ministras, Suomijos parlamento narys ir jo pirmininkas, taip pat yra dirbęs Europos investicijų banko viceprezidentu bei Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko valdybos nariu.

„Veidas“ šią savaitę į Lietuvą valstybinio vizito atvykstančio Suomijos prezidento visų pirma klausinėjo apie problemas, kurias šiai šaliai sekasi spręsti sklandžiau nei Lietuvai.

VEIDAS: Esate vienas euro kūrėjų ES, euro Suomijoje tėvas. Žinome, kad nesate linkę dalyti tiesioginių patarimų kitoms šalims, tad neklausime, ar patartumėte Lietuvai siekti įsivesti eurą 2015-aisiais. Tačiau jei Suomija dar nebūtų euro zonos narė, ar į ją veržtųsi dabartinėmis euro zonos sąlygomis?

S.N.: Nespekuliuokime – Suomija jau yra euro zonos narė. Tačiau jei 1999 m., kai man būnant Suomijos finansų ministru su Vokietijos finansų ministru Theo Waigeliu ir kitais kolegomis kūrėme bendrą ES valiutą, būtume žinoję, kad nusistatytoms taisyklėms nebus paklustama, nesu tikras, ar apskritai būtume kūrę bendrą valiutą.

Šiuo metu, vertinant iš dabartinės situacijos pozicijų euro zonos valstybėse, tos ES valstybės, kurios neturi euro, turi pasirinkimą prisijungti ar neprisijungti prie bendros valiutos, bet Suomija – nebe, nes jau esame euro zonoje. Tačiau ne kartą kartočiau: Latvija, Islandija ar JAV nėra euro zonos narės, o susidūrė su panašiais sunkumais. Vadinasi, tai, kas įvyko, yra ne euro zonos, o Vakarų mąstymo krizė. Euro įvedimo pradžioje buvo net labai gerų augimo metų, bet ir tada Vakarų šalys didino skolas. O juk kuriant euro zoną bazinis principas ir taisyklė buvo solidarumas. Tai reiškia, jog valstybės visų pirma turi taip rūpintis savo pačių reikalais, kad nekenktų kitoms euro zonos valstybėms. Šiuo principu Suomija visada vadovavosi.

VEIDAS: Suomija, kaip ir Lietuva, priklauso nuo Rusijos dujų, kitų energetinių išteklių. Ar jūs tai laikote didele Suomijos problema?

S.N.: Suomija dujų rinkoje palaiko labai stabilius santykius su Rusija ir šioje srityje nėra patyrusi jokių nusivylimų. Žinoma, visuomet išmintinga energetiką diversifikuoti, nepriklausyti nuo vieno šaltinio. To ir siekiame.

VEIDAS: Ar toji priklausomybė nuo Rusijos energetinių šaltinių daro įtaką dvišaliams Suomijos ir Rusijos politiniams santykiams?

S.N.: Ne.

S.Niinisto: „Nesu tikras, ar apskritai būtume kūrę bendrą ES valiutą, jei būtume žinoję, kad nusistatytoms taisyklėms nebus paklustama.“

VEIDAS: Tačiau kai kurie ekspertai Suomijos užsienio politiką vertina kaip prorusišką. Ar sutinkate su tokiu vertinimu? Ar numatote kokių pokyčių Suomijos ir Rusijos santykiuose?

S.N.: Prorusiška? ES taip pat stiprina ryšius su Rusija ir, mano vertinimu, iš to gaunama abipusės naudos. Ne tik ES formatu – Suomija palaiko labai pragmatiskus ir dvišalius santykius su Rusija verslo, turizmo srityse. Manau, mūsų dvišaliai santykiai geri, ir jokie jų pokyčiai nereikalingi.

VEIDAS: Tai jūs manote, kad pragmatizmas užsienio politikos srityje yra pagrindinis

damis vizas, būtų sprendžiamos pragmatiškai ir greitai. Reikia turėti galvoje, kad Suomija kasmet sulaukia daugiau nei milijono turistų iš Rusijos, per metus Rusijos ir Suomijos sieną kerta apie 10 mln. asmenų. Vadinasi, pragmatinis aspektas labai svarbus.

Arba, pavyzdžiui, labai įdomus ir svarbus Arkties regiono projektas, kuriame dalyvauja ne tik Šiaurės šalys ir Rusija, bet ir kitos Arkties tarybos narės – JAV, Kanada. Čia taip pat labai svarbus pragmatiškas bendradarbiavimas. ES, taip pat ir Suomija dvišaliais santykiais, su Rusija daug bendradarbiauja aplinkosaugos srityje. Sankt Peterburgo atliekų deginimo jėgainė – pavyzdys, kad Rusija pajėgi lygiavertiškai bendradarbiauti šioje srityje.

Bet užsienio politikos srityje ES Rusijos atžvilgiu turi kryptį, o Suomija šalia bendradarbiavimo ES – dar ir dvišalius santykius. Rusijos vidaus politikos, demokratijos klausimais, žinoma, mes turime pasakyti savo nuomonę. Bet kai kalbame apie šalių bendradarbiavimą, labai svarbu siekti suprasti savo kaimynus. Supratimas ir bendradarbiavimas – štai kas svarbiausia mūsų užsienio politikoje.

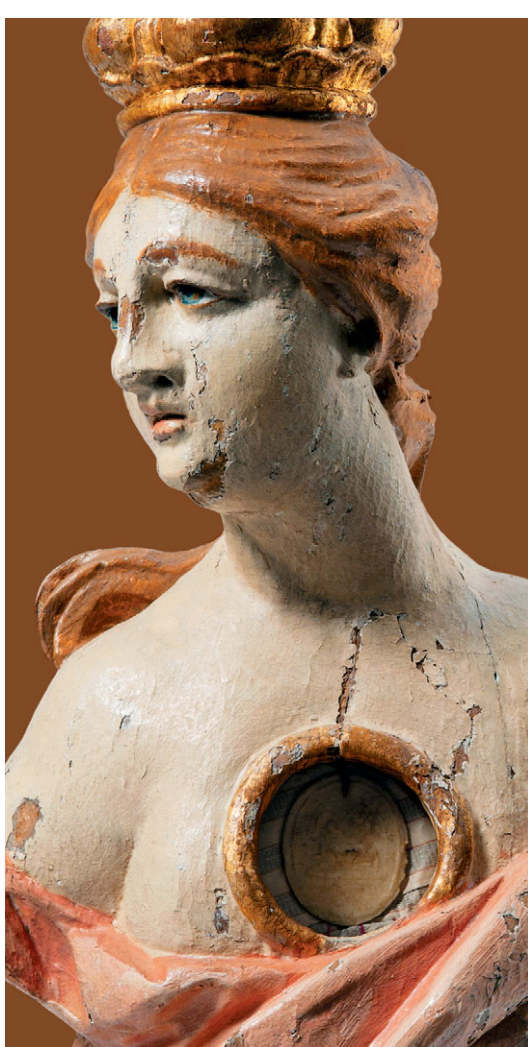
Daug kartų kartočiau, ir tai tinka ne tik santykiams su Rusija: jei nori pasiekti rezultatų, neturi stengtis būti mokytoju ir aiškinti – štai tas teisingas, o tas ne. Gal ir tai pragmatizmas, bet jei kurie nors Suomijos modeliai tinka kitoms šalims, mes galime padėti apie juos daugiau sužinoti, tačiau negalime nieko versti jų perimti. Pavyzdžiui, mūsų švieti-



dinis dalykas?

S.N.: Aš sakiau, kad pragmatizmas svarbus verslo, turizmo srityse – tai kasdienio gyvenimo būtinybė: labai svarbu, kad būtų lengviau kirsti sieną, kad būtų mažiau trukdžių verslui, kad problemos, su kuriomis susiduria verslas ir pavieniai žmonės, pavyzdžiui, gau-

Suomijos prezidento valstybinio vizito Lietuvoje darbotvarkėje – Klaipėdoje bendros Suomijos ir Lietuvos įmonės „Fortum Heat Lietuva“ pastatytos naujos biokuro ir komunalinėmis atliekomis kūrenamos termofikacinės elektrinės atidarymas



Relikvijos ir relikvijoriai

BAŽNYTINIO PAVELDO MUZIEJUS Šv. Mykolo g. 9, Vilnius

2013.02.10–09.30



*Crux Sancta, Omnium fons
benedictionum, Omnium Causa
gratiarum, per quam Credentibus
datur Virtus de infirmitate, gloria
de opprobriorio, Vita de morte;
sis salus aegris, Vitae lignum,
mortis remedium, Scala peccatorum,
o Arbor Sabor Salutifera.*

*Šventasis Kryžius – visų palaiminimų šaltinis, visų
malonių priežastis; tikintiesiems per jį suteikiama
stiprybė vietoje ligos, garbė vietoje paniekinimo,
gyvenimas vietoje mirties. Būk sveikata ligoniams,
gyvybės medis, vaistas nuo mirties, nusidėjėlių kopėčios,
o išganyką nešantis Medis.*



BAŽNYTINIO PAVELDO
MUZIEJUS

www.bpmuziejus.lt

►mo, ypač pagrindinio bendrojo lavinimo, sistema: mano nuomone, tai, kad kuo daugiau žmonių gauna gerą išsilavinimą, padeda tobulinti visuomenę, yra geras būdas kurti demokratiją pasaulyje. Ir tai tinka ne tik Rusijos atveju.

VEIDAS: Kodėl Suomija plečia branduolinę energetiką, nors kitos ES, ir ne tik, šalys nutarė jos atsisakyti?

S.N.: Mums, kaip ir kiekvienai valstybei, reikia energijos šaltinių. Ir dauguma Suomijos parlamento narių nutarė, kad branduolinės energetikos turi daugėti. Jei visi dabartiniai planai šioje srityje bus įgyvendinti, po Prancūzijos būsime viena didžiausių branduolinės energetikos plėtotojų ES.

VEIDAS: Bet „Olkiluoto 3“ branduolinės jėgainės statyba patiria daug problemų – projektas vėluoja, brangsta.

S.N.: Taip, projektas iš dalies vėluoja. Bet jėgainės saugumui užtikrinti keliami labai aukšti standartai, ir galutinis rezultatas turi būti geras.

VEIDAS: Ar galima laukti kokių Suomijos, nepriklausančios NATO, politikos permainų šio Aljanso atžvilgiu?

S.N.: Ne, ne šiuo metu. Bet mes, žinoma, bendradarbiaujame su NATO ir šį bendradarbiavimą plėtojame ES formatu. Apskritai ES norėtume matyti daugiau bendros gynybos politikos. O su NATO Suomija labai aktyvūs partneriai, ir toliau plėtosime santykius šia kryptimi.

VEIDAS: Kokią prognozuojate ES ateitį: ar ji turėtų judėti federalizmo kryptimi ar išlaikyti dabartinį modelį?

S.N.: Tikiu, kad ES iš esmės išlaikys dabartinį modelį. Žinoma, ES vystysis, bet neižvelgiu, kad galėtų judėti federalizmo link.

VEIDAS: Daug kalbama apie glaudesnį Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimą. Ar tikite kartais minimu „NordBalt“ darinio galimybe? Jūsų nuomone, ar šių regionų šalių aštuonetukui – NB8 („Nord Balt Eight“) tarptautinėje arenoje reikėtų dažniau veikti kaip vienetui?

S.N.: Teisybės dėlei, dažniausiai Šiaurės šalys tarptautinėje arenoje neveikia kaip vienetas. Dabartinis jų tarpusavio bendradarbiavimas labiausiai susijęs su šio regiono problemomis, kaip ir bendradarbiavimas NB8 formatu labiausiai susijęs su šio regiono aktualijomis, pavyzdžiui, Baltijos jūros problemomis.

Bet mes – ES narės, o bendradarbiaujant ES ribose visuomet gerai turėti draugų ir galimybių su jais labai atvirai diskutuoti ES politikos, Baltijos jūros regiono strategijos ir kitais klausimais, labai svarbiais visoms šioms šalims. Matome, kaip Viduržemio jūros šalys rūpinasi savo regionu, – Baltijos jūros regionas turi daryti tą patį. Tai mūsų pareiga plėtoti bendradarbiavimą įgyvendinant Baltijos regiono strategiją.

Beje, kai tapsite euro zonos narėmis, mūsų šalių bendradarbiavimas taps dar glaudesnis ir monetarinės politikos srityje.

VEIDAS: Lietuvos bankininkystėje vyrauja skandinaviški bankai. Dalis ekspertų vertina, kad ir jie atsakingi už paskolų burbulo pūtimą, itin apsunkinusį krizę Lietuvoje. Kaip vertinate skandinaviškų bankų socialinę atsakomybę Lietuvoje krizės akivaizdoje?

S.N.: Nesu įsigilinęs į šių bankų veiklą. Bet jei prisiminsime Suomijos istoriją, praėjusio amžiaus aštuntame devintame dešimtmetyje labai daug užsienio valiutos atėjo į Suomiją. Verslo įmonės, pavieniai žmonės skolinosi, nes tai tuo metu buvo palyginti pigūs pinigai. Bet galų gale tai privedė iki katastrofos, kai turėjome devalvuoti Suomijos markę – tuometę mūsų šalies valiutą. Mes labiausiai kaltiname savo bankininkus, kurie buvo tikrai labai aktyvūs siūlydami naudotis šiais užsienio pinigais.

Nežinau tikslios situacijos, kaip buvo Lietuvoje, bet vis dėlto, remiantis kad ir Graikijos pavyzdžiu, reikia pripažinti, kad tai juk dviejų pusių eismas.

VEIDAS: Jūs, konservatorius, pernai buvotė išrinktas Suomijos prezidentu po trisdešimties metų socialdemokratų valdymo. Ar tai reiškia, kad suomiai pavargo nuo socialdemokratiškos gerovės politikos, laikomos išskirtiniu Skandinavijos šalių bruožu?

S.N.: Labai sunku pasakyti, ką žmonės galvoja balsuodami per rinkimus. Šiuo momentu Socialdemokratų partija Suomijoje patiria sunkumų. Panašūs procesai ir Švedijoje, bet ten socialdemokratai dabar vėl stiprėja. Toks jau politinis partijų gyvenimas – tai pakilimai, tai nuosmukiai.

VEIDAS: Kaip pakomentuotumėte, kad Suomija suteikė prieglobstį Chadžiat ir Maliko Gatajevų šeimai po to, kai Lietuvos teismai juos pripažino kaltais dėl smurtavimo prieš jų globojamus vaikus, grasinimo nužudyti, savavaldžiavimo, turto prievartavimo? Lietuvoje Suomijos sprendimas įvertintas kaip vienos ES šalies nepasitikėjimas kitos ES šalies teismais.

S.N.: Pagal Suomijos prieglobsčio suteikimo įstatymą siekiama apginti asmenį. Bet negaliu nieko pasakyti apie konkretų atvejį, tik pabrėžti esminį principą: prieglobsčio bylas Suomijoje sprendžia teismai, o jie yra nepriklausomi, nuo mano nuomonės – taip pat.

VEIDAS: Pabaigoje – į kurias Lietuvos ir Suomijos bendradarbiavimo sritis, jūsų manymu, reikia labiausiai koncentruotis? Ką mes galime padaryti drauge Šiaurės ir Baltijos regiono labui?

S.N.: Mes turime daug bendra, visų pirma Baltijos jūrą, kuri visiems mums labai svarbi. Žinoma, tai ir ekonominiai ryšiai, kurie galėtų būti dar intensyvesni. Kitas svarbus klausimas yra energetika, investicijos į šią sritį. Šiai temai daug vietos valstybės vizito Lietuvoje metu skirsiu ir aš, ir mane lydėsianti Suomijos verslo delegacija. ■



„DIRBTINIAI“ LIETUVOS PILIEČIAI VALSTYBĖS NEIŠGELBĖS

Lietuvos valstybės išlikimo problemų sprendimas yra ne dvigubos pilietybės suteikimas ją palikusiems lietuviams, bet paieška ir susigrąžinimas tų lietuvių (Lietuvos politinės tautos, kuri yra ne tik lietuviai, bet ir Lietuvos lenkai, rusai, žydai, baltarusiai ir kiti), kurie nori susieti likimą su savo tėvyne ir prisidėti prie ateities Lietuvos valstybės kūrimo.

Dr. Algimantas Šindeikis

Iškilmingoje kasmetinėje Didžiosios Britanijos parlamento atidarymo ceremonijoje karalienė Elžbieta II kalbėjo apie naują imigracijos įstatymą, užtikrinsiantį saugų gyvenimą šalyje tiems imigrantams, kurie prisidės, ir sulaukys tuos, kurie neprisidės prie Didžiosios Britanijos klestėjimo. Ši karalienės frazė yra tik ledkalnio viršūnė Jungtinėje Karalystėje vykstančių debatų, kuriuose ieškoma vietinių gyventojų ir imigrantų bendro harmoningo gyvenimo.

Priminsime, kad Jungtinėje Karalystėje vis daugiau piliečių simpatijų sulaukia Nepriklausomybės partija, pasisakanti prieš imigrantus. Naujasis Didžiosios Britanijos imigracijos įstatymas įpareigos žemės ir būstų savininkus būti labiau atsakingus už savo legalius nuomininkus, o darbdaviams, samdantiems nelegalius darbuotojus, grės didelės baudos, be to, bus įvesti griežti apribojimai naujiems nacionalinės sveikatos sistemos dalyviams.

O Vokietijoje praėjusią savaitę paskelbta, kad pernai į Vokietiją atvyko milijonas imigrantų. Kitaip tariant, ši šalis per 2012 m. priėmė daugiau imigrantų nei per pastaruosius du dešimtmečius. Dauguma jų yra gerai išsilavinę ir įdeda didelį indėlį į Vokietijos ekonomiką. Bet ir vokiečiai svarsto, kaip paskatinti į šalį atvykti daugiau tokių, kurie gali prisidėti prie Vokietijos ateities kūrimo. Nenutyla piktinimasis tais imigrantais, kurie nesiintegruoja į šalies kultūrinį, socialinį gyvenimą, netampa tikrais Vokietijos piliečiais.

Toks švelnus spaudimas imigrantams Didžiojoje Britanijoje ir Vokietijoje reiškia tai, kad emigracija netolimoje ateityje nebebus tokia patraukli. Ir ypač tiems, kurie labiau linkę naudotis gerovės valstybių sukurta gyvenimo kokybe, nei prie to prisidėti sunkiu savo darbu. Vakarų valstybės pradeda rūpintis savo piliečių kokybe, jų indėliu į šalies ekonomiką, integracijos procesais. O štai Lietuva, pirmiausia spaudžiama JAV lietuvių, ruošiasi referendumu įteisinti dvigubą pilietybę visiems lietuviams.

Beje, JAV lietuviai net nemano, kad tam reikia ir referendumo, – jų nuomone, tokią dvigubą pilietybę būtų galima įteisinti netgi peržengiant mūsų Konstituciją. Toks jų

noras argumentuojamas prigimtinė lietuvių teise į Lietuvos pilietybę, pamirštant, kad jei ir egzistuoja tokia prigimtinė teisė, tai ji yra teisė į vieną prigimtinių pilietybę. Visiškai ignoruojama tai, kad tie lietuviai, kurie moka mokesčius Lietuvoje ir išlaiko savo valstybę, turi teisę apsispręsti, ar jie sutinka būti piliečiais lygiomis teisėmis su tais lietuviais, kurie į Lietuvą atvažiuoja tik per dainų šventes ar apskritai čia nėra buvę, bet norėtų lietuviško paso dėl savo lietuviškumo išsaugojimo ar dėl patogesnių kelionių.

Iš tiesų pilietybę suteikia daug pilietinių ir politinių teisių, bet siekdami tokių teisių JAV lietuviai turėtų aiškiai pasakyti, kokias pareigas Lietuvos valstybei jie sutiktų prisiimti. Tačiau apie tai net nediskutuojama. Tie gausūs garbingi JAV piliečiai, kurie įvairiais būdais prisideda prie Lietuvos valstybės klestėjimo, gali Lietuvos pilietybę gauti išimties tvarka, kaip tai ir numato mūsų Konstitucija.

Jau net gėda kartoti, kad atsiranda tokių

Iš tiesų pilietybę suteikia daug pilietinių ir politinių teisių, bet siekdami tokių teisių JAV lietuviai turėtų aiškiai pasakyti, kokias pareigas Lietuvos valstybei jie sutiktų prisiimti.

Lietuvos „patriotų“, kurie ragina suteikti Lietuvos pilietybę ES ar NATO valstybėse gyvenantiems etniniais lietuviams, bet ne tiems, kuriems jos labiausiai reikia, nes ji galėtų gerokai palengvinti jiems gyvenimą Baltarusijoje, Rusijoje, turint geresnę galimybę pasiekti Lietuvą. Juk visų asmenų lygybė prieš įstatymą įtvirtinta Konstitucijoje.

Lietuva, užuot ieškojusi būdų, kaip į savo šalį pritraukti norinčius čia gyventi asmenis, kaip tik kuria vis naujas biurokratinės kliūtis. Mūsų pramonininkai raportuoja, kad, nepaisant nemažo skaičiaus bedarbių, ištisuoje šalies regionuose nebėra ko samdyti bent kiek sudėtingesnės kvalifikacijos reikalaujantiems darbams. Bet imigrantų atvykimas į Lietuvą itin komplikuotas dėl perdėto biurokratizmo.

Europos Komisijos 2012 m. rudens ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai pri-

mintą, kad Lietuvoje (ir keliose kitose ES valstybėse) yra ribojama šalies pilietybės neturinčių asmenų teisė tapti partijos nariais arba steigti naują partiją. Lietuva dėl savo atsilikimo ir įvairių fobių yra pasirinkusi konservatyvų požiūrį į nepiliečių dalyvavimą politiniame gyvenime. Bet jei adekvačiai suvokiame, kad Lietuvos valstybės interesus yra pritraukti užsienio piliečių, kurie čia įsikurtų, gyventų, kurtų darbo vietas ar užpildytų tas atsilaisvinusias vietas, kurias palieka ir paliks emigrantai, nepiliečių politinių teisių ribojimas turėtų būti vertinamas kaip neprotingas ir prieštaraujantis mūsų ilgalaikiams interesams. Lietuvos valstybingumą ateityje užtikrins ne tik piliečiai, bet ir visi joje gyvenantys asmenys. Riboti jų politines teises yra ne tik netoliaregiška, bet ir neprotinga.

Reikia rūpintis ne tik tuo, kaip dirbtiniais pilietybės suteikimo mechanizmais padauginti Lietuvos piliečių. Lietuvos valstybė privalo ieškoti būdų, kaip susigrąžinti pusę milijono šalį palikusių ekonominių emigrantų, kurie galėtų tinkamai prisidėti prie mūsų valstybės klestėjimo.

Užsidariusi, ksenofobiška, nuolat istorijos labirintuose klaidžiojanti, pilna arba baimės, arba perdėto pasididžiavimo savo praeitimi Lietuva ne tik nepridės pasitikėjimo savimi čia gyvenantiems bei mokesčius mokantiems piliečiams, bet ir dar labiau atbaidys tuos Lietuvos emigrantus, kurie jau pajuto liberalaus Vakarų pasaulio gyvenimo pranašumus ir piliečių gerovės valstybių teikiamus gyvenimo malonumus. Jei ir yra vilties susigrąžinti ekonominius emigrantus į Lietuvą, tai ji tiesiogiai susijusi su Lietuvos valstybės progresu visose gyvenimo srityse. Tai ne tik būtina ekonominė gerovė, tolesnis materialinio gyvenimo ir socialinio saugumo gerėjimas. Lietuvos piliečiai tikrai yra verti daug kokybiškesnio šalies viešojo administravimo, kuris susijęs su švietimo, sveikatos apsaugos, teisėsaugos sričių modernizavimu, jų sugebėjimu veikti efektyviai bei skaidriai ir suteikti piliečiams Europos senbuvų valstybių lygio paslaugas.

O čia gyvenančių asmenų pilietinės ir politinės laisvės turėtų būti siejamos ne tik su popierėliu kišenėje, bet pirmiausia su realiu ryšiu su savo valstybe. ■

ANALIZĖ

Valstybės bėda intelekto emigracija, sėkmė – intelekto eksportas

Tik modernesnė ūkio ir eksporto struktūra Lietuvai gali užtikrinti stabilų ekonomikos augimą ir nedarbo, ypač jaunimo, mažėjimą.

Aušra Lėka

Lietuvos ekonomikai Europos Komisija jau nuo 2010 m. prognozuoja tik kilimą, o eksporto skaičiai gerėja. Tačiau Estijai tiek anksčiau, tiek dabar pranašaujama šviesesnė ateitis, o mes apie tokią negalime nė svajoti, jei nekeisime savo ūkio ir eksporto struktūros, nesusitelksime į intelektualias paslaugas. Tokia išvada daroma Mykolo Romerio universiteto (MRU) mokslininkų studijoje apie paslaugų sektoriui būtinus struktūrinius pokyčius.

Verslo paskolos didėjo 15 proc., ekonomika – beveik perpus menčiau

MRU parengtos studijos autorės, MRU Ekonomikos ir finansų fakulteto Bankininkystės ir investicijų katedros prof. dr. Eugenijos Martinaitytės įsitikinimu, ištekliai neturtinga šalis labai didelio pasirinkimo, kuria kryptimi žengti, neturi. Jei nori pakartoti Estijos ar Maltos sėkmės istorijas, reikia koncentruotis į žinioms imlias paslaugas ir jų eksportą, nes tai leis sukurti didesnę pridėtinę vertę.

Be to, plėtojant intelektualias paslaugas galima išspręsti vieną didžiausių šiandieninės Europos bėdų – sumažinti jaunimo nedarbą. Juk žinioms, šiurkšnioms technologijoms imliose paslaugų srityse atsiradus daugiau darbo vietų, intelektas ne emigruotų, o čia kurtų produktus eksportui. Aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbas ne tik Lietuvoje daug mažesnis nei neišsilavinusių žmonių. Lietuvoje bendras jaunimo nedarbas sudaro ženkliai dalį (2012 m. – 24,2 proc.), tačiau universitetinį išsilavinimą įgijusių bedarbių dalis jaunimo grupėje nereikšminga.

Tačiau Lietuva net ekonomikos aukso amžiumi vadintais ikikriziniais metais buvo pasirinkusi kitokį ūkio plėtros kelią nei Estija. MRU tyrime pateikti įkalbingi skaičiai: 2005–2009 m. kasmet ūkio sektoriaus paskolų portfelis Lietuvoje vidutiniškai didėjo 15 proc., o ekonomika vos 8 proc. Estijoje šie skaičiai beveik sutapo (11 ir 10 proc.), o Latvijoje disproporcijos buvo dar didesnės nei pas mus: paskolos augo po 23 proc. kasmet, o ekonomika – 9 proc. Tai ne

tik reiškia, kad Estijoje paskolos ūkio sektoriui buvo išduodamos labiau įvertinus plėtros galimybes, bet ir tai, kad ūkio plėtra vyko pusantro–du kartus mažesnėmis veiklos sąnaudomis nei kitose Baltijos kaimynėse.

Ūkio struktūra modernėja lėtai

„Paslaugų produktyvumas ir pridėtinės vertės kūrimas siejamas su žinioms imlių paslaugų plėtra, o Lietuvoje daugiausia gaminama mažos pridėtinės vertės produkcija, dominuoja energijai imlios pramonės šakos. Darbo našumas Lietuvoje gerokai mažesnis nei technologiškai išsivysčiusiose ES valstybėse“, – aiškina prof. E. Martinaitytė. O technologinės, paslaugų inovacijos yra svarbiausias konkurencingumo ir plėtros veiksnys. Tačiau verslas Lietuvoje linkęs remtis pigia darbo jėga, jis nepajėgus investuoti į tyrimus, tad ir didelės pridėtinės vertės sunku tikėtis.

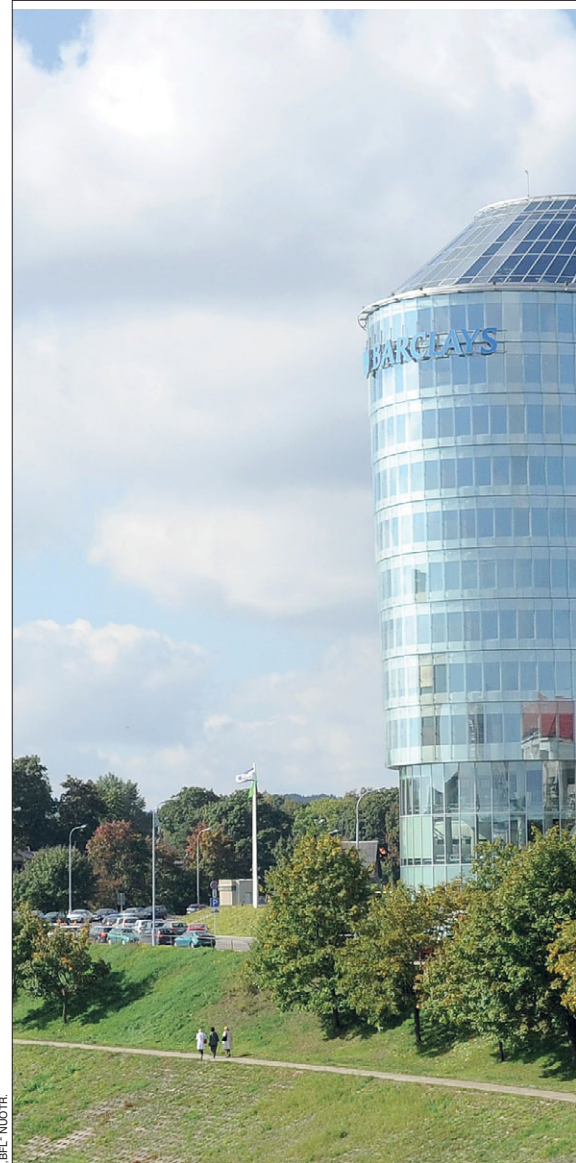
Analizuojant išvystytos ekonomikos valstybių ūkio sektorių kuriamos pridėtinės vertės svorį nustatyta, kad paslaugų sektoriuje (prekybos, finansinio tarpininkavimo, IT, transporto, draudimo, švieti-



MRU Ekonomikos ir finansų fakulteto prof. dr. E. Martinaitytė: „Mažos gamtinių išteklių neturinčios valstybės klesti, jei eksportuoja paslaugas, pagrįstas žiniomis.“

mo, kūrybinės, sveikatos priežiūros ir kt. paslaugų) pridėtinės vertės sukuriamą daugiau nei pramonės sektoriuje. Paslaugų sektoriaus kuriamos pridėtinės vertės vidurkis ES sudaro apie 80 proc., Baltijos šalyse – apie 70 proc. Vadinas, ūkio struktūrą būtina tobulinti plėtojant konkurencingas paslaugas.

Beje, Lietuvoje ir daugiausia tiesioginių užsienio investicijų – du tris kartus daugiau nei jų sulaukė Baltijos kaimynės – taip pat atėjo į apdirbamąją pramonę, o Estijoje ir Latvijoje daugiau investuota į finansinio tarpininkavimo sektorių. Lietuvoje šių paslaugų apimtis dukart mažesnė nei išsivysčiusiose šalyse.



„Pas mus vis dar vyrauja standartinis mąstymas. Pramonė – taip, tai labai svarbus sektorius, bet reikia žiūrėti, kas sukuria didžiausią pridėtinę vertę, nes tik taip būsim konkurencingi. Maisto, naftos, chemijos pramonė kuria mažiau pridėtinės vertės už paslaugų sektorių, o mūsų eksporto struktūroje dominuoja prekių eksportas, priklausantis nuo rinkos konjunkcijos – šiandien yra paklausa, priekšime produktų, o rytoj paaiškės, kad jų nėra kur dėti. Eksportuojame degalus, bet atsiras koks kitas kuras ar kita technologija – ir ką tada darysim? O jeigu turėsime intelektualią paslaugą, jos poreikis bus stabilus“, – pabrėžia E. Martinaitytė.

Deja, tokių Lietuvos eksportuojamų paslaugų procentas statistiškai netgi beveik nematomas, nors pasaulis keičiasi – diegiamos naujos technologijos, plečiasi tarptautiniai tinklai. „Negalime stovėti vietoje – kepti bandes ir tuo džiaugtis“, – perspėja pašnekovė.

Intelektualių paslaugų eksportas menkas

Lietuvoje eksporto augimas – pagrindinis mūsų ekonomikos varikliukas, ir jis dirba gana ritmingai. 2001–2010 m. Lietuvos eksportas vidutiniškai kasmet didėjo po 15 proc., o kaimynų latvių ir estų – po 13 proc. Tačiau mūsų šalies eksporto



struktūroje vyravo nedidelę pridėtinę vertę kuriančių šakų – apdirbamosios gamybos produktai.

Nors didėja ne tik Lietuvos eksporto apimtys, bet ir paslaugų dalis jose, vis dėlto ji dar santykinai maža – vos apie 12 proc. viso eksporto. Tai rodo, kad mūsų ūkio struktūra primityvi, nesukuria didelės pridėtinės ver-

◀ **Lietuva didžiule sėkme laiko „Barclays“ pasaulinės mažmeninės bankininkystės padalinio įsisteigimą Vilniuje. Tačiau pagal intelektinių paslaugų eksportą nuo ES vidurkio atsiliekame keliskart**

tės paslaugų, patrauklių ir galinčių konkuruoti užsienio rinkose. O Lietuvos paslaugų eksporto struktūroje dominuoja transporto ir logistikos paslaugos (apie 60 proc., o kartu su kelionėmis – apie 87 proc.). Tačiau aukštųjų technologijų eksportas Lietuvoje smarkiai atsilieka nuo europinių standartų. Naujausiais MRU tyrėjų turėtais palyginamaisiais duomenimis, 2008 m. Lietuvoje jis tesudarė 3,2 proc., o ES vidurkis siekė 18,8 proc. Žvelgiant į perspektyvą, turėtų plėstis intelektinės paslaugos ir jų eksportas, visų pirma IT, švietimo, finansinio tarpininkavimo, draudimo, sveikatos ir kt.

„Žiniomis grįstos paslaugos sukuria daugiau pridėtinės vertės, tačiau, palyginti su Estija, pagal paslaugas, kurios reikalauja išprusimo, naujų žinių, esame smarkiai atsilikę“, – pabrėžia prof. E.Martinaitytė. Nors tik jų eksportas gali garantuoti stabilią sėkmę valstybei, neturinčiai didelių gamtos išteklių.

Štai Estija sukūrė ir eksportuoja daug internetinių, technologinių produktų. Tai didelis šalies pranašumas: estai sugebėjo sukurti strategiją, pelnusių visuomenės pasitikėjimą, tam panaudoti išteklius, sukurti produktus ir pasiekti puikių rezultatų. Plečiant paslaugų, reikalaujančių modernių žinių, apimtis Lietuvai reikia smarkiai pasitempti.

Valstybė nenubrėžia strateginės krypties

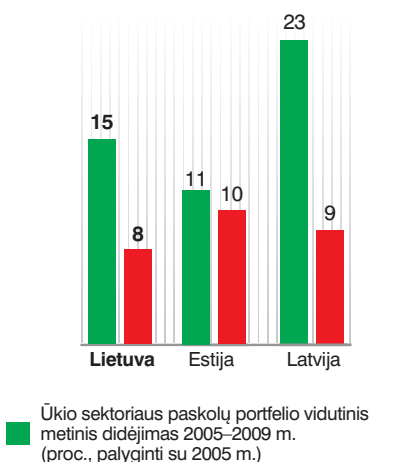
„Valstybės, Vyriausybės politika turi būti ypač pamatuota skatinant ir remiant inova-

cijas. Turime žinoti, kuria kryptimi koncentruojamės. O dabar dėl prioritetų stygiaus, žinybiškumo patiriame didžiulių ir laiko, ir pasitikėjimo nuostolių. Kruopelių puikių minčių yra, bet jos išbarstytos – nėra nacionalinės paslaugų inovacijų ir jų eksporto rėmimo programos. Tiesa, koncepcijų parašyta įvairių, bet kai priartėjama prie konkrečių sprendimų priėmimo, viršų ima lobistiniai interesai – vieniems valdantiems artimesnė viena, kitiems kita sritis, tad daugiau dėmesio ir pinigų tenka tai vienas, tai kitoms“, – vertina MRU prof. E.Martinaitytė.

Ji pabrėžia, kaip makroekonomikoje svarbu griežtai apibrėžti strateginius tikslus, o paskui visas pastangas bei išteklius koncentruoti kryptingai veiklai ir jų siekti. Estai tokią aiškią programą – naujos ekonomikos mechanizmą sukūrė dar 1988 m., o mes iki šiol blaškomės sulig kiekvienu nauju politiniu ciklu. Ko jau ko, o kryptingo strateginio mąstymo mums tikrai trūksta, kaip ir pasitikėjimo priimamomis koncepcijomis bei atsakomybės už jų įgyvendinimą.

Prof. E.Martinaitytė siūlo Lietuvai nesi-dairyti per toli ir nežiūrėti į dideles turtingas šalis – JAV, Vokietiją ar Singapūrą. Čia pat turime pavyzdinę kaimynę Estiją, sukūrusią tokią pat pavyzdinę ekonomiką. Lietuvai ir reikia nagrinėti jos sėkmės fenomeną: ką gali maža šalis, suvokusi, kad pagrindinis jos išteklius – protas. Tai suvokus ir ėmus plėsti žinių reikalaujančių sričių paslaugas, atsirastų jaunimui patrauklių darbo vietų, sumažėtų emigracija, taptume konkurencingi, o galiausiai – ir turtingesni. Juk intelekto emigracija valstybę skurdina, o intelekto sukurtų produktų eksportas šalį daro turtingą. ■

Estija mažiausiomis sąnaudomis pasiekė didžiausią ekonominį augimą

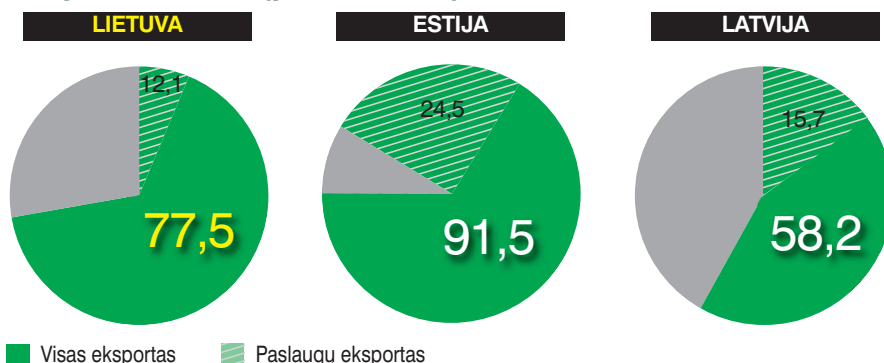


■ Ūkio sektoriaus paskolų portfelio vidutinis metinis didėjimas 2005–2009 m. (proc., palyginti su 2005 m.)
 ■ Vidutinis metinis ekonomikos augimas 2005–2009 m. (proc., palyginti su 2005 m.)

Baltijos šalių ūkio struktūra (proc. BVP, 2012 m.)

Ūkio sektoriai	Lietuva	Estija	Latvija
Žemės ūkis	3,4	4,2	4,8
Pramonė	22,7	24	18,4
Statyba	3,3	3,7	2,8
Prekyba	34,8	25,9	31
Finansinis tarpininkavimas	15,5	22,9	16,7
Kita	20,3	19,3	26,3

Eksporto dalis BVP (proc., 2011 m.)



■ Visas eksportas ■ Paslaugų eksportas

Šaltinis: studija „Paslaugų sektoriaus struktūrinių pokyčių ir plėtros analizė“ (MRU), prof. E.Martinaitytės skaičiavimai, remiantis Baltijos šalių statistikos departamentų, Eurostato, Lietuvos banko ir kt. duomenimis

KARJERA

Lietuva neįdomi darbuotojams nei iš Rytų, nei iš Vakarų

Nors kvalifikuoti darbuotojai iš užsienio galėtų padėti spręsti struktūrinio nedarbo klausimus, pateikti naujų idėjų ir pakelti našumą, Lietuvoje užsieniečiai sudaro mažiau nei 1 proc. visos šalies darbo jėgos ir šis skaičius artimiausiais metais nesikeis.

Jurgita Laurinaitė-Šimelevičienė

Po devynerių metų, praleistų Europos Sąjungoje, Lietuva netapo įdomesnė nei kvalifikuotiems specialistams iš Rytų, nei iš Vakarų. 2013 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 33 tūkst. užsieniečių – 1 proc. šalies gyventojų. Tik 3,5 tūkst. užsieniečių buvo iš ES šalių.

Personalo paieškos, atrankos ir konsultacijų bendrovės „Alliance for recruitment“ plėtros direktorius Andrius Francas tvirtina, kad aukšto lygio specialistų iš Vakarų šalių darbdavių pageidavimu tenka ieškoti labai retai. Įmonės Lietuvoje dar nėra pajėgios mokėti europinių atlyginimų net ir tarptautinio lygio kompetencijų turintiems specialistams, kurių Lietuvoje nėra. Vis dėlto, jei tokių atvejų pasitaiko, specialistai iš Vakarų Europos sutinka atvažiuoti, jeigu darbas įdomus, aiškiai sudėlioti lūkesčiai ir užduotys bei pasiūlo-

mas patrauklus atlygis.

„Pastaruoju metu įdarbinome aukštos kvalifikacijos specialistą iš Danijos, susijusį su elektronine komercija – jis persikėlė gyventi į Lietuvą. Įmonės vadovai ieškojo tam tikrų kompetencijų turinčio žmogaus, juos domino patirtis Skandinavijos rinkoje, o reikiamų specialistų Lietuvoje ne visada būna. Kitas atvejis, kai įdarbiname užsieniečius paslaugų centruose Lietuvoje, nes keliama reikalavimai gerai mokėti kalbas, turėti kultūrinį supratimą apie tam tikras rinkas. Tokiais atvejais įdarbiname vadinauosius meilės imigrantus, bet kartais darbuotojų ieškome ir užsienyje“, – pasakoja A.Francas.

Į Lietuvą atėję paslaugų centrai Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams tapo patrauklia darbo vieta – algos čia 20–30 proc. didesnės nei atitinkamų specialybių

vidurkis rinkoje, be to, užsieniečiai įgyja pranašumą dėl gimtosios kalbos žinių. Tokiose įmonėse užsieniečiai sudaro apčiuopiamą darbuotojų dalį. Štai IT paslaugų centras „CSC Baltic“ skelbia, kad Lietuvoje turi 10 proc. darbuotojų užsieniečių, o rinkos tyrimų bendrovė „Euromonitor International“ – 15 proc. Vis dėlto darbo rinkos ekspertai sutaria, kad pagrindinė priežastis, kodėl šiandien į Lietuvą atvyksta užsieniečių, tikrai nėra darbo paieška – tai arba meilė, arba Lietuvoje investavusios pagrindinės bendrovės pasiūlyta karjeros galimybė: atsakingos pareigos terminuotą laikotarpį.

Prisikviesti sudėtinga net baltarusius

Nedaug Lietuvoje ne tik vakariečių, bet ir darbuotojų iš trečiųjų šalių. Nors nuo įstojimo į ES jų po truputį Lietuvoje daugėjo, vaizdas visiškai pasikeitė per krizę. Akivaizdu, kad šalies BVP smukus į dugną iš šalies išsilakstė ne tik lietuviai, bet ir tie keli tūkstančiai čia užsidirbti bandžusių darbo imigrantų: Lietuvos darbo biržos (LDB) duomenimis, 2008 m. Lietuvoje dirbo 7,8 tūkst. užsieniečių iš trečiųjų šalių, o po metų – jau tik 2,2 tūkst.

Šių metų gegužės pradžioje galiojančius leidimus dirbti Lietuvoje turėjo 4043 užsieniečiai – jie sudaro tik 0,4 proc. šalies dirbančių žmonių. Tiesa, leidimų dirbti nereikia atvykstantiesiems iš ES šalių, bet jų srautas toks menkas, kad didesnės įtakos visam darbuotojų skaičiui neturi. Migracijos departamento duomenimis, 2012 m. leidimai laikinai gyventi buvo išduoti ar pakeisti 6,2 tūkst. užsieniečių, atvykusių dėl su darbu susijusių priežasčių. Galima

ASMENINIO ARCHIVO NUOTRA



Claudio Santori

italas, 35 metai

Veikla: įkūrė įmonę „Bliu Bliu“

PRIEŠ PORĄ METŲ iš internetinio rinkodaros verslo gyvenęs, o laisvalaikio lindihošo šokiais domėjęsis italas C.Santori jau kurį laiką gyvena Suomijoje ir svarstė, į kurią šalį toliau vykti. Galiausiai priėjo prie trijų variantų – Vokietijos, kurioje gyvena draugai, Ispanijos, kuri viliojo patraukliu klimatu, ir Lietu-

vos, kurioje pažinojo lindihošo šokėjų ir į kurią traukė mažesnės kainos. Vis dėlto apsispręsti padėjo užgimusi meilė lietuvi. Tad 2011 m. žiemą italas atvyko į Lietuvą, o pradėjęs mokytis lietuvių kalbos sumastė ir verslo idėją – sukurti programą „Bliu Bliu“, kuri leistų pigiau, efektyviau ir įdomiau mokytis antrosios kal-

bos skaitant straipsnius ar žiūrint įvairaus turinio medžiagą, pritaikytą prie besimokančiojo lygio ir pomėgių. Ši programa per kelias minutes nustato besimokančiojo lygį pagal jo žinomus žodžius. Idėjai įgyvendinti prireikė metų – per tą laikotarpį Claudio išsiskyrė su draugais, bet dėl pradėto verslo

pasiliko mūsų šalyje. „Aš li-kau, nes atsirado investuo-tojas, kuris investavo į mano bendrovę“, – tvirtina C.Santori. C.Santori nesureikšmina, kad kitoje šalyje galbūt ga-lėtų uždirbti daugiau, nes mato nemažai privalumų dirbti Lietuvoje. „Italijoje yra daug energijos ir kūrybin-gumo, Suomijoje žmonės orientuoti į produktyvumą ir nešvaisto laiko darbe, o Lietuvoje šie du aspektai susijungia: žmonės pro-duktyvūs, bet irgi labai kū-rybingi, nori pakeisti pasa-u-lį, kurti naujus dalykus“, – kuo jam patinka Lietuva, aiškina italas. C.Santori nežino, kiek liks Lietuvoje, bet mano, kad šiam verslui jo reikės ma-žiausiai penkeriems me-tams. ●



palyginti: Didžiojoje Britanijoje imigrantai 2011 m. sudarė 14,4 proc. visos darbo jėgos, JAV – 16 proc.

Kvalifikuoti specialistai iš užsienio daugumai Europos šalių leido susikurti ekonominę gerovę – jų dėka daugėjo darbo jėgos, o tai leido padidinti ekonomikos našumą ir paskatinti vidaus vartojimą. Be to, kvalifikuoti specialistai atvežė kompetencijų, kurių šalims reikėjo, o ne kvalifikuoti užpildė tas laisvas darbo vietas, kurių nenorėjo užimti vietos gyventojai.

Lietuvai imigrantų reikia ne tik dėl naujų idėjų, senstančios visuomenės ir mažėjančios darbo jėgos. Tai ir galimybė išspręsti struktūrinio nedarbo klausimus. Pasak A.Franco, užsieniečių būtų galima pritraukti į tas sritis, kuriose darbuotojų trūksta, pavyzdžiui, stinga tolimųjų reisų vairuotojų, gamybos įmonių mechanikų, inžinerinės pakraipos specialistų, konstruktorių, IT darbuotojų.

Kai kurios įmonės pasitelkdamos užsieniečius struktūrinio nedarbo klausimą bando spręsti jau dabar. Uostamiestyje įsikūrusios Vakarų laivų gamyklos įmonių grupėje, kurioje dirba apie 1900 darbuotojų, užsieniečių būna nuo 80 iki 150 – priklausomai nuo tuo metu įgyvendinamų projektų. Vakarų laivų gamyklos (VLG) komunikacijų ir reklamos vadovė Jolanta Toliušytė tvirtina, kad siekiant tinkamai ir laiku įgyvendinti įmonių grupės projektus, priimtų užsieniečių kvalifikacija, kompetencijos ir įgūdžiai yra būtini.

„Emigracijos bumas padarė savo – daug reikalingų specialistų emigravo. Tad pagrindinė priežastis, dėl kurios tenka ieškoti darbo jėgos užsienyje, – aukštos kvalifikacijos darbininkų trūkumas: ir aukštesnius mokslus baigusių inžinerinės pakraipos specialistų (laivų statybos ir laivų remonto inžinierių), ir profesinį išsilavinimą turinčių specialistų (suvirintojų, laivų korpusų surinkėjų, laivų sistemų ir įrenginių montuotojų, laivų dažytojų)“, – pabrėžia J.Toliušytė.

Šiuo metu įmonių grupėje dirba 103 užsieniečiai – daugiausia rusai, ukrainiečiai, kinai, rumunai, bulgarai, nors yra darbuotojų ir iš kitų ES valstybių. J.Toliušytė pasakoja, kad dažniausiai įmonė įvairiais kanalais pati ieško kvalifikuotų specialistų ir kviečiasi juos dirbti. Kaip pavyksta jų prisikviesti? „VLG įmonių grupės darbuotojų

Užsieniečių darbuotojų Lietuva nevilioja

Metai	Išduota leidimų dirbti
2004	877
2005	1595
2006	2982
2007	5686
2008	7819
2009	2239
2010	1808
2011	3327
2012	4627

Šaltinis: Lietuvos darbo birža

vidutinis darbo užmokestis apie pusantro karto didesnis nei šalies vidurkis, o kompetentingi ir patyrę, aukštos kvalifikacijos inžinieriai ir profesinę kvalifikaciją turintys darbuotojai uždirba dar daugiau nei įmonės vidurkis“, – kad užsienio darbuotojus vilioja atlyginimu, atskleidžia J.Toliušytė.

Vis dėlto užsieniečiais specialistų trūkumą bent iš dalies sprendžia reta įmonė. Įsi-

Jam pritaria J.Toliušytė: „Prieš atsiveždamas darbuotoją iš trečiųjų šalių turi gauti du leidimus: leidimą dirbti ir leidimą gyventi. Abu šiuos leidimus gauti gana komplikuoja ir trunka nuo trijų iki keturių mėnesių. Turi įrodinėti poreikį darbo biržoje, pateikti daug dokumentų, kurie pagrįstų poreikį, darbuotojų stažą, išsilavinimą, kvalifikaciją ir t.t. Ir nesvarbu, kad dega didelis projektas, darbuotoją iš trečiųjų šalių vis tiek turėsi tik po trijų mėnesių.“

Vis dėlto biurokratija – tikrai ne vienintelė priežastis, kodėl imigrantų Lietuvoje mažai. Darbo ieškantys vakariečiai Lietuvą aplenkia dėl mažų atlyginimų ir prasto mūsų šalies žinomumo, o rytiečiai – dar ir dėl menkos rinkos: jeigu jau pasiryžai vykti dirbti svetur, kam vykti į šalį, kurioje uždirbsi tris–penkis kartus mažiau nei Vokietijoje ar Didžiojoje Britanijoje?

„Kai kas mano, kad baltarusių atsivežti į Lietuvą labai paprasta. Taip tikrai nėra, nes ir Baltarusijoje tam tikrų specialistų, tarkime, IT, projektuotojų, trūksta, todėl kai toks žmogus susiskaičiuoja visas išlaidas – komunalinių mokesčių, nuomos, maisto, transporto, kartą per mėnesį kelionės namo, galiau-



Darbo rinkos ekspertas A.Francas: „Manoma, kad baltarusių atsivežti į Lietuvą paprasta. Bet taip nėra, nes ir Baltarusijoje tam tikrų specialistų trūksta.“

vežti darbuotoją iš trečiųjų šalių – ilgai trunkantis procesas. „Latviai, estai lengvina specialistų įvažiavimo sąlygas, o lietuviai – ne, nors įdarbinimo procesai trunka tris–šešis mėnesius. Taip įmonės praranda lankstumo galimybę“, – tvirtina A.Francas.

siai Lietuvoje siūlomas atlyginimas neatrodo daug didesnis“, – aiškina A.Francas. Jis abejoja, kad į Lietuvą plūstelėtų imigrantų iš trečiųjų šalių, net jeigu būtų supaprastintos sąlygos jiems įvažiuoti – greičiausiai Lietuva taptų tik tarpine stotele judėti toliau. ▶



Olafas Martensas, vokiečių Pareigos: „Putokšnio“ generalinis direktorius

21 METUS LIETUVOJE gyvenantis „Putokšnio“ generalinis direktorius O.Martensas čia sėkmingai išbandė net du kelius: ir verslą sukūrė, ir užkopė karjeros laiptais kaip samdomas darbuotojas. 1992 m. atsijęs iš savo darbovietės Vokietijoje čia įsteigti antrinės bendrovės,

O.Martensas Lietuvoje įžvelgė daug veiklos nišų ir nusprendė čia pasilikti. „1992–1993 m. Lietuva buvo tuščia rinka: pamatėme, kad pardutuvėse lentynos tuščios, kildavo sunkumų, kaip organizuoti didmeninę prekybą, kad ant lentynų atsirastų prekių, o kitose šalyse reikėjo kovoti dėl vietos ant lentynų. Viena vertus, čia buvo daug galimybių, nereikėjo galvoti ypatingų idėjų, kita vertus, buvo kitų bėdų – trūko kapitalo, reikėjo daug ką sukurti“, – prisimena O.Martensas, įkūręs prekybos įmonę, kuri atstovavo keliems užsienio kosmetikos gamintojams. Pajutęs, kad pasiekė, ką

galėjo, ir didelių progreso galimybių nematyti, 2007 m. O.Martensas pardavė savo įmonę, verslo vadovės mokykloje BMI baigė verslo administravimo magistrą ir pradėjo antrą karjerą kaip samdomas darbuotojas: iš pradžių kaip konsultantas NT sektoriuje, nuo 2009 m. DNB banke ėjo Paskolų restruktūrizavimo departamento vadovu pareigas, o 2011 m. sulaukęs siūlymo tapti „Putokšnio“ generaliniu direktoriumi. „Man atrodo, kad Lietuvoje lengviau siekti karjeros, nes gerų vadovų, kurie moka vadovauti žmonėms, sugeba mokytis, tobulėti, būti atviri, – labai mažai“, – mano O.Martensas. ●

„BFL“ NUOTR. ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

◀ *Sprendamos darbuotojų trūkumo problemą darbuotojų iš trečiųjų šalių įsiveža laivų statyklos Lietuvoje*

Laukia greitesnė karjera

Nors užsieniečiai dirbti į Lietuvą nesiveržia, pranašumų, kurių galėtų pateikti darbuotojams iš užsienio, mūsų šalis turi. Tai rodo vien tai, kad darbo Lietuvoje ieškoti pasiryžę specialistai čia neretai pasilieka kur kas ilgiau, nei planavo. Nors pas mus mažesni atlyginimai ir prastesnės darbo sąlygos daugelio profesijų atstovams, Lietuvoje, kurioje jauni žmonės gerai kalba angliškai, o vyresni – rusiškai, lengva prisitaikyti ir vakarų europiečiams, ir piliečiams iš NVS šalių.

„Lietuvoje lengva gyventi. Aišku, Vilnius nėra toks patogus kaip Helsinkis, nevyksta tiek daug veiklos, nėra tiek įdomių vietų, bet šis miestas stipriai nesiskiria nuo to, prie ko buvau pripratęs – tiek kalbant apie maistą ar klimatą, tiek apie žmones. Lietuvoje niekada nepajutau kultūrinio šoko, neįsivaizduoju, kad nesuprantu šalies ar žmonių“, – tvirtino „Euromonitor International“ vyresniojo tyrimų analitiko dirbantis suomis Pasi Hannonenas, atvykęs į Lietuvą pusmečiui, bet čia dirbantis

„DREAMTIME“ NUOTR.



ASMENINO ARCHIVO NUOTR.



Peras Weidemannas

norvegas, 49 metai

Pareigos: DNB banko valdybos narys, prezidento pavaduotojas

DNB BANKE Norvegijoje dirbęs P.Weidemannas ir H.P.Evensenas laikinai padirbėti Lietuvoje persikėlė dėl karjeros galimybės – sudomino pasiūlytos pozicijos ir

galimybė padirbėti užsienyje. „Darbo pobūdis pasirodė labai įdomus – būti atsakingam už žmogiškuosius išteklius. Sunku rasti tokį darbą Norvegijoje. Tai buvo karjeros galimybė, šioje srityje prieš tai nedirbau. Antra, traukė galimybė vykti į užsienį, susipažinti su naujais žmonėmis,

nauja kultūra“, – vardijo P.Weidemannas, Oslo vadovavęs skyriui, atsakingam už vidutinės bendroves. Iš norvegų įmonės atvykę užsieniečiai čia dirba

už norvegiškus atlyginimus ir tvirtina, kad vargiai būtų čia vykę dirbti už lietuviškus. „Siekti karjeros norvegui čia būtų sunku dėl atlyginimų ir kitokios socialinės saugumo sistemos. Tie norvegai, kurie čia persikėlė, arba pradėjo savo verslą, arba juos čia atvykti paskatino jų įmonės. Iš Norvegijos atvyksta daugiau verslininkų negu darbuotojų“, – patikino P.Weidemannas. „Labai mažai norvegų galėtų atvykti į Lietuvą dirbti ir siekti karjeros, nes jiems reikėtų susitaikyti su lietuviškomis sąlygomis ir algomis, kurios sudaro

vos penktadalį norvegiškos“, – pritaria H.P.Evensenas. P.Weidemannui Lietuvoje patinka darbuotojų išsilavinimo lygis, o H.P.Evensenas mini aukštą darbuotojų kvalifikaciją ir didelį darbštumą. Tiesa, P.Weidemannui lietuvių atrodo labiau susirūpinę dėl darbo ir gero jo atlikimo, net sirgdami į jį eina, o Norvegijoje žmonės labiau atsipalaidavę, nes ten užtikrinamas didesnis socialinis saugumas. Dar vieną skirtumą pastebi Lietuvoje dirbantys norvegai – verti-



Hansas Petteris Evensenas,

norvegas, 54 metai

Pareigos: DNB produktų vystymo tarnybos vadovas Baltijos šalims

kalioji hierarchija. „Lietuvių pripratę, kad vadovas pasako, ką daryti, ir tu darai. Norvegijoje daugiau kalbėjimosi, tarimosi“, – tvirtina H.P.Evensenas. ●

Daugiausiai Lietuvoje dirba užsieniečių iš NVS šalių

Šalis	Darbuotojų
Baltarusija	1942
Ukraina	1916
Rusija	148
Kinija	178
Turkija	7
Kitos šalys	436

Šaltinis: Lietuvos darbo birža, 2012 m.

jau penkerius metus.

Be to, dėl savo mažumo turime ir privatumų. A.Francas mano, kad užsienyje save reikėtų pristatyti kaip patrauklią gyventi šalį, pabrėžti galimybes čia pasiekti darbo ir poilsio balansą. „Kartais žmonės Didžiojoje Britanijoje vien keliaudami į darbą ir atgal kasdien sugaišta po tris valandas, o Vilniuje tam užtenka pusvalandžio. Vakariečiai apskritai linkę gyventi Senamiestyje, tad sutaupytą laiką gali praleisti su savo šeimomis“, – ku dar galime patraukti užsieniečius, atskleidžia A.Francas.

Dar viena priežastis, neretai ilgiau pasilikti suviliojanti atvykusius profesionalus, – Lietuvoje karjeros kelias trumpesnis, o konkurencija mažesnė nei daugelyje ES šalių. Dvejus metus Lietuvoje gyvenanti šokėja Riikka Ihalainen šiandien darbo turi per akis – ji kviečiama į gausybę šokio spektaklių, dėsto mokyklose. „O, pavyzdžiui, Londone, dėl kiekvieno vaidmens spektaklyje kovoja apie 50 šokėjų“, – sako R.Ihalainen.

Tą patį mini ir kiti „Veido“ pašnekovai. Šiuo metu „Citco Vilnius“ GSGS padalinio vadovu dirbantis britas Christopheris Charlesas Butleris, 1997 m. pradėjęs dirbti „PricewaterhouseCoopers Lietuva“ (PWC) atstovybėje kaip vyriausiasis projekto vadovas, 2001 m. tapo tarptautinio lygmens partneriu, o 2003 m. – Lietuvos biuro vadovu. „Lietuvoje karjeros kelias neabejotinai greitesnis. Įsivaizduokite, PWC biure Londone dirba žmonės, turintys 50 ar 30 metų patirties, o Lietuvoje tokių nebuvo, todėl aukštas pareigas pasiekti lengviau. Lietuvoje tapdamas vadovu sutaupiau apie dešimt metų“, – lygina Ch.Ch.Butleris.

Įmonę įsteigęs italas Claudio Santori Lietuvoje išvelgia dar vieną privalumą: „Italijoje, kol esi jaunas, žmonės į tave rimtai nežiūri. Kaip matyti iš mūsų politikų, turi būti bent septyniadešimties, kad taptum ministru. O Lietuvoje gali sulaukti daugiau pripažinimo būdamas jaunas, gali eiti kalbėtis į dideles bendroves.“

Vadovaujamas pozicijas užimantys ar savo verslą pradėję užsieniečiai pabrėžia ir lietuvių darbštumą, norą dirbti, smalsumą,



Riikka Ihalainen

suomė, 27 metai

Veikla: dėsto M.K.Čiurlionio menų gimnazijoje, dalyvauja šokių projektuose

LIETUVOJE GYVENANTI

suomė šokėja R.Ihalainen šiuo metu įsiskubusi tarp gausybės veiklos – ji visu etatu dėsto Nacionalinėje M.K.Čiurlionio menų mokykloje, veda pamokas Kaune choreografijos mo-

kykloje, šoka šiuolaikinio šokio teatre „Aura“, Vyčio Jankausko teatre ir kt.

Pirmą kartą menų akademijos studentė į Lietuvą atvyko 2009-aisiais, kai Klaipėdoje studijavo pagal studentų mainų programą „Erasmus“. Po metų grįžusi atgal į Suomiją ten ilgai neužsibuvo – 2010 m. per Kalėdas vėl atvyko į Lietuvą: šį kartą atlikti praktikos šo-

kio teatre „Aura“. Gabia šokėja pastebėję vadovai jai pasiūlė likti Lietuvoje. Jaunai šokėjai Lietuva tapo karjeros šalimi: Riikka užsiėmusi šešias dienas per savaitę, kartais dirba ir 70 valandų per savaitę.

„Aš nematau, kad čia darbas, tai mano gyvenimo būdas. Turiu daug darbo, nes esu gera šokėja – daug kas nori su manimi dirbti. Jei gyvenčiau kitur, nežinau, kiek darbo turėčiau, kiek reikėtų kovoti, kad dalyvaučiau projektuose“, – atvirai dėsto R.Ihalainen.

Šokėjai Lietuvoje patinka gyventi ir dėl to, kad šiuolaikinio šokio srityje dar neužimtos visos nišos kaip kitose šalyse, todėl galima palikti savo pėdsaką. „Man patinka čia gyventi, įdomus šiuolaikinis šokis Lietuvoje. Kol kas turiu suplanuotų darbų iki 2014-ųjų“, – pasakojo Riikka, per pusantros metų puikiai išmokusi kalbėti lietuviškai. ●

išsilavinimą bei aukštą kvalifikaciją. O P.Hannonenas mano, kad dar vienas būdas, kaip būtų galima prisikviesti daugiau užsieniečių dirbti į Lietuvą, – stengtis pritraukti daugiau užsienio bendrovių, nes atvykti ieškoti darbo lietuviškose įmonėse vargu ar daug vakariečių sugalvotų.

Na, o bandant pritraukti darbuotojų iš NVS šalių, reikia patiems įvertinti, kurioms šalims esame įdomūs ir ką galėtume jiems pasiūlyti. „Jauniems baltarusiams

privalumu tampa Šengeno viza, su kuria jie gali laisvai keliauti po Europą. Be to, dažnai nepastebime tokių dalykų, kaip švarios gatvės, malonus aptarnavimas ar, palyginti su kai kuriomis šalimis, gana mažas korupcijos lygis. Konsultavome vienus baltarusius, kurie domėjosi galimybėmis čia investuoti: jie buvo nustebę, kad lankantis valdžios institucijose jų niekas nepaprašė kyšio. Baltarusijoje būtų paprasčiau“, – pabrėžia A.Francas. ■



Aleksandras Kapusta

ukrainietis, 62 metai

Pareigos: „Western Baltic Engineering“ vyr. konstruktorius

A.KAPUSTA prieš dešimt metų į Lietuvą pasikvietė estų „BLRT Grupp“ koncernas, įsigijęs tuometę įmonę „Vakarų laivų remontas“. Jiems reikėjo kvalifikuoto ir

patyrusio žmogaus, kuris galėtų pasirūpinti laivų statybos procesu.

A.Kapustai teko užduotis apmokyti vietinius žmones, nes tuo metu Vakarų laivų grupei reikėjo patyrusių darbuotojų – ypač inžinerinės pakraipos specialistų.

„Pasiūlymas buvo neblogas, alga kur kas didesnė, nei gavau Ukrainoje. Tuo metu padėtis Ukrainoje nebuvo gera, todėl nusprendžiau pakviesti darbą. Be to, buvau pakviestas ne vienas, bet su žmona, kuri buvo technologijų specialistė – abu buvome įdarbinti Vakarų laivų statykloje. Dabar ji

išėjo į pensiją ir grįžo į Ukrainą, todėl aš čia likau vienas“, – pasakoja vyras. Atvažiuavęs porai metų, A.Kapusta dirba iki šiol ir yra labai vertinamas specialistas. „Ukrainoje ekonominė padėtis nėra tokia gera ir atrodo vis blogesnė, taip pat ir laivų statybos srityje. Kažkaip turėjau išlaikyti savo šeimą“, – kodėl pasiliko čia ilgą, aiškina A.Kapusta, tvirtinantis, kad adaptuotis Klaipėdoje buvo gana paprasta, nes daugelis šneka rusiškai. Beje, specialistas skaičiuoja, kad jo atlyginimas Lietuvoje dabar yra tris kartus didesnis, nei buvo dirbant Ukrainoje. ●

KAI KAM GYVENIME PASISEKA.
VISIEMS KITIEMS VERTA TAUPYTI.



PRADĖKITE DABAR.
Ateikite į DNB taupymo konsultaciją.
Tel. 1608, www.dnb.lt.

DNB

PILIETYBĖ

Dviguba pilietybė: visiški kraštutiniai nepasiteisina

Lietuvoje vėl pamažu kaista atmosfera dėl dvigubos pilietybės, kuri daugelyje ES šalių nekelia jokių diskusijų. Bėlika tikėtis, kad jau kitais metais šis klausimas ir mūsų šalyje bus išspręstas visiems laikams.

Rima Janužytė

Latvijos parlamentas po dvejus metus trukusių debatų priėmė Pilietybės įstatymo pataisų projektą, kuris įteisino dvigubą pilietybę. Į ją galės pretenduoti buvę Latvijos tremtiniai ir jų palikuoniai, šiuo metu gyvenantys kitose šalyse. Taip pat ir latviai, turintys NATO, Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos sutarčiai priklausančių šalių pilietybę.

Išimtis padaryta tautiečiams iš Australijos, Brazilijos ir Naujosios Zelandijos.

Kitais metais rinkdami šalies prezidentą dabartiniai Lietuvos piliečiai tikriausiai irgi galės nuspręsti, ar kone dvigubai padidinti savo gretas, mat Seimas planuoja pateikti siūlymą kartu su 2014 m. prezidento rinkimais surengti ir referendumą dėl dvigubos pilietybės.

Šis klausimas Lietuvoje netyla jau daugybę metų, mat pora milijonų lietuvių kilmės žmonių, gyvenančių užsienyje, vis prie jo sugrįžta ir, bandydami pačius įvairiausių lobistinius kelius, mėgina rasti būdų, kaip būti bent kelių valstybių, tarp jų ir Lietuvos, piliečiais.

Ne paslaptis, kad daugiausiai šiuo klausimu „dirba“ į JAV ir kitas šalis po 1990 m. nepriklausomybės atkūrimo išvykę, tų šalių pilietybę priėmę ir automatiškai lietuviškosios netekę tautiečiai. Kitiems tai neaktualu, mat pagal dabartinę Pilietybės įstatymą dviguba pilietybė leidžiama tik tiems, kurie iš Lietuvos pasitraukė iki nepriklausomybės atkūrimo.

Kuo pasibaigtų toks referendumas, kuriame dabar pilietybės neturintiems, bet lietu-

viais save tebe laikantiems žmonėms būtų numatyta galimybė vėl būti Lietuvos piliečiais, neprarandant ir šalies, kurioje jie šiuo metu gyvena, pilietybės?

Reprezentatyvi apklausa, kurią kovo pabaigoje atliko Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų bendrovė „Baltijos tyrimai“, rodo, kad 55 proc. žmonių pritaria, kad reikėtų priimti Konstitucijos pataisas ir leisti Lietuvos piliečiams turėti dvigubą pilietybę. Manančiųjų priešingai yra 26 proc., o dar maždaug penktadalis šiuo klausimu neturi nuomonės.

Už ir prieš pasaulyje

Dviguba pilietybė savo šalininkų ir priešininkų turi visame pasaulyje. Pavyzdžiui, dvigubos pilietybės kritikai aiškina, kad tai nelojalumas kilmės valstybei. Esą pilietybė yra privilegija, todėl jei būtų leidžiama dviguba pilietybė, nacionalinės pilietybės reikšmė sumenkėtų.

Dviguba pilietybė kritikuojama ir dėl



Dvigubos pilietybės ekspertas O. Vonkas: „Dvigubos pilietybės klausimu valstybės artėja prie aukso vidurio – mažėja radikalaus požiūrio, daugėja lankstumo“.

pilietybės civilinių, politinių bei socialinių teisių (pavyzdžiui, sveikatos apsauga, galimybė balsuoti), mat nebeaišku, kurioje valstybėje žmogus gali tomis teisėmis naudotis. Dviguba pilietybė neigiamai vertinama ir manančiųjų,



Labiausiai dvigubos pilietybės Lietuvoje siekia į JAV ir kitas šalis.

kad taip gali būti vengiama mokesčių mokėjimo ar karinės prievolės.

Tačiau šie argumentai – teisingi tik iš dalies. Nors dviguba pilietybė iš tiesų kelia šiek tiek painiavos ir apkrauna įvairias tarnybas papildomais rūpesčiais, tarptautinė teisė numato, kaip išvengti piktnaudžiavimo atveju.

Pavyzdžiui, siūloma, kad asmenys, turintys dvigubą pilietybę, visomis visateisio piliečio teisėmis, dalyvaujant tiek ekonominiame, tiek politiniame, tiek kultūriniame gyvenime, gali naudotis tik toje šalyje, kurioje nuolatos gyvena.

Na, o Europos Tarybos 1997 m. Strasbūre priimtoje Europos konvencijoje dėl pilietybės siūloma, kad asmenys, turintys dviejų ar daugiau valstybių pilietybę, karo tarnybos prievolę irgi vykdo tik toje šalyje, kurios teritorijoje nuolat gyvena.

Pozicijos švelnėja

Kaip šią problemą sprendžia kitos valstybės? Požiūrių esama pačių įvairiausių. Dalis ES šalių yra nutarusios, kad jų šalių piliečiai kitų pilietybių turėti negali, išskyrus įvairias išimtis. Kitaip tariant, dviguba pilietybė toleruojama, tačiau neskatinama, baiminantis su tuo susijusių grėsmių, pavyzdžiui, kitų valstybių anklavų formavimosi šalies teritorijoje.

Valstybių politika dvigubos pilietybės atžvilgiu

Griežčiausia pozicija „ne“

Lietuva
Estija
Liuksemburgas

Gana nepalanki pozicija

Italija
Norvegija
Danija
Lenkija
Slovėnija
Austrija

Čekija

Ispanija

Neutrali pozicija

Vokietija
Kipras
Suomija
Graikija
Švedija
Vengrija
Malta
Šveicarija

Gana palanki pozicija

Nyderlandai
Slovakija

Visiškai liberali pozicija

Airija
Portugalija
Jungtinė Karalystė
Kanada
Prancūzija
Belgija

Šaltinis: MIPEX, migrantų integracijos politikos indeksas



J.BEL' NUOTR.

pasižymėjo itin liberalia pozicija, ši dabar griežtėja. Kitose, itin konservatyviose, priešingai, atsiranda daugiau lankstumo. „Valstybės tarsi artėja prie aukso vidurio – mažėja radikalaus požiūrio, daugėja lankstumo, nors visiškai kraštutinumai daugeliu atvejų nepasiteisina“, –

pastebi Mastrichto universiteto dvigubos pilietybės ekspertas Olivieris Vonkas.

Iš tiesų tose Europos šalyse, kurios kasmet sulaukia didelio imigrantų srauto, natūralizacijos sąlygos jiems pamažu lengvinamos, nereikalaujant atsisakyti savo ankstesnės pilietybės. Kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Prancūzija, Portugalija ar Italija, praeityje reikalavusios, kad asmuo atsisakytų jų pilietybės, jei buvo natūralizuotas kitoje valstybėje, savo pilietybės įstatymus šiuo atžvilgiu pakeitė. Dabar Portugalija ir Prancūzija yra liberaliausios šiuo klausimu visoje Europoje, Italija, nors priskiriama prie gana nepalankių dvigubos pilietybės atžvilgiu valstybių, imigrantams vis tiek taiko nemažai išimčių.

Vis dėlto didžiosios dalies šalių praktika lemia jų pačių piliečių emigracijos mastas. Pavyzdžiui, didelės emigracijos šalys – Meksika, Turkija, Tunisas, Kolumbija, Dominikos Respublika pakeitė savo pilietybės įstatymus taip, kad jų piliečiai, natūralizuoti kitoje valstybėje, išlaikytų savo pirminę pilietybę, taip pat palengvino naujos pilietybės įgijimą, išsaugant savo ankstesnę pilietybę.

Labai gali būti, kad į šį sąrašą kada nors pateks ir Lietuva, juk esame bene labiausiai emigruoti linkusi tauta visoje Europoje, tačiau tebesipuikuojame pačios griežčiausios dvigubos pilietybės atžvilgiu politikos titulu visame žemyne. ■

ir kitas šalis po 1990 m. išvykę, šių šalių pilietybes priėmė ir automatiškai lietuviškosios netekę tautiečiai ▲

„Kai kurios valstybės noriai inicijuoja ir suteikia pilietybę gretimų valstybių piliečiams. Tačiau dėl to Gruzijoje ar Moldovoje susiformuoja ištisi Rusijos piliečių anklavai. Šis pavyzdys – labai pamokomas kitoms valstybėms“, – perspėja Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys Arvydas Anušauskas.

Panašiai galvojama, tarkime, Danijoje ar Nyderlanduose – ten pilietybės netenkama automatiškai, jei žmogus priima kitos šalies pilietybę. Tokia pati praktika galioja ir Kinijoje, Indijoje, Japonijoje ar Norvegijoje.

Tiesa, beveik visais atvejais galimos ir išimtys. Pavyzdžiui, Čekijoje, kurios pilietybė irgi prarandama automatiškai, vos gavus kitos šalies pilietybę, dvigubą pilietybę gali turėti asmenys, jos ne savo noru netekę 1948–1990 m., arba tie, kurie automatiškai prarado Čekijos ir gavo Slovakijos pilietybę šioms dviem valstybėms atsiskyrus 1992 m.

Beje, Čekija gali tapti viena iš nedaugelio pasaulio valstybių (šalia JAV ar Vengrijos), kuriose dviguba pilietybė ilgainiui bus visiškai įteisinta: šalies parlamentas jau yra pateikęs siūlymus, kad Čekijos piliečiai galėtų turėti ir kitos šalies pilietybę, nors opozicija gąsdina, jog tai pragaištingas žingsnis.

Kitose valstybėse tokių ginčų net neįvyksta, o su dviguba pilietybe susijusios grėsmės joms –

nė motais. Juk kai kuriose pasaulio ir net Europos valstybėse antrą pilietybę galima netgi nusipirkti. Pavyzdžiui, „ženkliai pinigine investicija“ yra rimta priežastis gauti antrą pilietybę Dominikos Respublikoje, Kipre ir net Austrijoje.

Vis dėlto svarbu pabrėžti, kad politika dvigubos pilietybės atžvilgiu nėra nekintamas dalykas. Vienose valstybėse, kurios anksčiau

DVIGUBA PILIETYBĖ LIETUVOJE

Šiuo metu Konstitucija numato, kad, išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus*, niekas negali būti kartu Lietuvos ir kitos valstybės pilietis. Šis straipsnis įrašytas Konstitucijos pirmajame skirsnyje, kurio nuostatos gali būti keičiamos tik referendumu. Konstitucijos nuostatą dėl pilietybės galima pakeisti, jeigu referendume tam priartų daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašus. Prezidentė Dalia Grybauskaitė šių metų pradžioje kreipėsi į Konstitucinį Teismą prašydama išaiškinti, ar galima nekeičiant Konstitucijos tik įstatymu nustatyti, kad po nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. išvykę ir kitos šalies pilietybę įgiję as-

menys išsaugotų ir Lietuvos pilietybę. Konstitucinis Teismas atsakė neigiamai, atsižvelgdamas į ankstesnę doktriną, kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti ypač retos išimtys, o ne paplitęs reiškinys.

** Pilietybės įstatymo numatytos išimtys
Pagal dabartinį Pilietybės įstatymą dviguba pilietybė leidžiama tiems, kurie iš Lietuvos pasitraukė iki nepriklausomybės atkūrimo 1990-aisiais, taip pat tiems, kurie pilietybę įgijo automatiškai – gimdami arba per santuoką. Tačiau dvigubą pilietybę turintieji nuo gimimo, sulaukę pilnametystės, per trejus metus turi apsispręsti, kurią pilietybę pasirinkti.*

Ambasadorius Airijoje: „Artima Lietuvos ir Airijos partnerystė prisidės prie šalių pirmininkavimo ES Tarybai sėkmės“

Viktorija Balsytė

Lietuvos ambasadorius Airijoje Vidmantas Pūrys, stebėdamas, kaip Lietuva perima dabar ES Tarybai pirmininkaujančios Airijos patirtį, jaučiasi ramus, nes pirmininkavimui mūsų šalis esą ruošiasi preciziškai. Jo nuomone, dar daugiau aiškumo bus, kai bus aiškūs Airijos pirmininkavimo rezultatai.

VEIDAS: Airijai dar liko trečdalis viso jos pirmininkavimo ES Tarybai laiko. Ar jau galima daryti apibendrinimus, kaip šiai šaliai sekėsi? Ar šeši mėnesiai apskritai yra pakankamas laikas kokiai nors veiklai vertinti?

V.P.: Tokia tvarka galioja nuo ES įkūrimo – šeši mėnesiai, po kurių keičiasi pirmininkaujanti valstybė, užtikrina visų šalių narių lygias galimybes planuoti ES darbotvarkę. Be to, pirmininkausiančių valstybių veikla planuojama net pusantų metų į priekį, nes svarbiausius darbotvarkės klausimus, bendradarbiaudamos su ES institucijomis, pasiskirsto trys valstybės, vadinamos trejetu.

VEIDAS: Kaip dabartiniam trejetui – Airijai, Lietuvai ir Graikijai sekasi koordinuoti veiksmus tarpusavyje, ypač kalbant apie Lietuvą ir Airiją?

V.P.: Lietuva ir Airija bendradarbiauja ypač glaudžiai jau nuo seno. Lietuva rengtis pirmininkavimui pradėjo vos įstoję į ES. O Airija, kuri pirmininkauja jau septintą kartą, yra labai draugiška valstybė. Su Airija dirbame įvairiais lygiais – buvo daugybė vizitų, pasitarimų. Tai atviras, partneriškas bendradarbiavimas. Žinome airių prioritetus, jų darbotvarkę, matome, kaip jiems sekasi.

VEIDAS: Taigi mūsų darbotvarkę koreguos tai, ką pavyks susitarti ir užbaigti Airijai. Kaip manote, kurie iš perimtų klausimų gali būti sudėtingiausi?

V.P.: Kai kuriais atvejais mes linkime daug sėkmės Airijai, kad būtų sutarta dėl visai ES svarbių dalykų ir jų spęsti nereikėtų mums. Pavyzdžiui, Airija pasiekė sutarimą dėl septynerių metų ES finansavimo, bet Europos Parlamentas jam nepritarė. Taigi dabar vyksta intensyvus Airijos, Europos Parlamento ir Europos Komisijos darbas, kad procesas būtų baigtas. Tai sudėtingas, jautrus politinis ir finansinis klausimas, tad Lietuvai ir visai ES svarbu, kad jis būtų iki galo išspręstas Airijos pirmininkavimo laikotarpiu, ypač dėl to, jog jau metas rengti 2014 m. biudžetą. Jei šis klausimas būtų perkeltas į mūsų pirmininkavimo laiką, tai būtų papildomas iššūkis Lietuvai, kurios pirmininkavimo darbotvarkė ir taip labai intensyvi.

Vis dėlto tai nėra kažkas netikėto, perimti kai kuriuos klausimus – normalus procesas.



Lietuvos ambasadorius Airijoje V.Pūrys: „Neretai sakoma, kad kaip tik mažos valstybės pirmininkauja labai sėkmingai, nes jaučia didesnę atsakomybę“ ↑

Taip pat bus ir mums – turime savų tikslų ir savo prioritetus sieksime maksimaliai įgyvendinti, bet jei dėl vieno ar kito priežasčių nepavyktų dėl ko nors sutarti, Graikija, kuri pirmininkaus po mūsų, tęs pradėtą darbą.

VEIDAS: Kaip manote, ar pirmininkavimo sėkmei turi įtakos pirmininkaujančios valstybės dydis? Ar skiriasi, tarkime, tokių šalių, kaip Vokietija, pasiekti rezultatai nuo, sakykime, dabar pirmininkaujančios Airijos ar po jos eisiančios Lietuvos?

V.P.: Neretai sakoma, kad kaip tik mažos valstybės pirmininkauja labai sėkmingai, nes jaučia didesnę atsakomybę, ilgiau ruošiasi pirmininkavimui, yra labiau susitelkusios ir linkios tartis su partneriais. Pavyzdžiui, iš esmės visi iki šiol buvę Airijos pirmininkavimo laikotarpiai vertinami kaip geri.

VEIDAS: Ar stebėdamas Airijos pirmininkavimą iš vidaus matote, kokios patirties galėtų pasisemti Lietuva?

V.P.: Airija iš pat pradžių aiškiai deklaravo savo pirmininkavimo tikslus – ji siekė matyti visų ES valstybių interesus ir būti sąžininga tarpininkė. Be to, Airija suformulavo labai aiškius prioritetus: užbaigti ES daugiametės finansinės programos derinimą, pasiekti pažangą dėl bendros žemės ūkio politikos, pasistūmėti kuriant bendrą ES vidaus rinką, ypač skaitmeninę. Lygiai tą patį daro ir Lietuva, iš anksto numatę visai ES bendrus prioritetus – kurti patikimą, augančią ir atvirą Europą.

VEIDAS: Vadinas, Lietuvos pasirengimas pirmininkavimui yra tinkamas?

V.P.: Manau, tinkamas. Ruošiamės ilgą laiką,

kaupiame kitų valstybių patirtį, žinome ES darbotvarkę ir aktualiausius klausimus – ES finansinis patikimumas, ekonominis augimas ir užimtumas, tarptautinio ES vaidmens stiprinimas. Esame suplanavę renginių kalendorių, žinome, kas vyks Vilniuje, Briuselyje, Strasbūre ir kitose ES sostinėse.

VEIDAS: Kaip skiriasi ambasadoriaus darbas tuo metu, kai šalis, kurioje jis reziduoja, pirmininkauja ES? Ir ko laukiate kitą pusmetį, kai pirmininkaus jūsų atstovaujama valstybė?

V.P.: Airijoje dirbu nuo 2009-ųjų ir šie metai ambasada tikrai kitokie. Padidėjo susidomėjimas ir Airija, ir Lietuva. Visi norėjo pasitarti su airių kolegomis, žinoti jų planus. Per pastaruosius mėnesius itin intensyviai dirbame su Airijos institucijomis – deriname visus susitikimus, konsultacijas. Kita vertus, jaučiame ir padidėjusį susidomėjimą Lietuva dėl jos vaidmens nuo liepos 1-osios. Be to, pagal galiojančią praktiką Lietuvos ambasada Dubline jau nuo sausio 1 d. atlieka ES renginiams pirmininkaujančios atstovybės funkcijas.

Kitas pusmetis, be abejo, vėlgi bus kitoks. Sieksime išnaudoti tą laiką kuo geriau, pristatydami Lietuvos laimėjimus, pažangą, investicinę ir verslo aplinką, skatindami ekonominius mainus. Tam tikrai organizuosime ne vieną renginį, išnaudosime visus būdus, politinius ir ekonominius forumus. Apie Lietuvą ir jos vaidmenį Europoje bei pasaulyje kalbėsime universitetuose, konferencijose, bendraudami su valstybės institucijomis, verslo ir nevyriausybinių organizacijomis. ■

INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS

J.Wheltonas: „Mokyklose reikia įgyti ne tik žinių, bet ir bendravimo įgūdžių“

Visame pasaulyje besiplečiančio programavimo mokyklų tinklo „Coder Dojo“ misija – ne tik išmokyti vaikus kompiuterinio raštingumo, bet ir paskatinti uždarius jaunuosius „kompiuteristus“ virtualią erdvę iškeisti į gyvą bendravimą.

Rima Janužytė

Šiemet į konferenciją „Login“ atvykęs vos dvidešimties sulaukęs Jamesas Wheltonas šiuo metu yra vienas žinomiausių airių visame pasaulyje. Pernai jis pateko į žurnalo „Forbes“ kasmet skelbiamo daugiausiai pasaulyje pasiekusių jaunuolių sąrašą, yra pelnęs ne vieną apdovanojimą Airijoje, o jo pavardę puikiai žino per 10 tūkst. jaunuolių iš 25 pasaulio valstybių.

Visa tai jis pasiekė, regis, be didelių pastangų: prieš dvejus metus Korko mieste įkūrė nevyriausybinių organizaciją „Coder Dojo“, kurios tikslas buvo nemokamos savaitgalinės programavimo pamokos, skirtos paaugliams. Sulaukusi didžiulio airių susidomėjimo, dabar ši mokykla turi savo padalinius Europoje, Amerikoje ir net Afrikoje, o norintieji tapti programuotojais, paties J.Wheltono teigimu, turi laukti ilgoje eilėje.

Taigi kalbamės su pačiu J.Wheltonu.

VEIDAS: Kaip jums kilo tokia mintis – mokyti vaikus programavimo?

J.W.: Pats programavimu ėmiau domėtis dar būdamas devynerių. Tuo metu nebuvo nei labai geras mokinys mokykloje, nei labai geras sportininkas per treniruotes, bet jau supratau, kad programavimas man sekasi geriausiai. Užtat labai širdau, kad ten, kur gyvenu, nebuvo jokio programavimo besidominčių vaikų būrelio, taigi tiesiog neturėjau kur praktikuotis bei tobulintis ir susirasti bendraminčių draugų.

Dar vidurinėje mokykloje laimėjau geriausio programuotojo apdovanojimą, o baigęs mokyklą panorau padėti tokiems kaip aš. Pasakiau – jei geru programuotoju gali tapti net toks kaip aš, tai gali kiekvienas vaikas.

Turėjau savo nuomonę apie tai, kaip reikia mokyti programavimo, – pats buvau išbandęs daugybę skirtingų mokymo būdų, kuriuos rasdavau knygos ar internete. Be to, maniau, kad mokymas turi būti ir prasmingas, bendrauti mokantis procesas, juolab kad dauguma kompiuteriais besidominčių vaikų yra gana uždaro būdo ir daugiausiai laiko praleidžia virtualioje aplinkoje.

VEIDAS: Taigi nesate didelis virtualaus ar nuotolinio mokymosi šalininkas?

J.W.: Šiuo atveju tikrai ne. Geras programuotojas ne tik sugeba dirbti kompiuteriu, bet ir moka padėti kitiems, gerai jaučiasi komandoje. Būtent to iš jauno programuotojo tikisi bet kuri jam alga

pasirengusi mokėti įmonė. Deja, programuotojai labai dažnai neturi galimybės šių socialinių įgūdžių įgyti.

Dar vienas aspektas – programavimui gabių vaikų užimtumas. Pats prisimenu, kad neturėdamas ką veikti ėmiausi „nulauginėti“ įvairias programas, tapau neblogu įsilaužėliu. Žinoma, pačiam rasti naujų galimybių ir padaryti tai, ko kiti tavęs neišmokė, yra puiku, tačiau tai turi būti atsakinga veikla. Kai vaikai būna užsiėmę, jiems kyla mažiau pagundų daryti nepriimtinius dalykus.

VEIDAS: Taigi įkūrėte mokyklą, kurioje mokomasi ne tik programavimo, bet ir bendravimo bei socialinės atsakomybės. Vis dėlto smalsu, kaip darbdaviai vertina jūsų mokyklą baigusius jaunuolius.

J.W.: Įdomu, kad kai kurie net nereikalauja kokio nors kitokio diplomo. Manau, mūsų mokyklos ne tik Airijoje, bet ir visame pasaulyje prisideda prie nedarbo mažinimo. Pavyzdžiui, Airijoje, kur nedarbas svyruoja apie 15 proc., visuomet trūksta programuotojų. O mūsų mokyklą baigę jaunuoliai – ištis gerie specialistai. Tikrai būna tokių, kurie darbą gauna iš karto po mokyklos, nors kai kurie, žinoma, toliau tęsia studijas koledžuose.

VEIDAS: Jūsų mokyklų yra daugiau nei dviejuose šimtuose pasaulio miestų įvairiose šalyse. Ar pastebite, kad vienoje šalyse vaikai yra geresni nei kitose, o gal kiekvienas planetos vaikas gali per tą patį laiką tapti geru programuotoju?

J.W.: Žinoma, kad yra skirtumų. Jie priklauso nuo kultūrinių, socialinių ir kitokių dalykų. Tarkime, paradoksas, bet Japonijoje, kur neseniai įsikūrė „Coder Dojo“ mokykla, vaikai programavimo išmoka lėčiau nei Airijoje. Manome, taip yra dėl to, kad ten ne visi vaikai gerai moka anglų kalbą, o ji programavimui labai

svarbi. Laiko pareikalauja vien abėcėlės mokymasis – juk europiečiui nereikia aiškinti, kur klaviatūroje yra raidė G, o Japonijoje tai natūralus klausimas.

Kita vertus, kaip rodo ir mano paties pavyzdys, gebėjimas mokytis programavimo dažnai nepriklauso nuo bendrų vaiko gabumų. Čia svarbiausia yra logika. Jei žmogus moka mąstyti, jis tikrai gali tapti programuotoju. Man maloniausia tai, kad „Dojo“ suteikia galimybę kiekvienam vaikui – tiek turinčiam visas privilegijas mokytis, tiek tokiam, kuris kitu atveju galbūt neturėtų galimybių įgyti profesijos. Ir tai visiškai nepriklauso nei nuo geografijos, nei nuo pajamų.

VEIDAS: O kaip finansuojamos jūsų mokyklos? Iš kur gaunate pinigų mokytojų atlyginimams, programinei įrangai?

J.W.: Mokytojais paprastai tampa mūsų mokyklą baigę jaunuoliai arba kiti savanoriai, dirbantys be atlygio. Na, o įrangą, patalpų nuomą paprastai finansuoja verslas. Džiaugiuosi, jog įrodėme, kad pelno nesiekianti organizacija gali plėstis neregėtais tempais ir kad vaikai, kurie dabar nori mokytis programavimo, net užsirašo į eilę.

VEIDAS: Ar tarp besimokančių programavimo vaikų yra lietuvių?

J.W.: Net neabejoju. Šios mokyklos itin populiarios Airijoje, kur gyvena labai daug lietuvių. Kiek pastebėjau, tai labai gabūs ir smalsūs vaikai, todėl manau, kad vieną dieną „Dojo“ mokykla duris atvers ir Lietuvoje. ■

◀ *Dvidešimtmetis airis J.Wheltonas įkūrė pasaulinį programavimo mokyklų tinklą vaikams*

TYRIMAS

Laisvės pasaulyje mažėja

Organizacijos „Freedom House“ tyrimas rodo, kad laisvės pasaulyje mažėja ir Vakarų pasaulis turėtų priimti daugiau atsakomybės, kovodamas dėl pamatinių žmogaus teisių ir laisvių.

Donatas Pushys

Laisvė nėra duotybė. Tuo galime įsitikinti pažvelgę į savo istoriją. Tą galime suprasti ir peržiūrėję organizacijos „Freedom House“ skelbiamą ataskaitą „Laisvė pasaulyje 2013“.

Šiųmetė apžvalga konstatuoja liūdną tendenciją: nors laisvomis vadinamų valstybių yra 90 – trimis daugiau nei pernai, jau septyniolika metų iš eilės laisvės pasaulyje mažėja. Tai reiškia, kad daugiau tokių šalių, kuriose padėtis eina blogyn, nei tokių, kuriose ji taisyti. Savo padėtį pagerino 16 valstybių, bet net 27 šalyse ji smarkiai pablogėjo. Žurnalo „The Foreign Policy“ apžvalgininkai Davidas J.Krameris ir Archas Puddingtonas tvirtina, kad galingiausių pasaulio valstybių lyderiai, ypač JAV, tiesiog privalo savo politinėje darbotvarkėje labiau pabrėžti klausimus, susijusius su laisve ir demokratija: „Jei tvirtai tikime žmogaus teisių ir liberalios demokratijos idealais, tiesiog negalime likti abejingi tam, kas vyksta kai kuriuose pasaulio regionuose.“

„Neklausyk, kam skambina varpai, nes jie skambina tau“, – rašė Ernestas Hemingway’us. Pritaikant jo žodžius šiandieniniam kontekstui, dera teigti, kad negalime likti abejingi tam, kas dedasi aplinkui mus, nes tai, kas vyksta greta, yra tarsi perspėjimas, kas gali nutikti ir mums patiems. Ne veltui XIX amžiaus istorikas Joachimus Lelewelis kaip idealą iškėlė šūkį: „Už jūsų ir mūsų laisvę.“ „Freedom House“ savo ataskaitoje negaili kritikos tiek dabartiniam JAV prezidentui Barackui Obamai, tiek respublikonų opozicijai. Jie, anot tyrimo autorių, vengia priimti atsakomybę ir pareigą kovoti dėl pamatinių žmogaus laisvių ir teisių visame pasaulyje.

Kalbant apie tyrimo metodiką, visos tyrimo dalyvaujančios šalys ir regionai suskirstomi į tris grupes – laisvus, dalinai laisvus ir nelaisvus. Laisvomis laikomos tos šalys ir regionai, kuriuose leidžiama politinė konkurencija, reiškianti demokratinius rinkimus ir taikų valdžios perdavimą, taip pat vyrauja pagarba pilietinėms teisėms, vyksta aktyvus ir nepriklausomas pilietinis gyvenimas bei funkcionuoja laisva žiniasklaida. Lietuva, kaip ir visos likusios ES valstybės, priklauso šiai laisvų šalių grupei.

Tiesa, pastabų mūsų šalis vis dėlto sulaukė, ypač dėl gana neadekvačių žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumo standartų. Be to, tarptautinės organizacijos, anot „Freedom House“, ir toliau kritikuoja Lietuvą dėl

Kritikos Lietuva sulaukė ir dėl to, kad Konstitucijoje santuoka įvardijama kaip vyro ir moters sąjunga. Taip esą diskriminuojami homoseksualūs asmenys. Anot „Freedom House“, Lietuva turi pasistengti ir siekdama įtvirtinti lyčių lygybę. Pastebima, kad mūsų šalyje moterys už panašų darbą vidutiniškai



Iš „Freedom House“ tyrimo sužinome, kad per metus šešiolikoje valstybių pa

2010 m. priimto įstatymo, siekiančio apsaugoti mažamečius nuo žalingos informacijos. Tiesa, pabrėžiama, kad remiantis šiuo įstatymu kol kas niekas taip ir nebuvo nubaustas. Be to, skelbiama, kad vos 10 proc. visos šalies darbo jėgos priklauso profesinėms sąjungoms, o darbininkai kartais patiria darbavių spaudimą tokių organizacijų neburti.

gauna 17 proc. mažesnę atlygį nei vyrai. Be to, itin rimta mūsų bėda ir smurtas namuose – tiek kalbant apie sutuoktinius, tiek apie smurtą prieš vaikus. Galiausiai Lietuva vis dar lieka prekybos moterimis šaltiniu ir tranzitiniu tašku. Visa tai yra rimtos ir spręstinos problemos, bet jos, kaip minėta, nesutrukdė Lietuvai patekti į laisvomis save laikyti galinčių valstybių draugiją.

Dalinai laisvomis laikomos tos šalys, kuriose pilietinės teisės ir politinės laisvės yra gerbiamos iš dalies. Tokios šalys dažniausiai pasižymi itin aukštu korupcijos lygiu, įstatymo viršenybės principo pažeidinėjimais, etniniais ar religiniais konfliktais. Tokios šalies politinėje erdvėje, nepaisant tam tikro toleruojamo pluralizmo lygio, dažniausiai dominuoja viena politinė jėga. Galiausiai nelaisva šalimi traktuojama tokia valstybė, kurioje piliečiams nesuteikiamos galimybės pasinaudoti savo politinėmis teisėmis, o jų laisvės yra sisteminei ir plačiai pažeidinėjamos.



I prezidento postą sugrįžus V.Putinui, laisvės Rusijoje sumažėjo

Rusijoje ir Ukrainoje reikalai prasti

Organizacija „Freedom House“ savo laisvės reitingą pildė jau beveik keturiasdešimt metų. Per visą tą laikotarpį tik kelios valstybės sugebėjo užregistruoti didesnių pasikeitimų į gerą pusę, nei šiemet pasiekė



dėtis pagerėjo, o 27 šalyse ji smarkiai pablogėjo ▲

Libija. Praėjusioje ataskaitoje ši šalis vis dar buvo laikoma nelaisva, o šiemet Libija jau priskiriama dalinai laisvų šalių kategorijai. Padėtis pagerėjo ir Mianmare, kuris laisvės reitinge sugebėjo aplenkti Kiniją, taip pat kai kuriose Afrikos valstybėse – Dramblio Kaulo Krante, Gvinėjoje, Lesote, Senegale, Siera Leonėje. Tai – šviesioji reitingo pusė. Kalbant apie praradimus, verta pabrėžti stipriai pablogėjusią padėtį Kazachstane, Kenijoje, Malyje, Nigerijoje, Rusijoje, Turkijoje ir Ukrainoje.

Natūralu, kad mums Lietuvoje labiausiai rūpi tai, kas dedasi arčiausiai mūsų. Čia žvilgsnis krypta į Rusiją ir Ukrainą. Rusijoje reikalai pablogėjo į prezidento postą grįžus Vladimirui Putinui. Jau praktiškai susidorojęs su politine opozicija, jis griebėsi represijų ir prieš Kremlui neįtinkančias visuomenines iniciatyvas. Buvo priimti įstatymai, numatantys griežtesnes bausmes už nesankcionuotas demonstracijas, apribota galimybė finansuoti pilietines organizacijas, be to, imtasi griežčiau kontroliuoti internetinę erdvę. Kartu priimtose įstatymų pataisose praktiškai kriminalizavo

bendravimą su užsieniečiais. Visų šių priemonių, anot „Freedom House“ analitikų, V.Putinas griebėsi siekdamas susidoroti su pilietiniu pasipriešinimu, kuris spontaniškai kilo po nesąžiningų parlamento rinkimų 2011 m. gruodį.

Kalbant apie Ukrainą tenka liūdnei konstatuoti, kad laisvų ir demokratiškų rinkimų era šioje šalyje bent jau laikinai nutrūko 2012-ųjų spalį. Užtenka priminti, kad pagrindinė opozicijos veikėja ir griežta prezidento Viktoro Janukovičiaus kritikė Julija Tymošenko per parlamento rinkimus liko kalėjime ir jai nebuvo leista kandidatuoti. Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažino, kad politikės įkalinimas yra neteisėtas. Be to, 2011-ųjų pabaigoje priimtose rinkimų įstatymo pataisose buvo palankios būtent prezidento Regionų partijai. Naujasis įstatymas jai garantavo daugiau vietų parlamente, nei partija būtų jį gavusi pagal ankstesnes nuostatas. Negana to, prieš pat rinkimus teisė kandidatuoti buvo atimta maždaug 400 politikų. Tokie sprendimai dažniausiai buvo grindžiami neesminiais techniniais procedūrų pažeidimais. Per visus praėjusius metus Ukrainos valdžia ir toliau dėjo pastangas siekdama

kištis į teisėsaugos veiklą, riboti žiniasklaidos laisvę. Be to, pakeitus valstybinių užsakymų konkursų tvarką, atsivėrė platesnės galimybės korumpuotiems politikams nesąžiningai skirstyti šiuos užsakymus jiems palankioms bendrovėms.

Blogiausi iš blogiausiųjų

Kalbant apie pačias nelaisviausias pasaulio šalis, sąrašo gale atsidadė Šiaurės Korėja, Saudo Arabija, Somalis, Sudanas, Sirija, Turkmenija, Uzbekija, Eritėja ir Pusiaurės Gvinėja. Be to, ne ką geriau pasirodė dar penkios valstybės ir viena teritorija – Baltarusija, Čadas, Kinija, Kuba, Laosas ir Pietų Osetija.

Iš visų šių valstybių dėl dydžio ir pa-

saulinės įtakos aiškiai išsiskiria Kinija. Tyrimo autoriai pabrėžia, kad visos viltys apie demokratines reformas Kinijoje nuėjo veltui po to, kai į naujai sudarytą komunistų partijos politbiurą pateko politikai, kurie į politikos olimpą kopė atstovaudami būtent kietosios linijos šalininkų pozicijai. Pastaruoju metu Kinijos valdžia vėl ėmėsi griežtinti interneto

cenzūrą ir sekimą. Pabrėžiama, kad būtent Kinija kartu su Rusija dėjo visas pastangas, kad užkirstų kelią Sirijos problemoms spręsti.

Natūralu, kad nemažos dėmesio ataskaitoje sulaukė ir Vidurio Rytų bei Šiaurės Afrikos regionas. Verta pabrėžti, kad Izraelis yra vienintelė laisva šalis šiame regione. Šis faktas vargu ar ką nors stebina, bet kiti rezultatai yra nevienareikšmiški. Pavyzdžiui, Libijoje ir Tunise padėtis stipriai pagerėjo, o Egipte – tik šiek tiek. Taip, tiesioginė karinė valdžia baigėsi, įvyko prezidento rinkimai, bet postą užėmęs Mohammedas Morsis demonstruoja polinkį į autoritarizmą. Naujai išrinktas parlamentas buvo paleistas, o naujoji konstitucija, kurią kritikai vadina labai problemiška, tik pagilino prarają tarp šalies islamistų ir liberaliau nu-

siteikusių piliečių.

Be to, Arabų pavasaris privertė sunerimti regiono diktatorius, kurie ėmėsi manipuliacijų ir represijų, siekdami įtvirtinti esamą status quo. Padėtis, kalbant apie pilietines teises ir laisves, suprastėjo Irake, Jordanijoje, Kuveite, Libane, Omane, Sirijoje ir Jungtinuose Arabų Emyratuose. Ataskaitoje pabrėžiama, kad didžiulį nerimą tarptautinei bendruomenei turi kelti tarpusavio konfliktai ir smurtas musulmonų gretose. Tai ypač pasakytina apie Pakistaną bei Iraką. Itin neigiamą įtaką savo regione daro ir Saudo Arabija. Ši šalis į Bahreiną malšinti protestų nusiuntė savo saugumo pajėgas, o siekdama atsverti demokratiškų šalių įtaką rėmė autoritarinius režimus visame regione. ■



Didžiausią nuosmukį patyrusios valstybės

1. Malis ▲
2. Madagaskaras
3. Gambija
4. Bisau Gvinėja
5. Bahreinas
6. Ukraina

Didžiausią pažangą padariusios šalys

1. Libija
2. Tunisas
3. Mianmaras
4. Tonga
5. Egiptas
6. Zimbabvė
7. Gvinėja
8. Moldova

Pasauliniai laisvės reitingai

Ataskaitos data	Kurių metų duomenys	Iš viso valstybių	Laisvų valstybių	Dalinai laisvų valstybių	Nelaisvų valstybių
2013	2012	195	90 (46 proc.)	58 (30 proc.)	47 (24 proc.)
2012	2011	195	87 (45 proc.)	60 (31 proc.)	48 (24 proc.)
2011	2010	194	87 (45 proc.)	60 (31 proc.)	47 (24 proc.)
2010	2009	194	89 (46 proc.)	58 (30 proc.)	47 (24 proc.)
2009	2008	193	89 (46 proc.)	62 (32 proc.)	42 (22 proc.)

Šaltinis: „Freedom House“


ISTORIJA

Tarpukariu Lietuvos valstybę labai sustiprino kooperacija

Prieš 90 metų, 1923 m. balandį, buvo įsteigta Lietuvos kooperatyvų sąjunga „Lietūkis“. Taip prasidėjo naujo tipo kooperacijos judėjimas, davęs daug naudos mūsų valstybei ir jos piliečiams.

Jonas Rudokas

Nepriklausomą Lietuvą 1918–1940 m. kūrė ir stiprino drąsūs žmonės, nevengę gana rizikingų sprendimų ir eksperimentų. Vienas reikšmingiausių buvo dvarų išdalijimas, platus masto žemės reforma. Ypač ji buvo reikalinga politiniams sumetimais – kad būtų atimta galia iš labai priešiška naujosios Lietuvos atžvilgiu nusiteikusių sulenkėjusių dvarininkų. Tačiau ekonominės ir socialinės jos pasekmės galėjo būti labai liūdnos, jeigu naujakuriai – smulkūs ūkininkai nebūtų pajėgę įsitvirtinti savo žemėje. Lietuvą tada būtų ištikęs badas, kuo ir gąsdino reformos priešininkai. Beje, tarp jų ir Antanas Smetona, 1926 m. pareiškęs: „Beprotiška žemės reforma sunaikino žemės ūkį, pridirbo elgetų bedarbių Lietuvoje.“

Tačiau tai buvo netiesa: mūsų žemės ūkis ne tik nežlugo, bet ir padarė didžiulę pažangą, smarkiai išaugo žemdirbystės produktų eksportas. Kaip pavyko to pasiekti? Visų pirma mūsų valstiečiai buvo nepaprastai darbštūs, atkaklūs, jie nepabūgo didžiulių sunkumų, kurie teko naujakurių daliai, o antra – jiems į pagalbą atėjo kooperatyvai, padėję įsikurti ir įsitvirtinti visai naujas žemdirbystės technologijas.

Maža to, be kooperacijos lietuviškas verslas nebūtų galėjęs atsirasti ir sustiprėti faktiškai

kai tuščioje vietoje – o tai mūsų valstybei taip pat buvo natūralu ir būtina. Prof. Mykolas Rōmeris tada pabrėžė, kad tauta, „iki galo realizuodama savo teritorinę teisę, nori turėti prekybą ir pramonę ir savo miestus, ir savo žemdirbystę, ir savąjį proletariatą, ir savo buržuaziją, savo laisvąsias profesijas, savuosius

Kooperatyvai ne tik padėjo atsistoti ant kojų tūkstančiams ūkininkų naujakurių, iš dalies jų pastangomis ir didžioji dalis visų mūsų ūkininkų pajėgė įveikti pasaulinę ekonominę krizę.

valdininkus, savo stambią, vidutinę ir smulkia nuosavybę“.

Kodėl prireikė kitokių kooperatyvų

Priminsime, kad pirmieji kooperatyvai pas mus atsirado dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą, bet šioje srityje dėl caro valdžios spaudos mes gerokai atsilikome nuo kaimynų: tarkime, Estijoje šūkis „Padėkime patys sau per kooperaciją“ buvo labai populiarus jau XIX a. antroje pusėje. Tad mums teko estus vytis, bet tai su-trukdė karas, sunki vokiečių okupacija, kurios laikotarpiu visi kooperatyvai buvo likviduoti.

Nepriklausomos Lietuvos valdžia nuo pat

„Pienocentras“ superka iš ūkininkų kiaušinius ↑

pradžių rūpinosi kooperatinio judėjimo plėtra ir rėmimu, tik vietos verslininkai – žydai bandė tam priešintis, nes iš karto suprato, kad tai žada jiems pavojingą konkurenciją. Bandė priešintis ir kai kurie mūsų veikėjai ar politikai, skelbdami, kad kooperatyvai bus spekuliantų lizdai, trukdysiantys privačiai iniciatyvai. Nepaisant to, kooperatyvai Lietuvoje sparčiai plito: 1919 m. jų buvo jau 256, tai daugiausia vartotojų kooperatyvai, kurie padėjo įveikti prekių stygių rinkoje. 1922 m. įvedus nacionalinę valiutą litą labai pagausėjo kredito draugijų, nes ūkiui sunkiai atsisgaunant po karo kreditų labai reikėjo.

Dar viena kooperatyvų rūšis – žemės ūkio draugijos. Jos rengė kursus ūkininkams, taip pat parodas, o vėliau ėmėsi ir komercijos.

Tačiau tai buvo tik pirmieji kuklūs ir atsargūs žingsniai: kooperatyvai buvo smulkūs, todėl silpni, jų susiskaldymas ir net priešiskumas reikėsi tiek tautiniu, tiek politiniu pagrindu: buvo atskiros krikščionių demokratų, atskiros liaudininkų ar socialdemokratų pakraipos kooperatinės organizacijos. Vis dėlto savo vaidmenį jos atliko: įpratino žmones pasitikėti vieni kitais, dirbti bendrai. Bet netrukus kilo naujas klausimas: kaip tą veiklą tobulinti, kaip padaryti lietuviškus kooperatyvus stipresnius? O tai buvo svarbu norint, kad jie duotų daugiau naudos ir išliktų sunkioje konkurencinėje kovoje su labiau patyrusiais ir finansiškai stipresniais kitataučiais verslininkais.

Kito pasirinkimo kooperacijos entuziastams iš esmės ir neliko: reikėjo vienyti, sutelkti išteklis ir žengti pirmyn. Todėl pas mus ėmė



kurtis kooperatyvų sąjungos, pirmoji, Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų sąjunga, garsusis „Lietūkis“, atsirado 1923 m. pavasarį, daugiausia Juozo Tūbelio pastangomis. Šis diplomuotas agronomas, puikus organizatorius, parengė sąjungos įstatus, traukiniais, arkliais, o kai kur ir pėsčiomis apkeliavo visą Lietuvą, aiškindamas tokių organizacijų tikslus ir pranašumus, taip pat ieškodamas bendraminčių.

Jis tapo ir naujos organizacijos valdybos pirmininku, o jos užmojai buvo labai platūs: koordinuoti atskirų žemės ūkio kooperatyvų ir draugijų veiklą, kelti žemdirbystės kultūrą, plėtoti maisto pramonę, aprūpinti ūkininkus reikalingomis prekėmis, supirkti jų produkciją, organizuoti jos perdirbimą ir pardavimą vidaus bei užsienio rinkose.

Netrukus, 1925 m., buvo įkurta dar viena kooperatyvų sąjunga, pavadinta „Maistu“. Kaip tik tada dėl užsienyje patirtų nemažų nuostolių žymių mūsų verslininkų brolių Juozo ir Jono Vailokaičių mėsos perdirbimo įmonėms kilo bankroto grėsmė, todėl jas už 7 mln. Lt pasiūlyta parduoti kooperatyvų sąjungai, kurios žymių akcijų dalį valdė valstybė. Šis stambus ir rizikingas sandoris daug kam kėlė abejonių, nes ir tada (kaip ir mūsų laikais) netrūko laisvosios rinkos žinovų, kurie reikalavo: tegul žlunga tos įmonės, jei jos blogai dirba! Tačiau J. Tūbelis įtikino Vyriausybę, kad minėtos įmonės modernios, kad jos reikalingos ūkininkams ir valstybės ekonomikai, nes gamina produkciją, kuri eksportuojama.

Laikas parodė, jog J. Tūbelis buvo teisus dar ir todėl, kad kaip tik tuo metu, iš dalies jo paties siūlymu, mūsų žemės ūkyje vyko didžiulės permainos, galima sakyti – revoliucija. Pasikeitė, o tiksliau – sąmoningai buvo pakeista jo specializacija: gerokai didesni vaidmenį ėmė vaidinti gyvulininkystė, pieno ūkiai, ūkininkai išmoko auginti bekonines kiaules vietoj lašinių. Visa tai geriau tiko mūsų gamtinėms sąlygoms, o nauja produkcija turėjo didesnę paklausą užsienyje. Šios permainos žemdirbystės srityje buvo reikšmingas veiksnys, padėjęs ūkininkams naujakiams išlikti, išgyventi. Bet to įgyvendinti nebūtų buvę įmanoma be valstybės ir kooperatyvų paramos: juk reikėjo naujų žinių, naujų gyvulių ir žemės ūkio kultūrų veislių, naujos technikos, taip pat kreditų.

Nepaisant juodų pranašysčių, kooperatyvų sąjunga „Maistas“ atsigavo ir plėtė savo veiklą: pastatė naujus fabrikus Klaipėdoje, Šiauliuose, Tauragėje, o 1936 m. įsigijo net laivą savo produkcijai į užsienį gabenti.

Jau 1927 m. nuo „Lietūkio“ atsiskyrė pienininkai. Jie įkūrė „Pienocentro“ kooperatyvų sąjungą, kuri rūpinosi

pieno supirkimu ir perdirbimu, taip pat pieno produktų realizavimu. Ši sąjunga irgi sparčiai plėtėsi: 1928–1939 m. ji pastatė 158 modernias garines pienines, kurios buvo aprūpintos švediškais įrenginiais, o „Pienocentro“ supirkto pieno tonazas per tuos metus išaugo daugiau kaip 12 kartų.

Stipriai augo ir eksportas, tarkime, sviesto eksportas padidėjo nuo 550 iki 17 tūkst. tonų. Lietuvišką sviestą pirkto belgai, šveicarai, prancūzai, o ypač – vokiečiai ir anglai.

„Lietūkiui“ liko grūdų, taip pat linų supirkimas, perdirbimas ir eksportas. Ši kooperatyvų sąjunga pasistatė modernius elevatorius Šiauliuose, Kaune, Klaipėdoje, atidarė kelis naujoviškus malūnus, įkūrė penkis linų perdirbimo fabrikus. Per „Lietūkį“ į Lietuvą atkeliavo visos čia sunaudojamos mineralinės

trąšos, 80 proc. žemės ūkio mašinų, 40 proc. naftos produktų. Šios kooperatyvų sąjungos prekybos apyvarta 1924–1929 m. padidėjo nuo 8,7 iki 138,9 mln. Lt.

Atkreiptinas dėmesys, kad kooperacija tarpukario Lietuvos sėkmingai plėtojosi ir kitoje gyvenimo srityse. Veikė Centrinė draudimo sąjunga „Kooperacija“, o tai 310 kredito draugijų su 119 tūkst. narių (1939 m.), jų centras buvo Lietuvos kooperacijos bankas, kurio didelę dalį akcijų valdė Finansų ministerija. 1921 m. Mokytojų profesinė sąjunga įkūrė knygų leidybos ir prekybos kooperacinę bendrovę „Spaudos fondas“, kuri aprūpino mokyklas mokymo priemonėmis, rašomąją medžiagą, leido knygas, tarp jų ir „Lietuviškąją enciklopediją“.

Ką davė Lietuvai kooperacija

Tarpukariu stambios kooperatyvų sąjungos patiko toli gražu ne visiems, labiausiai jomis piktingos kitataučiai verslininkai – kad jos monopolininkės, kad jas remia valstybė, o tai kenkia sąžiningai konkurencijai. Nuožmiai „Lietūkį“, „Pienocentrą“ bei „Maistą“ keikdavo ir sovietinės Lietuvos ekonomistai – nes taip reikėjo. Žinoma, trūkumų kooperatyvų ir jų sąjungų darbe iš tiesų pasitaikė, tačiau pranašumų ir naudos būta šimtus kartų daugiau.

Juk kooperatyvai ne tik padėjo atsisototi ant kojų dešimtims tūkstančių ūkininkų naujakurių, iš dalies jų pastangomis ir didžioji dalis visų mūsų ūkininkų pajėgė įveikti pasaulinę ekonominę krizę – juk valstybės parama jiems buvo teikiama per kooperatyvus, o ji buvo nemaža: vien eksportuojamo sviesto kainoms palaikyti 1930–1936 m. valstybė per „Pienocentrą“ skyrė arti 50 mln. Lt, o grūdų eksportui per „Lietūkį“ – 30 mln. Lt. Labai dideli kooperatyvų nuopelnai buvo plėtojant maisto produktų ir žemės ūkio produkcijos eksportą: 1920–1937 m. šis išaugo (nepaisant krizės) keturis kartus, o tai buvo valstybės ekonomikos stiprėjimo pagrindas.

Negana to, dėl kooperacijos 1940 m. pradžioje lietuvių verslininkų rankose jau buvo du trečdaliai užsienio prekybos apimtį, 40 proc. mažmeninės prekybos ir maždaug 60 proc. pramonės. O juk Lietuvos pramonėje, prekyboje nuo seno viešpatavo kita-taučiai, daugiausia žydai: 1923 m. jie valdė 77 proc. krašto prekybos. Žinoma, šios permainos jiems labai nepatiko, bet kartu jie turėjo pripažinti, kad lietuviai rinkoje įsitvirtino civilizotai. Ir tai iš esmės padarė kooperuodamiesi. ■



Vienas didžiausių kooperacijos entuziastų Juozas Tūbelis



Tauragės bekonų fabriko statyba. 1931 m.



„Maisto“ fabrikas Kaune, Aleksote

SVEIKATA

Lietuvoje – 60 tūkst. alkoholikų ir 450 tūkst. girtaujančiųjų

**Žymaus aktorius savižudybė ir
girtu Seimo nario smūgiai
žmonai tėra ledkalnio viršūnė –
Lietuvoje girtavimas pasiekęs
epidemijos mastą.**

Giedrė Bolzanė

„Ar jūs alkoholikas?“ – praėjusią savaitę „A.Veidas“ tiesiai paklausė Seimo nario konservatoriaus Egidijaus Vareikio, kuris, būdamas neblaivus, pakėlė ranką prieš žmoną. Sutuoktinė, su kuria politikas pragyveno 32 metus, neblaiviam vyrui puolus smurtauti pati kreipėsi į policiją. „Savo ligos istorijoje tokios diagnozės neturiu“, – teatsakė E.Vareikis, skubiai nutraukdamas nemalonių pokalbį.

Kas iš tiesų įvyko tą savaitgalį Seimo nario namuose? Ar tai iš tikrųjų buvo netikėta organizmo reakcija į po kelerių metų abstinencijos pavartotą alkoholį, kaip dabar ginasi pats E.Vareikis, ar nuolatinio girtavimo pasekmė ir galbūt jau ne pirmas bandymas smurtauti šeimoje, šikart galutinai perpildęs artimųjų kantrybės taurę? E.Vareikis kartą jau teisinosi dėl svaigalų vartojimo – kai 2008 m. įkliuvo vairuodamas neblaivus. Tačiau nei tada, nei dabar viešai nepripažino, kad yra priklausomas nuo alkoholio, nors apie tai užsimena jo žmona, o politiko bendražygiai jau be užuolankų tvirtina: E.Vareikis jau daug metų yra alkoholikas. Pasak parlamentarų, jam nedelsiant reikalinga pagalba, priešingu atveju pasekmės gali būti nebeatitaisomos.

„Visi žymiausi psichiatrai, priklausomybių specialistai sako, kad vienintelis šansas, norint išsivaduoti iš alkoholizmo, yra pripažinti sau ir kitiems, kad esi priklausomas nuo alkoholio. Kaip numato Minesotos programa, turi pasakyti: aš, Naglis Puteikis, esu alkoholikas, man reikalinga pagalba. Ir tuomet ta pagalba atsiranda, tik tada įsižiebia viltis iš to išsivaduoti“, – kad viešas ligos pripažinimas galėtų padėti E.Vareikiui atsitiesti, neabejoja jo partijos kolega Naglis Puteikis. Jis yra vienas iš nedaugelio Lietuvos politikų, kurie neslepia taip pat kovojantys su potraukiu prie alkoholio.

„Puikiai suprantu, ką reiškia gerti ir nebe-
galėti sustoti“, – priduria N.Puteikis. Jis alko-
holiu svaiginosi daugybę metų: šeši bokalai
alaus per dieną buvo tapę norma, o jei norė-



R.VILIMO, BFC, NUOTR

davo, kaip pats sako, nusmigti, išgerdavo septintą. N.Puteikio gyvenimas ėmė virsti nuolatinėmis išgertuvėmis, kol vieną dieną tada dar tik būsimam Seimo nariui atsivėrė akys.



R.VILIMO ARCHIVO NUOTR

**Psichiatras V.Mačiulis:
„Girtavimo gija į mūsų
gyvenimą yra įsipynusi labai
tvirtai, tai tapo mūsų kultūros
dalimi.“**

Permainoms tuometinis Kultūros paveldo departamento Klaipėdos teritorinio padalinio vadovas ryžosi po to, kai būdamas visiškai girtas buvo sulaikytas pareigūnų ir atsidūrė areštinėje. „Akyse ir dabar aiškiai matau tą vaizdą: policininkai atrakina areštinės duris, įeina žurnalistai, fotografuoja mane, o aš sėdžiu kampe kaip žiurkė... Kitą dieną visų

atsiprašiau ir nustojau gerti. Ši istorija man padėjo sustoti. Žinote, ir dabar kartkartėmis „Lietuvos ryte“ pasirodanti mano nuotrauka už grotų pakankamai gerai motyvuoja...“ – teigia svaigalų atsisakęs N.Puteikis.

Politikas tikina, kad alkoholikų yra ir kiekvienoje Seimo frakcijoje, ir kituose svarbiuose valstybės postuose, tačiau dauguma jų šį klatingą polinkį slepia, kolegų nuodėmes kaip įmanydami dangsto ir jų politiniai bendražygiai.

Todėl tik tokios istorijos, į kokią netikėtai pateko E.Vareikis, atverčia kortas. „Yra tokių, kurie gali išgerti pusę litro degtinės, bet jų akys, veidas neparausta, nejusti net kvapo, kai jie kalba, todėl tu, sėdėdamas metro atstumu, nieko net neįtars“, – kad ne vien tarp žemiausių visuomenės sluoksnių, bet ir tarp Lietuvos elito gausu neatsispiriančiųjų alkoholiui, tvirtina N.Puteikis.

◀ **Seimo nariai** sunerimą dėl E. Vareikio būklės: kolegos ragina jį pripažinti, kad alkoholis yra jo problema, ir nedelsiant kreiptis pagalbos

Savo kailiu patyręs, kokia pavojinga gali būti draugystė su alkoholiu, N. Puteikis ne kartą siūlė pagalbą kai kuriems kolegoms. Pamatęs, kad į alkoholio liūną vis giliau grimzta Rokas Žilinskas, jis ne kartą bandė priversti jį atsitokėti. „Pamačiau, kad jis nebevaldo padėties, ir tris kartus susitikęs jam sakiau: Rokai, tu alkoholis, tau „ragas“, užsimuši girtas – juk vienas gyvenį. O jis man triskart atsakė, kad neturi problemų dėl alkoholio. Kai pakartojau jam tai ketvirtą kartą, jis jau neneigė, kad turi problemą, ir po savaitės jo veidas jau buvo šviesesnis, – prisimena N. Puteikis ir priduria: – Na, o Vareikio – atvirkštinis procesas. Tąsyk, kai pakliuvo neblaivus prie vairo, jis sakė: klystu, atleiskit, turiu problemų, bet pasitaisyti, o širyt frakcijoje puolė visus kaip žvėris neigdamas savo priklausomybę. Dabar jis patekęs į pavojingiausią situaciją, ir jei mes jo nesustabdysim, kokią dieną galbūt įlips girtas į automobilį ir ką nors sužalos.“

Ką dabar E. Vareikiui patartų per šį košmarą jau perėjęs parlamentaras R. Žilinskas? Jis prašo visų pirma duoti kolegai galimybę atsikvėpti: „Aš suprantu, kad iš politiko mes reikalaujame nepriklaistingos reputacijos, tačiau to reikalaudami turėtume įvertinti ir asmenines žmogaus pastangas, kurias jis deda siekdamas atsitiesti, atitaisyti pašlijusią reputaciją bei susidoroti su neganda, kuri yra alkoholis. Nepatarinėsiu nieko, tik prašysiu jūsų ir kitų, kurių dėmesį prikaustė ši istorija, suprasti, kad žmogus atliko viešą išpažintį, o tai jau labai daug. Dabar jam reikia duoti erdvės išsilažyti tą žaizdą, kurią jis padarė sau, savo šeimai, bendražygiams.“

Neseniai viešai prisipažinęs, kad jau daug metų grūmiasi su priklausomybe nuo alkoholio, R. Žilinskas sako, kad viešumas yra jo terapijos dalis – būdas vėl nepatekti į užburto alkoholizmo ratą, iš kurio pagaliau ištrūko. Lūžis, paskatinęs politiką ryžtis pokyčiams, įvyko prieš keturis mėnesius.

„Aš jau seniai kovoju su šita bėda ir vienu metu man atrodė, kad galiu nuo jos apsisau-



GIRTAVIMO MASTAS

	Problemiečiai alkoholio vartotojai (proc.)	Iš jų gali būti priklausomi nuo alkoholio* (proc.)
Vyrai	48,3	30
Moterys	16,2	10

Šaltinis: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto mokslininkų tyrimas, kurio metu buvo vertinamas problemiečių alkoholio vartojimo paplitimas naudojant CAGE testą (tyrime dalyvavo 1674 20–64 m. amžiaus gyventojai) *Prielaidos darytos remiantis CAGE testo duomenimis

goti tiesiog slopindamas save vaistais – raminamaisiais. Tą kartą, nepraėjus išgertų vaistų poveikiui, išgėriau dar vaistų, o tada dar alkoholio. Mano sesuo ir draugė, paskambinusios man maždaug vienu metu, suprato, kad su mani- mi kažkas ne taip, susiskambino tarpusavyje, tada draugė metė darbus ir puolė pas mane, pakeliui iškvietusi greitąją pagalbą. Kai ji ir greitoji atvyko, mane jau buvo pradėję paralyžiuoti. Tai reiškia, kad jei būčiau nuėjęs miegoti, būčiau daugiau nebeatsikėlęs. Tada supratau, kad ribą jau peržengiau, man dievulis davė bilietą atgal, ir aš šito bilieto iš rankų nebepaleisiu“, – atvirai pasakoja R. Žilinskas.

Pasak politiką, riba tarp pasilinksminimo ir priklausomybės plona kaip voratinklio

gija, ir vartojančiam alkoholį labai sunku pajusti, kada jis ją peržengia. „Labai išsigan-dau supratęs, kad nebežinau, kur yra ta riba, kai aš jau gulėsiu prie kioskelio arba tarpu-vartėje gersiu denatūrą“, – prisipažįsta par-lamentaras.

Šiandien R. Žilinskas mokosi gyventi ir linksintis be alkoholio. Seimo narys neslepia, kad vartoja specialius vaistus, blokuojančius fermento, padedančio skaidyti alkoholį, gamybą kepenyse. Tai reiškia, kad jei jis vėl paragautų alkoholio, atsidurtų reanimacijoje. „Tai tarsi tramdomieji marškiniai, kurie išmoko tave gyventi be alkoholio. Po kurio laiko man šitų vaistų jau nebereikės, bet mes liekame eiti peilio ašmenimis – viena vienintelė taurelė gali vėl nublokšti į balą, iš kurios tu arba paklinsi, arba ne.“

Geria ir vargšai, ir elito atstovai

Suskaičiuotume ne vieną dešimtį žinomų Lietuvos rašytojų, aktorių, politikų ir verslininkų, kurie taip ir nepajėgė pasipriešinti šiai gniuždančiai priklausomybei. Pastarąjį dešimtmetį alkoholis pasiglemžė daugybę iškilių meno ir kultūros veikėjų, įžen-

◀ „Alkoholis yra klatingas draugas, ilgainiui jis palieka tave vieną su buteliu, bet tik todėl, kad tu nenori kitaip“, – sako Seimo narys R. Žilinskas

LIETUVA – VIENA LABIAUSIAI PRASIGĖRUSIŲ TAUTŲ (mirties atvejų, susijusių su alkoholio vartojimu, 100 tūkst. gyventojų)



Šaltinis: Pasaulio sveikatos organizacija, 2010 m. duomenys

ALKOHOLIO SUVARTOJIMAS (absoliutaus 100 proc. alkoholio, litrų vienam gyventojui)

Lietuvoje	
1970	8
1980	11,3
1989	6
2000	7,8
2011	11,9
Pasaulyje	
Norvegijoje	6,67
Italijoje	6,94
Švedijoje	7,4
Nyderlanduose	9,2
Suomijoje	9,96
Bulgarijoje	10,04
Danijoje	10,66
D.Britanijoje	10,7
Rusijoje	11,5
Vokietijoje	11,72
Prancūzijoje	12,3
Estijoje	13,21
Čekijoje	14,96



Šaltinis: Statistikos departamentas; Pasaulio sveikatos organizacija, 2010 m. duomenys. Pastaba: suvartojimas apskaičiuotas remiantis oficialiais pardavimo duomenimis. Ekspertai daro prielaidą, kad realus alkoholio, įskaitant neapskaitytą ir nelegalų, suvartojimas Lietuvoje yra nuo trečdalis iki dviejų kartų didesnis.

► gusių vos į penktą šeštą dešimtį ir galėjusių dar daug metų džiuginti mus savo talentu. Vieni jų, kaip rašytojai Ričardas Gavelis, Sigitas Geda, Valdemaras Kukulas ar Tomas Arūnas Rudokas, lėtai užgeso patys, kiti, kaip aktorius Vytautas Šapranauskas, neapkeldami įtampos ir konflikto su savimi, pasirinko savižudybę. Visos šios kūrybingos asmenybės tapo alkoholio ir savo silpnumo aukomis.

Viešos alkoholizmo ir girtavimo dramos, kurių epicentre atsiduria žymūs menininkai ar politikai, tėra ledkalnio viršūnė – kiekvienais metais Lietuvoje vartodami alkoholį suserga, nusižudo, žūva per avarijas, nuskęsta, mirtinai sušąla ar degraduoja dešimtys tūkstančių žmonių. Vis dėlto šios viešos istorijos turi ir teigiamų bruožų – jos padeda keisti Lietuvoje susiformavusį alkoholio įvaizdį ir atkreipia valstybės bei visuomenės dėmesį į nebevaldomą tapusį girtavimo mastą su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis.

„Pagaliau pripažįstama, kad alkoholis yra didelė problema ir šią bėdą gali turėti ne tik asocialūs asmenys, stovintys šlapiu klynu prie konteinerio, bet ir labiausiai gerbiami visuomenės atstovai, – sako Vilniaus universiteto Toksikologijos centro vadovas Robertas Badaras. – Iš tiesų visai nesvarbu, kokiai visuomenės grupei tave priskiria – elitui ar užribiui. Tavo kepenys, inkstai, smegenų struktūra, priklausomybės esmė dėl to niekaip nesikeičia. Politikai, menininkai – taip pat žmonės, o išbandymas šlove yra labai sunkus dalykas: turi būti stipri asmenybė, kad su tuo susidorotum.“

Ažuolyno klinikos direktorius

gydytojas psichiatras Raimundas Alekna tvirtina, kad Lietuvos kaimai prasigėrę daug labiau negu miestai, o savižudybių lydere pasaulyje mūsų šalį daro būtent geriantys kaimo vyrai, kurių nusižudo daug daugiau nei miestiečių. Kita vertus, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Sveikatos tyrimų instituto vadovas, Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos prezidentas Aurelijus Veryga mano, kad tarp elito priklausomybė nuo alkoholio turėtų būti paplitusi ne mažiau nei kituose visuomenės sluoksniuose, tačiau dėl galimybių į namus kvestis privačius blavintojus, gydytis privačiose, nuo žmonių akių paslėptose klinikose susidaro išpūdis, kad elitas gerti moka, todėl neprisigeria.

„Visi tyrimai, atlikti siekiant įvertinti alkoholio vartojimą, parodė, kad tarp alkoholi vartojančių skirtingo išsilavinimo ir socialinės padėties žmonių nėra didelių skirtumų. Tik

elitas geria brangius gėrimus, o neturinti – pigiausių, jei visai neturi pinigų, geria odekoloną. Bet visi galų gale gauna tą patį etilo alkoholi, – teigia A. Veryga. – Diplomatai sako patenkantys į rizikos grupę, nes jiems pagal protokolą priklauso išgerti, aktoriai gali sakyti, kad juos dažnai vaišina po spektaklių, o gydytojai – kad jiems pacientai butelių prineša, bet kai koks nors kaimo žmogus važiuoja malkų pas kaimyną, tai irgi dažniausiai gauna išgerti. Kontekstai labai skirtingi, o rezultatas išeina panašus. Skirtumas tas, kad jei koks Jonas prisigėręs kaime važiuo su arkliu, tai nelabai įdomu, o jei Seimo narys girtas davė žmogui į nosį, tai visiems įdomu pasidare.“

Kaip šiuolaikinis mokslas apibūdina alkoholizmą ir kuo žalingas gali būti alkoholio vartojimas?

Alkoholizmas ir girtavimas, kaip sako Respublikinės Vilniaus psichiatrijos ligoninės direktorius Valentinas Mačiulis, yra viena baisiausių šių dienų žmonijos rykščių, stumianti žmogų į degradaciją bei susinaikinimą, labiausiai lemianti trumpą lietuvių, palyginti su kitais europiečiais, gyvenimo trukmę, didesnę sergamumą, savižudybių mastą, mirčių per avarijas ir nuo kitų išorinių priežasčių kiekį.

Alkoholizmas – priklausomybės liga, pasireiškianti nevaldomu potraukiu vartoti alkoholinius gėrimus. Ši liga gali prasidėti beveik neįjuntamai, nes žmogus, vartodamas alkoholį ir įgydamas vis didesnę toleranciją, pats to nepastebėdamas ima didinti suvartojamas dozes. Pasak V. Mačiulio, alkoholio organizmas nuolat reikalauja alkoholio, todėl jis nebegali liautis gėręs: priešingu atveju tampa piktas, agresyvus, vystantis abstinencijai pasireiškia traukuliai, ima drebėti rankos, kojos,

IŠKILŲ LIETUVOS KULTŪROS VEIKĖJAI, KURIUOS PRAŽUDĖ ALKOHOLIS


Gintaras BERESNEVIČIUS
(1961–2006)

Religijotyrininkas, prozininkas, eseistas



Sigitas GEDA
(1943–2008)

Poetas, vertėjas, eseistas, dramaturgas



Ričardas GAVELIS
(1950–2002)

Prozininkas, dramaturgas, publicistas



Vytautas ŠAPRANAUSKAS
(1958–2013)

Teatro ir kino aktorius, TV laidų vedėjas

ALKOHOLIO KONTROLĖS POLITIKOS IR SERGAMUMO ALKOHOLINĖMIS PSICHOZĖMIS SĄSAJOS

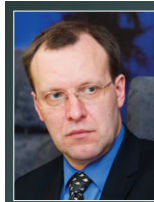


Šaltinis: Pasaulio sveikatos organizacija, LSMU

gali prasidėti haliucinacijos, apninka baimė, nerimas, įtampa, mintys apie savižudybę. Vėl pavartojus alkoholio šie reiškiniai sumažėja, bet po kurio laiko vėl atsiranda, kol negaunama naujos alkoholio dozės. Ilgainiui žmogus pasiekia ribą, kai organizmas nebesugeba pašalinti alkoholio produktų negavęs naujos dozės. Alkoholizmui įsisenėjus gali pasireikšti psichozė, iš-tikti epilepsija. Šalia to ima griūti alkoholi-ko asmeninis gyvenimas: atsiranda sun-kumų šeimoje, darbe, neretai kyla problemų su teisėsauga.

Moksliniais tyrimais įrodyta, kad sunkus

girtavimas skatina smurtą ir polinkį į savižudybę, didina įvairių ligų riziką – pradedant kepenų ciroze ir baigiant įvairių rūšių vėžiu (gaub-



Seimo narys N. Puteikis: „Tarp politikų yra nemažai alkoholikų ir jie vieni kitus dangsto bei toleruoja, kaip ir visa mūsų visuomenė.“

tinės ir tiesiosios žarnos, krūtys, kepenų, gerklių, stemplės, burnos ertmės ir kt. Vėžio rizika didėja sulig suvartojamo alkoholio kiekiais).

Tačiau ekspertai pabrėžia, kad alkoholizmas ir girtavimas – ne tas pats. V. Mačiulis pažymi, kad alkoholizmas yra sunki liga, alkoholikui negavus alkoholio pasireiškia jau minėti sunkūs fiziniai ir psichologiniai priklausomybės simptomai, o girtaujantys asmenys, nors taip pat vartoja alkoholį kone kasdien, ir nemažais kiekiais, dar geba šį savo potraukį valdyti ir panorėję gali lengviau atsisakyti alkoholio. Tačiau, pasak psichiatro, girtaujantieji bet kada gali tapti alkoholikais ir degraduoti, o tas faktas, kad pasaulyje Lietuva, nepaisant visos per dvidešimt trejus nepriklausomybės metus pasiektos pažangos, šiandien išsiskiria kaip viena labiausiai prasigėrusių tautų, pirmaujančių pagal mirtis, susijusias su alkoholio vartojimu, sergamumą nuo alkoholio sukeltų ligų bei svaigalų pardavimo

apimtis, yra būtent masinio girtavimo pasekmė.

Iš tiesų prieš keletą metų mokslininkų atlikta mirusiųjų nuo išorinių priežasčių analizė Vilnius krašte patvirtino, kad net 62,9 proc. visų nusizudžiusių, 69,8 proc. nužudytųjų, 80,9 proc. paskendusiuųjų, 92,6 proc. apsinuodijusiųjų, 60,4 proc. žuvusiųjų per eismo įvykius ir 87,8 proc. žuvusiųjų per gaisrus 15–64 metų amžiaus grupėje buvo neblaivūs.

Kiekvienais metais Lietuvoje nusizudo apie tūkstantį žmonių, iš jų 500–700 iš gyvenimo pasitraukia apsvaigę nuo alkoholio.

Prieš tryliką metų alkoholio atsisakęs ir savo baldų gamybos verslą įkūręs 53 metų Petras Andriulaitis sako, kad aktorius V. Šapranausko savižudybė sukrėtė kiekvieną alkoholiką, nes kiekvienas jų anksčiau ar vėliau prieina ribą, kai pradeda mąstyti apie savižudybę. „Tokių pavienių savižudybių provincijoje – dešimtys kiekviename miestelyje. Provincijos visuomenė degraduoja milžinišku greičiau, žmonės geria masiškai viską, kas dega, ir tikrai ne mažiau nei sovietmečiu. Problema tokio masto, kad sunku net įsivaizduoti“, – teigia P. Andriulaitis. Jam atsisakyti alkoholio padėjo Minesotos programa ir anoniminių alkoholikų grupės.

48 metų Mindaugas Jankauskas iš Alytaus taip pat patyrė, ką reiškia pakelti prieš save ranką: penkiolika metų alkoholiu nuolat svaiginęs vyras bandė kartis, tačiau liko gyvas. „Buvau pasiekęs visišką dugną, nebesuvokiau, kaip galima gyventi negeriant, nors buvau ▶



Viktoras ŠINKARIUKAS
(1947–2008)

Teatro aktorius
ir režisierius



Jurgis KUNČINAS
(1947–2002)

Poetas, eseistas,
publicistas, vertėjas

► tokios būklės, kad ir gerti jau nebegalėjau. Nuolat buvau kaip guminis, persisunkęs alkoholio, normaliai neišsiblaivantis. Net troškuli malšindavau nebe vandeniu, o alumi, per parą išgerdavau po du „bambalius“, kartais naktį pabudęs puldavau gerti odekono – visko, kas po ranka pakliūdavo. Dažnai apimdavo tokia baidė, kad atrodo, jog vienintelė išeitis – savižudybė. Nes juk šeima byra, iš darbo meta – mačiau, kad dar kiek, ir atsidursiu gatvėje“, – savo istoriją pasakoja alytiškis, kuris, padedamas artimųjų, prieš keletą metų galiausiai sugebėjo sukaupti valią ir atversti naują gyvenimo puslapį be alkoholio.

„Mes daug geriame ir nuo to daug mūsų miršta. Pagal odekono suvartojimo apimtį atrodo, kad skutamės kokius penkiasdešimt kartų daugiau nei kitų šalių gyventojai“, – teigia toksikologas R. Badaras.

Visuomenė svaiginasi, nes jaučiasi blogai

Tad koks šiandien Lietuvoje tikrasis alkoholizmo ir girtavimo mastas? „Milžiniškas. Turime apie 60 tūkst. alkoholikų ir 450 tūkst. kasdien girtaujančių žmonių. Savaitgalinis girtavimas, gėrimas per šventes, vestuves, laidotuves ar tiesiog tam, kad atsipalaiduotum, – tai tapo mūsų kultūros dalimi, girtavimo gija į mūsų gyvenimą įsipynusi labai tvirtai“, – sako V. Mačiulis, įsitikinęs, kad šiandien

Lietuvoje girtavimo mastas netgi didesnis nei sovietmečiu, nes gerokai padaugėjo ir psichozų, ir įvairių su alkoholio vartojimu susijusių psichinių ligų, ir daugiausia girtavimo nulemtų mirčių nuo išorinių priežasčių. Jų šiek tiek sumažėjo tik pastaraisiais metais, bet vis tiek tebesame tarp lyderių Europoje.

V. Mačiulio įsitikinimu, oficialūs alkoholio suvartojimo duomenys neatskleidžia tikrosios padėties: namudinis alus, kontrabandinis alkoholis, naminė degtinė, varoma miškuose didžiuliais kiekiais, į statistiką nepatenka, o psichozų mastas leidžia daryti prielaidą, kad lietuviai per metus suvartoja ne 11 litrų absoliutaus alkoholio, bet kone dukart daugiau.

„Šiandien Lietuvoje panašus girtavimo protrūkis kaip Europoje prieš 120 metų. Tuo metu Skandinavijos šalyse, Saksonijoje, Prūsijoje buvo itin padidėjęs girtavimo mastas – brandūs 40–49 metų vyrai suvartodavo apie 25 litrus absoliutaus alkoholio per metus, savižudybių lygis irgi



KĄ GERIA LIETUVIAI: POPULIARIAUSIOS ALKOHOLIO RŪŠYS (pardavimo duomenimis, litrų vienam gyventojui)

	2000	2011
Spiritiniai gėrimai, alkoholiniai kokteiliai	6,6	12,6
Vynas, fermentuoti gėrimai	11,1	20,6
Alus	60,5	92,8

Šaltinis: Statistikos departamentas

KAIP PADĖTI TURINČIAJAM PRIKLAUSOMYBĘ NUO ALKOHOLIO



LIETUVOJE LABIAUSIAI PАПLITĘ alkoholizmo gydymo būdai žinomi jau seniai: tai amerikietiškoji Minesotos psichologinės socialinės reabilitacijos programa, anoniminių alkoholikų savigalbos grupės, taip pat kodavimas, kurio esmė – slopinti potraukį alkoholiui pasitelkiant mirties baimę. Tiesa, dėl jų efektyvumo ir šiandien tebekyla daug diskusijų: vieniems tai tampa išsigelbėjimu ir naujo gyvenimo pradžia, kiti, iš pradžių pajutę teigiamų pokyčių, po kurio laiko vėl grįžta prie seno gyvenimo būdo. Tarp abejojančiųjų šių tradicinių metodikų veiksmingumu yra ir gydytojas psichiatras **Darius Diržys**. Pasak JAV, Švedijoje, Italijoje profesinės žinias gilinuso psichiatro, kai kurios tradicinės metodikos, tokios kaip Minesotos programa, pernelyg akcentuoja blaivumą, o ne daug svarbesnį dalyką – kaip rasti motyvacijos keisti savo gyvenimą, nes jei nepasitenkinimas gyvenimu iš-

lieka, priklausomybę turintis žmogus ilgai nei vėl ima svaigintis.

„Abejoju ir anoniminių alkoholikų koncepcija: šie žmonės gyvena lyg su akmeniu po kaklu. Įtampa, baimė vėl būti tokiu pačiu, nes juk sergi iki gyvos galvos, labai slegia. Na, o kodavimą pasirenkantys žmonės būna visai nepasirengę: jie užsikoduoja ir mano, kad jau rytoj bus kitokie. Tada galioja vienintelis baimės principas, koduotojo nustatyto termino laukiama kaip finišo linijos, o paskui neretai už tą laiką atsiimama dvigubai ar trigubai“, – komentuoja psichiatras D. Diržys.

Mokslui žengiant į priekį rinką pasiekia vis daugiau įvairių medikamentų, skirtų nuo alkoholio priklausomybės kenčiantiems žmonėms, tiesa, jie gana brangūs. Kaip sako D. Diržys, priešingai nei sovietmečiu vartoti vaistai, kurie neretai apnuodydavo organizmą, šiuolaikiniai malonumo receptorių blokuojantys preparatai yra saugūs vartoti ilgą laiką ir kur kas veiksmingesni. Pasak jo, geriausių rezultatų pasiekama, kai medikamentų vartojimas derinamas su psichoterapija.

Psichiatras D. Diržys siūlo keisti požiūrį tiek į patį alkoholizmą, tiek į jo gydymą: vis daugiau Vakarų šalių kovojančiųjų su priklausomybėmis neišskiria iš kitų pacientų, pasitraukusieji iš alkoholio vartotojų nebėra laikomi nevisaverčiais nepagydomais

ligoniais, kaip lig šiol. Tai pacientams padeda sveikti, gerokai pagerina tiek su priklausomybe kovojančiųjų, tiek jų artimųjų savijautą ir gyvenimo kokybę.

„Nors tai medicininė diagnozė, jei pakeisi savo gyvenimo būdą, tai jau nebebus liga, – sako pašnekovas. – Priešingu atveju žmogus, įveikęs gydymo nuo alkoholizmo kursą, nubloškiamas už tam tikros ribos, yra atstumiamas, pasidaro tarsi asocialus, nevisavertis. Žmonės, ypač esantys viešumoje – šou verslo atstovai, politikai – jaučia ypač didelį diskomfortą, gyvena jausdami didžiulę įtampą.“

D. Diržys savo darbo su priklausomybę turinčiais pacientais taip pat nevadina gydymu: pasak psichiatro, tai veikiau pagalba kuriant naują paciento gyvenimo scenarijų. Šiuo atveju pagrindinis psichiatro uždavinys – padėti pacientui pakeisti savo gyvenimą, kad jis nebekentėtų nevartodamas alkoholio ir vėl mėgautųsi gyvenimu. „Esame įpratę manyti, kad jei žmogus yra gydomas, iš jo tarsi atimama iniciatyva pačiam ką nors keisti: imkite ir darykite ką nors su manimi. O čia reikia daug paties žmogaus iniciatyvos. Mes galime tik nukreipti teigiama linkme“, – pabrėžia D. Diržys.

Taigi tam, kad pakiltų iš alkoholizmo liūno, pirmiausia reikia paties priklausomybę turinčio žmogaus valios ir pastangų. ●

buvo panašus kaip dabar Lietuvoje. Tada, kilus tokiai milžiniškai girtavimo epidemijai, buvo įvesti sausieji įstatymai, suvaržymai valstybiniu mastu, ir maždaug 1921 m., po 25–30 metų, Europoje pavyko sumažinti girtavimą iki penkių litrų absoliutaus alkoholio vienam gyventojui, gerokai sumažėjo ir savizudybių“, – primena V.Mačiulis.

Kodėl lietuviai geria? Pasak psichiatro R.Aleknos, tai pirmiausia rodo, kad mūsų visuomenės psichinė sveikata prasta: žmonės Lietuvoje jaučiasi blogai, o savijautai pagerinti renkasi alkoholi.

Psichoanalitikas Raimundas Milašiūnas papildo, kad lietuviai, ypač vyrai, įpratę vartoti alkoholi kaip atsipalaidavimo priemonę, – būtent alkoholis gelbsti norint užsimiršti, pabėgti nuo rūpesčių. Taip pat Lietuvos, kaip ir kitų posovietinių šalių, gyventojams būdinga vartojant alkoholi nejausti ribos. „Pas mus dar nėra tokios alkoholio vartojimo kultūros kaip Vakaruose, kur įprastas dalykas išgerti porą taurių vyno ir sustoti. Kai jau pradeda gerti, tai paprastai reiškia, kad turime nusigerti. Be to, Vakaruose daugiausia vartojami lengvesni gėrimai, o Lietuvoje masiškai geriamas alus, daugiausia pats prasčiausias, ir stiprieji gėrimai“, – pastebi R.Milašiūnas.

Pasak A.Verygos, dauguma žmonių gerdami alkoholi visiškai neįtaria, kad jų suvartojami kiekiai jau yra žalingi jų fizinei ir psichinei sveikatai. Jei šie alkoholio vartotojai, kurie sudaro didžiąją dalį visuomenės, tiesiog sumažintų vartojamo alkoholio kiekį (pasak A.Verygos, net nebūtina pulti į kitą kraštutinumą ir tapti blaivininku), visai visuomenei tai duotų didžiulį efektą. „Reikėtų susirūpinti tada, jei moteris per 24 valandas išgeria daugiau nei 20 g, o vyras – 40 g absoliutaus alkoholio. Jei moteris mėgsta vyną, toks kiekis yra maždaug 200 ml taurėje, o vyrams tai mažiau nei litras alaus. Iš tiesų nedaug, nes Lietuvoje įprastas kiekis yra trys keturi bokalai per vakarą“, – teigia pašnekovas.

Ekspertai pastebi, kad alkoholio vartojimas, alkoholinių psichozų ir mirčių nuo išorinių priežasčių sumažėja didėjant alkoholio pardavimo apribojimams ir alkoholio kainoms. Puikus pavyzdys Lietuvai – Skandinavijos šalys, kuriose įvedus griežtus alkoholio pardavimo apribojimus gerokai sumažėjo girtavimo mastas. Tačiau Lietuvoje alkoholio pardavimo politika, nepaisant kai kurių apribojimų, tebėra labai liberali.

Parlamentaras N.Puteikis mano, kad situaciją gali keisti tik vieši sukrėtimai: „Mes nepripažįstame šios problemos ir toliau pataikaujame alkoholio magnatams, nes tarp politikų taip pat nemažai alkoholikų ir jie vieni kitus dangsto bei toleruoja, kaip ir visa mūsų visuomenė. Tačiau kuo daugiau bus tokių istorijų kaip E.Vareikio, kuris pakėlė ranką prieš žmoną, kaip N.Puteikio, kuris girtas atsidūrė areštiniėje, ar Arvydo Vidžiūno, kuris vairavo neblaivus, tuo daugiau šansų, kad mums pamažu atsivers akys.“ ■

TESTAS: sužinokite, ar esate priklausomas nuo alkoholio

Pateikiame specialistų rekomenduojamą testą AUDIT („The Alcohol Use Disorders Identification Test“), kurį atlikę sužinosite, ar jums varta susirūpinti dėl alkoholio vartojimo.

1. Kaip dažnai geriate alkoholinius gėrimus?

- (0) Niekada
- (1) Kartą per mėnesį
- (2) Du, keturis kartus per mėnesį
- (3) Du, tris kartus per savaitę
- (4) Keturis ar daugiau kartų per savaitę

2. Kiek standartinių alkoholinių vienetų suvartojate eilinę dieną, kai geriate? (1 vienetas – 40 g stiprių gėrimų, 150 g vyno, 330 g alaus, 120 g likerio ar stipraus vyno)

- (0) 1 ar 2
- (1) 3 ar 4
- (2) 5 ar 6
- (3) 7 ar 9
- (4) 10 ir daugiau

3. Kaip dažnai per dieną išgeriate šešis ar daugiau standartinių alkoholio vienetų?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą per mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

4. Kaip dažnai per praėjusius metus pastebėjote, kad pradėję gerti nebegalite liautis?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą per mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

5. Kaip dažnai per praėjusius metus neatlikote to, ką turėjote padaryti?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą per mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

6. Kaip dažnai per praėjusius metus jums kilo noras išgerti rytą, kad būtų lengvos pagirios?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

7. Kaip dažnai per praėjusius metus po išgertuvių jautėte kaltę ar sąžinės priekaištų?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

8. Kaip dažnai per praėjusius metus negalėjote prisiminti, kas įvyko vakar dieną, kai gėrėte?

- (0) Niekada
- (1) Rečiau nei kartą mėnesį
- (2) Kartą per mėnesį
- (3) Kartą per savaitę
- (4) Kasdien arba beveik kasdien

9. Ar dėl gėrimo jūs arba kas nors kitas buvo sužeistas?

- (0) Ne
- (2) Taip, bet ne praėjusiais metais
- (4) Taip, praėjusiais metais

10. Ar jūsų giminaitis, draugas, gydytojas arba kitas sveikatos darbuotojas kada nors buvo sunerimęs dėl jūsų gėrimo, ar siūlė jums bent mažiau gerti?

- (0) Niekada
- (2) Taip, bet ne praėjusiais metais
- (4) Taip, praėjusiais metais

Rezultatai:

Mažiau nei 8: greičiausiai neturite bėdų dėl alkoholio, bet jeigu nerimaujate dėl jo poveikio, turite keisti įpročius.

8–10: turite pagrindo sunerimti.

11–15: yra keletas rimtų požymių, kad alkoholio vartojimas jums kelia rūpesčių.

Daugiau nei 15: jūs greičiausiai turite rimtų alkoholio vartojimo bėdų.

Rezultatas 8 ir didesnis gali rodyti išsamesnio tyrimo būtinybę. Patartina kreiptis į





UŽKREČIAMA INICIATYVA

Vilnių ištraukti iš stingdančios pilkumos gali tik patys miestiečiai

Praskolinta Lietuvos sostinė, kaip ir dauguma kitų savivaldybių, nebepajėgi įgyvendinti išradimų sumanymų. Bet išeitis yra.

Jonė Kučinskaitė

Neišpasakyto grožio japoniškų vyšnių – sakurų žydėjimas sostinės Neries pakrantėje sutraukė tokias žmonių minias, kokias galėjai pamatyti gal tik Jurgiui Kairiui prieš gerą dešimtmetį lėktuvu nardant po Vilniaus tiltus. Bet praėjusią sava-

tę jokių įvykių nebuvo, tik pražydo sakuros. Ir nors jų dieviško grožio žiedai džiugino vos keletą dienų, vilniečiai ir miesto svečiai traukė būriais – visos automobilių stovėjimo aikštelės palei Nerį buvo kimšte užkimštos, pakelėse paliktų stovėti automobilių eilės į

abi puses buvo nutįsusios daugiau nei po kilometrą, o mieste susidarė spūstys. Žmonės važiuo pažiūrėti žydinčių sakurų.

Pirmosios sakuros Japonijos ambasados ir Vilniaus miesto savivaldybės iniciatyva

AKTUALUSIS INTERVIU

A.ZUOKAS: „NEBIJAU NUSILENKTI SAVO MIESTUI IR PAKELTI KĄŽKIEN

Kitą pirmadienį Vilniaus miesto savivaldybės įsteigta VŠĮ Savanorių centras pristatys projektą „Dovana Vilniui“. Daugybę idėjų, kaip miestelėnai galėtų prisidėti prie sostinės gražinimo, pateikė ir savitrašio „Veidas“ komanda. Dalį šių idėjų kaip tik ir įgyvendins paramos sostinei projektą administruojantys savivaldybės viešosios įstaigos darbuotojai. Apie Vakarų Europoje itin populiarias akcijas miestelėnams prisidėti prie savo miesto tvarkymo kalbamės su Vilniaus miesto meru **Artūru Zuoku**.

A.Z.: Miestiečių kultūra prisidėti prie gyvenamojo miesto gražinimo labai stipri britiškos tradicijos šalyse, JAV. Bene geriausiai esu susipažinęs su Filadelfijoje (JAV) vykdomais analogiškais projektais. Įdomu tai,



ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

specialūs fondai, turintys atskiras tarybas, valdo dešimtis milijonų dolerių siekiančius biudžetus. Iš šių pinigų daroma tai, kas, verslo nuomone, būtina padaryti, pirmiausia centrinėse miestų dalyse. Tarkime, stiprinamas saugumas, statomi įvairūs paminklai, mažoji gatvės architektūra, skiriama lėšų papildomam gatvių valymui ir pan. Taip verslas pakelia savo turimo ar parduo-

damo nekilnojamojo turto vertę ir gauna papildomos naudos. Tai įprasta praktika įvairiose JAV valstijose.

Tokią iniciatyvą prieš kelerius metusų bandžiau įgyvendinti ir Vilniuje: siekiau sutelkti Gedimino prospekte dirbančius verslininkus, nes dažnas jų tik skundžiasi, kaip čia blogai, kaip sunkiai einasi verslas, mažai klientų. Verslininkams siūliau vienytis ir sukooperavus dalį lėšų (kita tiek, kiek jie būtų surinkę, būtų pridėjusi savivaldybė) kviečiau organizuoti bendrus renginius, koncertus, taip reklamotis ir pritraukti į Gedimino prospektą daugiau lankytojų. Deja, man nei tuomet, nei dabar nepavyko išjudinti prospekto verslininkų. Jie ir toliau skundžiasi, kad viskas blogai, ir dėl savo nesėkmių kaltina valdžią.

Beje, grįžtant prie užsienio šalių praktikos, šitokių iniciatyvų dažniausiai imasi viešbučiai vienijančios asociacijos. Jos pačios sutaria rinkti vadinamąjį pagalvės mokestį, bet ne dėl to, kad to reikala būtų miestas, o

buvo pasodintos dar 2002-aisiais, bet po pirmos žiemos teliko vos keletas medelių: dauguma iššalo, dar kitus išlaužė vandalai. Kitąmet vėl teko sodinti šiuo medelius. Ir vėl po žiemos daugybė nušalo, ir vėl teko sodinti...

Tada būta daug skepticizmo: ir paprasti miestiečiai, ir nedidelių dvasinių poreikių politikai burnoje, kam mesti į balą pinigus, sodinant kažkokias vyšnias. Praėjo dešimt metų, ir burnojančiųjų nebeliko.

Vilniaus meras Artūras Zuokas, kartu su Japonijos ambasados bei sostinės savivaldybės darbuotojais sodinęs pirmąsias, vėliau antrąsias sakuras, šiandien tiksliai nebeatsimena, kieno galvoje pirmiausia kilo ši idėja, bet ji užkabino, tad greitai buvo surasta vieta japoniškų vyšnių sodui sodinti.

Trečiąkart tapęs meru A. Zuokas kritikų vis dažniau traukiamas per dantį dėl Vilnių apėmusios miesto gražinimo projektų stokos. Kita vertus, kaip pripažįsta pats A. Zuokas, beveik milijardą litų skolų turinti Lietuvos sostinė nebėra pajėgi vykdyti daugelio miesto puošybos projektų, net jei valdžia ir turi originalių sumanymų.

Panaši padėtis ir Kaune. Šis didmiestis praskolinęs apie 200 mln. Lt. Daugybės kitų savivaldybių skolos tapo taip pat nebepekeliama akmenimis. Taigi artimiausių penkerių metų perspektyvos visiškai nekokios.

Vienintelė išeitis, galinti prikelti Lietuvos miestus iš stingdančios pilkumos ir miestiečius vėl priversti aikštinti iš nuosta-

bos, – pačių miestiečių iniciatyva prisidėti prie miesto tvarkymo. Šitai, beje, įprasta visose senos demokratijos šalyse: kad ir kur nuvyktum – į Vokietiją, Austriją, Jungtinę Karalystę, Belgiją, Olandiją, JAV, visur parkuose, vaikų žaidimų, sporto aikštynuose, skveruose gausybė įvairių statinių, skulptūrų su paprastų miestiečių pavardėmis, kad suoliukas, ant kurio sėdi, yra pensininkų šeimos dovana miestui, o kvepianti egzotinė giraitė, kuria grožiesi, pasodinta universiteto alumnų... Kitaip tariant, savo gyvenamosios aplinkos grožį kuria ir idėjas siūlo patys miestiečiai.

Iš tikrųjų ir Lietuvos miestuose yra dau-



M. Pakalnis, SĮ „Vilniaus planas“ vyr. architektas:
„Daugiaabučiai namai, prie kurių žmonės neturi jiems priklausančių erdvių, kuria atskirtį ir skatina apsisėdimą“.

gybė žmonių, kurie nori sukurti ir palikti kažką vertingą, prasmingą, tai, kas juos įamžintų.

„Veido“ žurnalistai prieš porą mėnesių taip pat pasiūlė sostinės savivaldybės vadovybei keliolika idėjų, kaip gaivinti niurstantį miesto veidą.

Vakarų Europos miestų puošybą lemia gyventojų iniciatyva

Jau kitą pirmadienį, pasak Vilniaus miesto savivaldybės įkurto VŠĮ Savanorių centro vadovės Grėtės Švėgždaitės, prasidės

projektas „Dovana Vilniui“, kuris ir įgyvendins daugelį aktyvių miestiečių bei savivaldybės administracijos suformuluotų idėjų, kaip originaliai gaivinti sostinę. „Gerą darbą savo miestui norintys padaryti miestiečiai jau nuo kito pirmadienio savivaldybės puslapyje ras dovanų paketus, prie kokio projekto ir kokia suma jie galėtų prisidėti. Čia bus pateiktas vaizdas iš google.maps, kaip šiuo metu atrodo tvarkytina teritorija, ir pateikta vizualizacija, kaip ji galėtų atrodyti, jei būtų sutvarkyta savanorių rėmėjų kartu su savivaldybe“, – pasakoja G. Švėgždaitė.

Pasak jos, gražinti sostinę bus galima neišėjus iš savo biuro. Elektroninį dovanų paketą bus galima įsigyti per elektroninės bankininkystės sistemą. Visos suaukotos lėšos būsiančios pervestos į šiam reikalui skirtą sąskaitą, ir kai bus suaukota dovanai įrengti reikiama suma, ji iš karto bus perkama, įrengiama bei pakabinama lentelė su rėmėjo pavarde ar pavadinimu.

Daug po pasaulį keliaujantis nekilnojamojo turto ekspertas Laurynas Mituzas atkreipia dėmesį, kad visame pasaulyje idėjas, kaip padaryti savo miesto ar gyvenamosios teritorijos aplinką patrauklią, formuluoja ne valdžia, o miesto gyventojai ir verslininkai. „Tarkime, Vokietijoje bendruomenės arba Švedijoje komunos netgi lenktyniauja tarpusavyje, kuri originaliau papuoš savo aplinką. O puošyba suprantama nuo buitinių dalykų, kaip antai suoliukai su iškaltomis mecenatų pavardėmis, iki meno kūrinių – paprastai tai būna įvairios

KIENO NUMESTĄ ŠIUKŠLĘ“

siekdamos surinkti pinigų reklamai. Tiksliau, jos kartu su savivaldybe įsteigia fondus ir iš tų pinigų organizuoja didelius įdomius koncertus. Tai garantuoja viešbučiams ir turizmo verslui papildomą turistų srautą, taigi ir papildomas pajamas. Deja, kai šitai 2005 m. pasiūliau mūsų Viešbučių ir restoranų asociacijai, nieko panašaus nepavyko padaryti.

VEIDAS: Kuo skirsis kitą savaitę prasidėsiantis projektas nuo anksčiau siūlytų, bet pasibaigdavusių nekaip?

A.Z.: Šis projektas gerokai didesnės apimties ir skirtas patiems įvairiausiems miestiečių sluoksniams: tiek paprastiems vilniečiams, neturintiems daug pajamų, tiek pavienėms verslo įmonėms, tiek asocijuotoms verslo struktūroms. Kitą pirmadienį interneto svetainėje vilnius.lt pristatysime rubriką „Dovana Vilniui“. Joje bus pateikta apie šimtą skirtingų paketų, idėjų, kur, kaip ir kokiomis sumomis galima prisidėti prie miesto puošybos. Tarkime, viena

tokių idėjų – galimybė tvarkyti viešąsias erdves: įrengti gėlynus, želdynus, kitas pasiūlymas susijęs su sporto aikštelių įrengimu, trečias – įvairios kitos iniciatyvos, tarkime, apšvietimo stulpų, poilsio suolelių ir pan. Kiekvienas miestietis ar verslo įmonė, prisidėjusi prie miesto puošybos, sulauks viešos padėkos – ant dovanos bus įrašyti jų vardai. Bendrovės, prisidėdamos prie šio projekto, galės parodyti tikrąją savo socialinę atsakomybę ir rūpinimąsi aplinka, gerove. Privatiems asmenims tai galimybė parodyti, ką jie patys gali nuveikti dėl mylimo miesto, o įmonėms – puiki rinkodaros priemonė: ne vienadienėmis nuolaidų, o ilgalaikėmis socialinėmis akcijomis parodyti savo atsakomybę. Miestelėnai tikrai įvertins įmonių pasodintus parkus, sutvarkytus fontanus, o įamžinta padėka – ilgalaikis gero įvaizdžio kūrimas.

Štai šiuo metu rekonstruojamas Bernardinų sodas, anksčiau vadintas Sereikiškių parku, ir visi, kurie nori ir gali prisidėti prie jo puošybos, galės paaukoti lėšų suoliukams sode įrengti. Ant kiekvieno suoliuko bus įamžintos mecenatų pavardės. Be to, esa-

me suprojektavę apie dešimt viešųjų erdvių, skverų apželdinimo projektų miegamuosiuose mikrorajonuose. Padaryti gerų darbų miestui bus galima tiek prie Neries miesto centre, tiek Vingio, Lazdynų parkuose, kad tik būtų norinčiųjų. O visi dokumentai jau parengti, belieka įgyvendinti.

Beje, išgirdusi apie šį mūsų projektą viena pirmųjų atsiliepė bendrovė „Čili“. Ji panūdo įrengti krepšinio aikštelių ir mainais paprašė, kad ant kiekvieno krepšinio stovo lentos būtų bendrovės logotipas.

O štai bendrovė „Barclays“ parengė projektą ir siūlo prisidėti tvarkant Neries krantinę tarp Žvėryno ir Konstitucijos prospekto. Čia suprojektuotos įrengti poilsio zonos tiek šios bendrovės darbuotojams, tiek miestiečiams. Savivaldybė įsipareigoja privesti iki šios vietos komunikacijas, o vėliau perimti įrengtų poilsio zonų priežiūrą. Jei bendrovė nepakeis sprendimo, manau, jau šią vasarą ši idėja bus įgyvendinta.

VEIDAS: Kokia mažiausia suma bus galima prisidėti prie miesto gražinimo?

A.Z.: Iš tikrųjų prisidėti galima ne vien pinigais, bet ir darbu, pagalba įrengiant gėly-

► skulptūros, kurias miestiečiai stato minint pačias įvairiausias progas. Štai dažname Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos mieste galima pamatyti daugybę žaismingų plastikinių karvių skulptūrų“, – pasakoja L.Mituzas.

O patys aktyviausi Vakarų Europos miestų gražintojai, pasak L.Mituzo, paprastai yra nekilnojamojo turto plėtotojai. „Statant bet koki objektą ne galvojama“ kaip kuo pigiau ir greičiau pastatyti beveidę dėžę, o mąstoma apie išskirtinį architektūrinį statinį. Mat nekilnojamojo turto plėtotojai taip prisidedami prie miesto puošybos ir pagerina savo, kaip socialiai atsakingos įmonės, įvaizdį, ir pakyla paties jų turto vertė. Lietuvoje dar tik pradedama apie tai mąstyti“, – pastebi L.Mituzas.

Sostinės savivaldybės įmonės „Vilniaus planas“ vyriausiasis architektas Min-daugas Pakalnis pabrėžia, kad Vakarų visuomenės dar aštuntajame dešimtmetyje pastebėjo tiesiogines sąsajas tarp architektūros ir žmonių mentaliteto. Dideli daugiabučiai namai, prie kurių žmonės neturi jiems priklausančių erdvių, kuria atskirtį ir skatina apsilėidimą. „Todėl vakariečiai pradėjo statyti namus su uždaramomis erdvėmis, daugiabučių pirmi aukštai visuomet turi savo terasas, o ir prie senesnių daugiabučių formuojami uždari kiemeliai. Mat tik taip galima paskatinti miestiečių tapatumo su vieta, kurioje gyveni, atsakomybės ir savininkiškumo jausmą bei sukurti tvarką“, – neabejoja M.Pakalnis.



VILNIAUS SAVIVALDYBĖS VIZUALIZACIJA

Taip atrodo Neries krantinė šalia Žvėryno, jei jau šią vasarą bus įgyvendintas AECOM parengto krantinės atkarpos tvarkymo vizualizacijos projektas

Nepakelta šiukšlė skatina rasti sąvartyną

Vyriausiasis sostinės architektas taip pat pastebi, kad daugelyje Vakarų Europos miestų kiemai yra uždari, bet ne akliniai. Mat nors uždaramame kieme daugiau tvarkos, tačiau yra reikalavimas gyventojams apsi-tverti kiemus taip, kad praiviai ar turistai galėtų kada panorėję pro tvorą apžiūrėti

kiemų grožį. Todėl paprastai apsitveriamas su permatomais vartais, tvoromis, taip pat yra įpareigojimas bent kartą vasaros sezono metu rengti atvirų vartų dienas, kad visi norintieji galėtų pasigrožėti. „Vilniuje, o ir kituose mūsų miestuose taip pat yra be galo gražiai sutvarkytų senamiesčio kiemelių, bet visi jie uždari. O tie, kurie atviri, – apleisti ir šiukšlini“, – tvirtina M.Pakalnis.

AKTUALUSIS INTERVIU

► nus, želdynus. Beje, jau atsirado keletas eglaitės ir gėles auginančių žmonių, pasiūliusių jų dovanoti miestui papuošti. Mes mielai priimame, tik nurodysime vietas, kur šiuos augalus sodinti. O pinigine parama prasideda nuo kelių šimtų litų. Už šią sumą galima nupirkti kokybišką, ne jaunesnį kaip dvylikos metų medelio sodinuką. Beje, prieš keletą metų bendrovė „Aviva“ už bemaž 60 tūkst. Lt nupirko liepų, kurios buvo pasodintos ir papuošė Gedimino prospektą. O štai buvęs „Sampo“ bankas finansavo kabančių gėlynų Vokiečių gatvėje įrengimą.

VEIDAS: Kita vertus, daugybė miestiečių vis dar yra skeptiški ir nesupranta, kodėl jie turėtų tai daryti.

A.Z.: Sutinku. Mums dar reikia bręsti, kad suprastume, kas iš tikrųjų yra socialinė atsakomybė. O ji nėra tik popierių užpildymas. Bet aš tikiu, kad yra daugybė vilniečių, kurie supranta tokios paramos prasmę. Pagaliau smagu, kai matai suolelį, ant kurio parašyta tavo pavardė. Malonu ir pačiam žmogui, nes tai kuria miesto, kuriame gyve-

ni, šeimnininko požiūrį. Ir kaimynui gali parodyti, kad esi socialiai atsakingas. O įmonės gautų dvigubą pridėtinę vertę – ir galimybę reklamuotis. Beje, prieš kelias savaites bendrovė „Gardėsis“ pasiūlė Lukiškių aikštę apsodinti rugiais. Jiems tai nauda, nes žmonėms bus primenama, apie ką galvoti, mums naudinga, nes išradinga, originali idėja papuoš miestą, o miestiečiams bus įdomu pamatyti atraktyviai pristatomą duonos kelią – nuo lauko iki stalo.

VEIDAS: Kas prižiūrės miestui dovanotą turtą?

A.Z.: Už tai bus atsakingos savivaldybei pavaldžios priežiūros įmonės. Manau, ir mėcenatai, dovanoję suoliukų, apšvietimo stulpų, futbolo, krepšinio aikštelių, irgi ateis patikrinti, kaip prižiūrima jų dovana, ir jei pamatys, kad netinkamai, informuos Vilniaus miesto savivaldybę, kad būtų prižiūrima geriau.

VEIDAS: Kita vertus, kaip rodo netgi senos demokratijos šalių patirtis, daugeliui žmonių reikia prievartinio imperatyvo, kad jie pirmiausia apsiukopty savo

gyvenamąją aplinką: nušluotų ar nukastų sniegą nuo šaligatvio šalia savo namo, nusipjautų žolę, nusidažytų namą, o ką jau kalbėti apie finansinį miesto rėmimą.

A.Z.: Iš tikrųjų pirmiausia daugeliui mūsų reikia išsiugdyti įprotį nebijoti nusilenkti savo miestui ir pakelti šiukšlę. Kai šito padaryti nesigėdysime, peržengsime per save, esą tai ne mano šiukšlė, kodėl turiu lenktis, be to, ir gėda tą daryti, miestas taps švaresnis, o mes pasijusime didesniais savo miesto šeimnininkais.

Teisės aktų, įpareigojančių apsilėidėjus tvarkytis, yra, bet jie švelnūs, nėra griežtų sankcijų. Tiesa, neseniai paskutinės instancijos teismas patenkino Kauno miesto savivaldybės skundą, kad savivaldybė gali reikalauti iš namų savininkų susitvarkyti kelio atkarpą su šaligatviu palei jų namą. Po šio teismo sprendimo jau radosi teisinis pagrindas, kad savivalda galės reikalauti apsilėidėlių tvarkytis, o tiems, kurie nepaisys šio įpareigojimo, galės skirti sankcijas, ne tik prašyti. ●



VU botanikos sodui Kairėnuose žmonės įvairiausiomis intencijomis padovanojo 60 vardinių suolelių

Architektas mano, kad ir kai kuriuose Vilniaus mikrorajonuose, tarkim, net ir Fabijoniškėse, reikėtų suteikti daugiabučių gyventojams teisę apsitverti kiemus ir tik dalį erdvių, kurios tikrai būtinos viešam naudojimui, palikti atviras. Tada, pasak M.Pakalnio, mūsų sostinėje irgi būtų daugiau tvarkos, žmonės imtų tvarkytis, nes tai jau būtų ne visų, o jų erdvė, kurioje saugiai žaistų tik jų vaikai, augtų jų gėlės.

„Beje, tokių iniciatyvų turėjo viena Viršuliškių daugiabučio bendrija. Tiesa, jiems nebuvo suteiktas leidimas apsitverti savo teritorijos tvora, bet buvo leista sustvarkyti, – prisimena M.Pakalnis. – Be to, ketino dar ir įsirengti terasas pirmuose aukštuose, nes tikėjosi, jog taip bus daugiau švaros po langais, bet vėliau ėmė nuogąstauti, kad viršutinių aukštų kaimynai mėtų nuorūkas ir spjaudys. Vis dėlto Vakarų europiečiai pastebėjo, kad efektas paprastai būna priešingas: kai aplinka švari, tai ir noro šiukšlinti nekyla. Ir priešingai – viena numesta ir nepakelta šiukšlė kuria sąvartyno efektą.“

O štai kaip pastebi šį savaitgalį jau penk-

tą kartą vykusios pilietinės akcijos „Darom 2013“ koordinatorius Karolis Sargūnas, per pastaruosius penkerius metus miestuose, kurie įsitraukė į šią akciją, gerokai sumažėjo šiukšlinimo. „Dar 2008 m. supratom: kad galėtum pradėti puošti savo aplinką, pirmiausia turi išsikuopti. Ketverius metus kuopėme miestus, šįmet kvietėme valyti miškus, o jau kitąmet mūsų veikla gerokai išsiplėdė: mes ne tik rinksim šiukšles, bet ir rengsim gerokai platesnes visuomenines akcijas – telksime tiek pavienius žmones, tiek verslo organizacijas kurti gražesnę aplinką, nelaukiant valdžios malonių“, – planuoja K.Sargūnas.

Vaikinas stebisi daugumos lietuvių, kalbančių apie demokratiją, mentalitetu. „Visi akcentuojame laisvę ir teises, bet iš tikrųjų mūsų galvose – visiškas sovietmetis ir nelaisvė, iniciatyvos patiems priimti sprendimus ir juos įgyvendinti stoka. Todėl jau kitąmet telksime žmones, pradėdami miestų ir baigiant kaimų gyventojais, suderinus su vietos valdžia projektus, gražinti savo gyvenamąją aplinką“, – užsibrėžęs „Darom“ aktyvistas.

Kol kas šis visuomenininkas dar nenori

viešai daug fantazuoti apie tai, ką konkrečiai jie padarys keisdami miestų įvaizdį, bet būdai bus tradiciniai, pradedant vardinių poilsio suolelių statymu, gėlynų bei medelių sodinimu ir baigiant kultūriniais projektais.

„Bendrąbutinį“ lietuvių mentalitetą keičia britai

Antra vertus, pasak M.Pakalnio, Vakarų Europa prie savanorystės ir bendruomeniškumo irgi ėjo ilgai, ir ne tik laisva valia, bet ir raginami prievartiniais metodais. „Štai vokiečiai ankstyvą rytą skuba pirmiausia nusikasti ne kiemą, o šaligatvį už savo tvoros, nes žino, kad jei kas susižeis, jis gaus apmokėti gydymo išlaidas. Arba štai suomis skuba nusidažyti savo apsilaupiusį namą, nes žino, kad jei nenusidažys, tai namą nudažys savivaldos institucija, bet jis gaus tokią sąskaitą, už kurią galėtų nudažyti keletą namų. Lygiai taip amerikiečiai skuba skusti veją prie namų, nes jei žolė stybtelės vos porą centimetrų, nei leidžiama, atvažiuos savivaldos institucijos įmonė ir nušienaus, bet tai atsieis labai brangiai“, – dėsto M.Pakalnis.

leškote savo šventei didžesnę, kokybiškos garso aparatūros ar tiesiog renginio vedėjo paslaugų? O gal visko viename? **Susisieki su mumis ir mes rasime Jums geriausią variantą. Aptarnaujame nuo gimtadienio iki jubiliejaus, nuo vestuvių iki krikštynų. Patikėkite savo šventės linksmybes mums. Dirbame visoje LIETUVOJE.**

■ AUDIO – VIDEO KLIPAI

■ DJ PASLAUGOS

■ RENGINIŲ VEDĖJAI

■ FOTOGRAFO PASLAUGOS

■ GARSO – ŠVIESOS APARATŪROS NUOMA

■ ASMENINIŲ ŠVENČIŲ ORGANIZAVIMAS

■ PYPTONŲ GAMYBA TELEFONU

RENGINIŲ
Linija

www.renginiulinija.lt

„Veido“ žurnalistų miestiečiams siūlomos miestų gražinimo idėjos

1. Suoliukų įrengimas
2. Fontanų įrengimas
3. Skulptūrų statymas
4. Tiltelių įrengimas
5. Gėlynų / želdynų sodinimas
6. Mini parkelių įrengimas
7. Vaikų žaidimų aikštelių įrengimas
8. Sporto aikštelių įrengimas
9. Lauko treniruoklių įrengimas
10. Išskylų aikštelių įrengimas
11. Atraktyvių zonų įrengimas
12. Maksi šachmatų lentų įrengimas
15. Išskirtinių vartų ir tvorų įrengimas
16. Išskirtinio dizaino šviestuvų, žibintų, apšvietimo sistemų įrengimas
17. Laikrodžių mieste pakabinimas
18. Įvairių instaliacijų įrengimas
19. Vitražai mieste
20. Koplytelių įrengimas
21. Paveikslų, kitų meno kūrinių dovanojimas bažnyčioms, viešiesiems pastatams

Pastaba: Vakarų Europos miestuose ant kiekvieno tokio objekto būtinai iškalta mecenato pavardė



VILNIAUS SAVIVALDYBĖS VIZUALIZACIJA

Jau kitą savaitę vilniečiai galės įteikti dovaną savo miestui – tarkime, apšodinti pušaitėmis šlaitą šalia Gedimino prospekto

► O Lietuvoje daugių daugiausia yra keliolika daugiabučių, kurių gyventojai patys arba nusamdę valytojus nuvalo ne tik kiemą, bet ir šaligatvį šalia namo bei automobilių stovėjimo aikštelę. Deja, ir individualių namų savininkų, ypač tų, kurie ilgą laiką gyveno daugiabučiuose, mentalitetas „bendrbutinis“: ne mano, o visų, tad kodėl turėčiau kažką daryti?

Kaip juokauja KTU gimnazijos direktorius doc. Bronislovas Burgis, gyvenantis šalia Kauno esančiame Fredos individualių namų kvartale, kartą jam teko patirti vienos kaimynės pykčio protrūkį, girdi, kodėl jis pjaunąs žolę už savo namo tvoros. „Sakau: man gražu ir gera pjauti. Tad ji taip sutriko, kad nebežinojo, ką atsakyti, ir dar kiek pastoviniavusi nuėjo“, – pasakoja gimnazijos vadovas.

O šįmet vėluojant pavasariui, kasryt automobiliu maldamasis po gatvėse išmūštas duobes, B.Burgis su žmona prisimindavo, kaip atsikėlę į Fredą prieš dešimt metų nesėkmingai agitavo kaimynus naujakičius kooperuotis ir nusitiesti asfaltą. „Niekas nesutiko, girdi, tai miesto gatvė, vadinasi, miestas ją ir išasfaltuos. Aš sakiau, kad tu abejoju. Ir štai praėjo jau dešimt metų, o mes vis dar važinėjame duobėtu žvyrkeliu“, – apibendrina žmonių abejingumo savo gyvenamajai vietai pasekmes B.Burgis.

Tiesa, pavienių iniciatyvų keisti aplinką esama jau ir Lietuvoje. Bet vėlgi, pasirodo, vieną sėkmingiausių projektų – VU botanikos sodo Kairėnuose angliško parko su skulptūromis įrengimą inicijavo ne lietuviai,

o britai. Visuomeninių iniciatyvų fondo „The Westerly Trust“ steigėja britė Margo Maxwell Macdonald prieš dešimt metų padovanojo šiam sodui vardinį suoliuką ir pasiūlė kairėniškiams patiems kviesti vietos gyventojus aukoti suolelius, meno kūrinius. Mat Vakarų visuomenėse tai labai populiaru idėja. Bet, kaip šiandien prisipažįsta pats VU botanikos sodo direktorius dr. Audrius Skridaila, anuomet jis buvęs didelis skeptikas ir, žinodamas lietuvių mentalitetą, netikėjęs, kad ir pas mus šitai įmanoma. „Bet ši mecenatė buvo atkakli, ji mus vis stūmė veikti. Ir mes pamėginome, – šmaikštauja A.Skridaila. – Šiandien mūsų parke jau stovi 60 vardinųjų suolelių, kuriuos suaukojo įvairūs Lietuvos žmonės.“

Vieni stato suolelį, nes taip nori įamžinti savo jubiliejų, antri taip įprasmina savo studijų baigimą, treči tiesiog nori padaryti gerą darbą iš turimų ne itin didelių santaupų. Mat vienas suolelis, atsižvelgiant į modelį, kainuoja nuo 250 iki 350 Lt. Visiems aukotojams sodo administracija nurodo, kokio modelio suolelius jie gali užsakyti, kad nebūtų sudarkyta parko vienovė, o administracija pasirūpina suolelio pastatymu ir vardinės lentelės su mecenato intencija pritvirtinimu. Kairėnų botanikos sodas su kiekvienu mecenatu pasirašo penkerių metų įsipareigojimą – prižiūrėti, dažyti, remontuoti suolelį – sutartį.

A.Skridaila pastebi, kad per pastaruosius penketą metų lietuvių mentalitetas gerokai pakito. Galbūt įtakos turėjo ir tai, kad žmonės daugiau važinėja po pasaulį ir mato, koks bendruomeniškumo lygmuo svetur ir kokie apkaustę esame mes su savo nuostata „kodėl turėčiau“. Todėl vis dažniau atsiranda savanorių, kurie siūlosi po mėnesį dirbti sode nemokamai ir išmokti prižiūrėti rožes ar kitus retus augalus. ■



R.VILIMO, „BFL“ NUOTR.

2008 m. pradėta rengti švarinimosi talka „Darom“ šįmet persikėlė iš miestų į miškus, o kitąmet aplinka bus nebe kuopiama, o puošama gėlėmis, medeliais, suoliukais

2013 m./gegužės 24 d./19.00 val.

Baltijos šalių džiazo virtuozų projektas

Nordic Sounds Vilnius Express

Džiazo atlikėjų koncertas

Talino

Rygos

Vilniaus

20

metų bendradarbiavimo
sukakčiai paminėti

Šv. Kotrynos bažnyčia (Vilniaus g. 30)

Raimonds Macats

klavišiniai, armonikėlė, el. violončelė

Tiit Kalluste

akordeonas

Valerijus Ramoška

trimitas

Villu Veski

saksofonas

Vytis Nivinskas

kontrabosas

lėjimas į renginį **NEMOKAMAS**

Organizatoriai:



Informacinis
rėmėjas:

veidas

RELIGIJA

Dvasininkai tikėjimo vertybes bando perduoti ir per socialinius tinklus

Vis daugiau dvasininkų – nuo seminaristų iki popiežių tampa socialinių tinklų vartotojais. Kokie užmojai juos skatina įsitraukti į elektroninę erdvę ir su kokiais iššūkiais tenka susidurti?

Gintarė Mitkevičienė

Pranciškonų ordiną įstojęs brolis Artūras dar nebūdamas vienuolyne susikūrė profilį socialiniame tinkle „Facebook“ ir iki šiol jame lankosi. „Iš pradžių į socialinius tinklus žvelgiau šiek tiek kritiškai, bet kai vis daugiau pažįstamų į juos persikėlė, ten atsiradau ir aš. Tai tapo vieta, kur galiu pasidalyti viena kita nuotrauka ar žinute su žmonėmis, kurių kasdien negaliu sutikti gatvėje ar pasikviesti išgerti arbatos“, – sako vienuolis. Jo žiniomis, daugybė brolių pranciškonų naudojami tiek el. paštu, tiek socialiniais tinklais.

Priminsime, kad Vatikanas interneto komunikacijos priemones priskiria prie nuostabiausių žmonijos išradimų, prisidedančių prie visuomenės pažangos bei bendro gerio. Nėgana to, socialinių tinklų garbei Bažnyčia netgi sugalvojo atskirą šventę, per kurią popiežius išplatina savo apmąstymus šia tema plačiajai visuomenei.

Naujojo popiežiaus Pranciškaus sekimas Benedikto XVI pėdomis, t.y. praėjus vos kelioms dienoms po išrinkimo sukurta „Twitter“ paskyra, taip pat rodo, kad Bažnyčia palankiai vertina socialinius tinklus, stengiasi eiti koja kojon su šiuolaikiniu pasauliu ir bando ieškoti dialogo su tais, kuriems internetas tapo neatskiriama gyvenimo dalimi.

Vis dėlto nors oficiali Katalikų bažnyčios pozicija socialinių tinklų atžvilgiu atrodo aiški, realiaame gyvenime dvasininkai kol kas pasidaliję: vieni entuziastingai kuria profilius socialiniuose tinkluose, rašo tinklaraščius, deda vaizdo įrašus į „YouTube“, kiti nuo šių bendravimo priemonių laikosi atokiau. Pavyzdžiui, Lietuvoje vargiai rasime kunigą, susikūrusį savo asmeninį tinklaraštį ar aktyviai įsitraukusį į socialinę svetainę „Facebook“. Kyla klausimas, ko bijo į socialinius tinklus kritiškai žvelgiantys kunigai ar vienuoliai ir kokių tikslų vedami į juos įsitraukia liberaliau nusiteikusių?

Pasiekti jauną žmogų

„Esu feisbuke, nes mane įtikino, kad draugystė neturi ribų ir dvasininko kelias pasiekti žmones neturėtų būti ribojamas. Jei žmonės yra gatvėje, aš eisiu į gatvę, jeigu jie bus feis-

buke, eisiu ir ten“, – taip kartą yra pasakęs Neapolio arkivyskupas kardinolas Crescenzo Sepe. Šiai nuomonei pritariantis Mek-sikoje gyvenantis kunigas Jose de Jesus Palacios tvirtina, kad socialiniuose tinkluose žmonės jam rašo maldos intencijas, teiraujasi dvasinės pagalbos ar ieško patarimo svarbiais gyvenimo apsisprendimo klausimais. Kartu tai yra puiki priemonė greičiau ir veiksmingiau pasiekti tuos, kurie yra nutolę, o galbūt ir apskritai nevaikšto į bažnyčią.

Tad labai aiškus tikslas, kurį išsiekia dvasininkai, – atrasti kanalus, kuriais būtų galima prieiti prie šiuolaikinio žmogaus ir taip perduoti jam tikėjimo vertybes. Pranciškonų brolis Artūras pasakoja, kad beveik į visus renginius jaunimą kviečia per „Face-



Vatikanas interneto komunikacijos priemones priskiria prie nuostabiausių žmonijos išradimų



book“ ir net giesmių repeticijų laiką derina tenai. „Taip ir žmones lengviau pasiekti, ir informaciją lengviau dalytis. Nereikia skambinėti penkiasdešimčiai žmonių ir tam išleisti kelių dešimčių litų. Užtenka parašyti žinutę, paspausti vieną mygtuką – ir visi penkiasdešimt žino, kad po savaitės 19 val. mes jų laukiame vienuolyne, kuriame lauks giesmių repeticija ar skani vakarienė, – pasakoja brolis. – Socialiniai tinklai yra labai patogi aikštė tikėjimui skelbti. Kadais šventasis Bernardinas evangeliją skelbė Sienos aikštėje, o dabar mes galime tai daryti ir „Facebook“, ir „Twitter“ svetainėse, ir įvairius tinklaraščius rašdami.“



Į elektroninę erdvę įsitraukia vis

Galimybė dalytis ne tik rašytine, bet ir vaizdo informacija dvasininkų taip pat vertinama kaip išskirtinė elektroninės erdvės savybė. „Jaunoji karta vis daugiau žiūri ir vis mažiau skaito, todėl, pavyzdžiui, „YouTube“ yra unikali galimybė prabilti į jauną žmogų ir padėti jam ieškoti atsakymų tiek į egzistencinius gyvenimo, tikėjimo klausimus, tiek praktiškai papasakoti, kaip gerai atlikti išpažintį“, – tvirtina kunigas Valdemaras Lisovskis.

Pagalba esantiems užsienyje

Dar vienas svarus socialinių tinklų privalumas – galimybė suburti ne tik po šalį, bet ir po visą pasaulį

išsibarsčiusius tikinčiuosius ir teikti jiems informaciją apie tai, kas vyksta vienoje ar kitoje bažnyčioje arba katalikiškoje organizacijoje. Itin sėkmingas to pavyzdys – lietuvių kunigo V.Lisovskio sukurta „Facebook“ profilis, pavadintas „Katalikai Norvegijoje“. Iki tol socialiniais tinklais nesinaudojęs kunigas sukūrė profilį atvykęs į svetimą šalį.

„Man reikėjo veiksmingo įrankio, kuris padėtų pranešti žmonėms, kad Norvegijoje prasideda katalikų sielovada lietuvių kalba. Įvertinęs tai, kad lietuviai išsibarsė po visą šalį ir nemažai jų daliai pagrindinė bendravimo priemonė yra „Facebook“ svetainė, priėjau prie išvados, kad ten turiu būti ir aš“, –



Socialiniai tinklai atras savo vietą

A.Gudauskas pastebi, kad ne kiekvienas kunigas jaučia poreikį eiti į elektroninę erdvę. Tai priklauso ir nuo konkrečios veiklos bei to, su kokiais žmonėmis dvasininkas bendrauja. „Jei kunigo veikla susijusi su tais žmonėmis, kurie gyvena socialinių tinklų realybėje ir ten nuolat bendrauja, logiška, kad ir kunigas turėtų įsitraukti į šią erdvę. Jeigu kunigas rengiasi pasaulinėms jaunimo dienoms, o jauni žmonės sako, kad dabar geriausia žinutę paskelbti per feisbuką, toks kunigas, norėdamas būti drauge su savo ganomaisiais, natūraliai į šį virtualų tinklą įsitrauks. Bet jeigu jis dirba su vyresnio amžiaus žmonėmis, tada ieškos kitų bendravimo būdų ir visos tradicinės formos išliks“, – dėsto pašnekovas.

Nors virtualus pasaulis nepakeis gyvo bendravimo su žmonėmis, nemažai į socialinius tinklus įsitraukusių kunigų perspėja, kad jei katalikai nesinaudos šiomis naujosiomis technologijomis, galbūt žmonės niekada ir nepatirs Dievo savo gyvenimuose, ir jiems įtaką padarys tie, kurie šias technologijas pasitelkia kitiems tikslams.

Taigi socialiniai tinklai, kaip ir visos kitos bendravimo priemonės, natūraliai atranda savo vietą dvasininkų gyvenime. ■

daugiau kunigų ir vienuolių. Tai buvo matyti ir šiomet, naujuoju popiežiumi išrinkus Pranciškų ▲

pasakoja dvasininkas. Per vakarą jis ištyrinėjo, kaip veikia šis socialinis tinklas, užsiregistravo ir ėmė kurti. Kitą rytą „Katalikai Norvegijoje“ paskyra jau pradėjo savo gyvavimą ir ėmė rinkti pirmuosius „Patinka“.

Prisijungę žmonės gauna priminimus apie artimiausias mišias ir pan. Oslo dirbančio kunigo Valdemaro aplinkos žmonės šią iniciatyvą laiko naujove. Čia kol kas dar niekas nėra to daręs, bet stebintieji paskyrą „Katalikai Norvegijoje“ pripažįsta, kad tai atveria naujų galimybių pasiekti žmones ir virtualioje erdvėje, kurioje šiandien kiekvienas mūsų praleidžiame dalį laiko.

Feisbuko pavojai

Žinoma, Katalikų bažnyčia nepamiršta, kad socialiniai tinklai, kaip ir visos komunikacijos priemonės, gali būti naudojamos ne tik geriems, bet ir blogiems tikslams. „Virtualus pasaulis suteikia anonimiškumo jausmą, todėl čia galima tikėtis tiek atviresnio bendravimo su susidomėjusiais, tiek agresyvesnio priešiška nusiteikusių žmonių puolimo“, – perspėja kunigas Valdemaras.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto lektorius dr. Andrius Gudauskas atskleidžia bent kelis socialinių tinklų pavo-

jus. Vienas jų – tapatybės klausimas. Juk bet kas gali sukurti profilį kito žmogaus vardu, todėl atsiranda galimybė, kad kas nors paims kito tapatybę ir ją panaudos blogiems tikslams.

Kita grėsmė – tam tikros virtualių socialinių tinklų taisyklės, kurių žmonės, A.Gudausko tikinimu, ne labai skaito. „Jeigu išsibrauksi iš feisbuko, tai, ką ten palikai, socialinio tinklo savininkai pasilieka sau, o kur jie tai panaudos – neaišku. Vieną kartą įdėta informacija neišnyksta, ji lieka archyvuose. Viską panaikinti daug kainuoja, todėl labai lengva žmogų įžeisti, pasmerkti, nu-

rašyti, o likusiai dėmėi nuplauti reikės daugybės energijos ir investicijų. Pėdsakai, palikti elektroninėje erdvėje, yra neištrinami, lieka visam laikui. Todėl kunigai, suvokiantys žodžio galią, jaučia ir didelę atsakomybę, todėl socialinių tinklų dar nesirenka“, – aiškina Vilniaus universiteto dėstytojas.

Įsitraukus į socialinį tinklą reikia pasverti, kokia informacija dalysiesi, bei nuolat skirti nemažai laiko profiliui prižiūrėti ir jame atsirandantiems įrašams tikrinti.



Jau ir kai kurie Lietuvos kunigai savo pamokslus talpina internete ▲

ANDRIAUS GUDAUSKO KOMENTARAS

Šventojo Tėvo įsitraukimas į „Twitter“ vartotojų bendruomenę – visiškai logiškas žingsnis.

Šiuo elgesiu Šventasis Tėvas išreiškia poziciją, kad kažkam ši socialinių tinklų erdvė yra gyvenimo dalis, kai kurie žmonės čia praleidžia daug laiko, užmezga pažintis, kontaktus. Ne vaikydamasis mados, bet tiesiog kaip Ganytojas jis eina į tą vietą, kurioje gyvena žmonės. Kaip Ganytojas jis atsakingas už visus iki vieno, ir savo gerąja naujiena, kurią jam patikėjo pats Kristus, nori pasiekti kiekvieną mūsų. Jis nori pasiekti ir tuos žmones, kurie ir keliasi, ir miega su „Twitter“, „Facebook“ ar kitais socialiniais tinklais.

Vien Lietuvoje aktyvių virtualių socialinių svetainių vartotojų daugiau kaip milijonas – vos ne pusė Lietuvos. Socialiniame tinkle popiežius palieka savo žinutes ar apmąstymus ir taip primena apie savo buvimą, kad ir jis kartu su visais išgyvena tą pačią istoriją, tas pačias bėdas, visuomenės pakilimus ir krizes. Taip jis tarsi atsiduria šalia kiekvieno iš mūsų.



MUZIKA

Inesa Linaburgytė: „Toskai nevertėjo kištis į vyrų problemas“

Vilniaus kamerinės operos įkūrėja pirmuoju operos pastatymu neketina apsiriboti.

Renata Baltrušaitytė

Kiek kainuoja šiais laikais savo iniciatyva pastatyti operą? Inesa Linaburgytė, praėjusią savaitę vilniečius pakvietusi į Giacomo Puccini „Toską“, sako tam reikalui iš Kultūros rėmimo fondo gavusi 25 tūkstančius litų. Dar šiek tiek įvairiomis nemokamai teikiamomis paslaugomis prisideda rėmėjai, tačiau kone ištikimiausias operos rėmėjas – pačios Inesos šeima.

Solistės sesuo, drabužių modeliuotoja Sonata Žižienė, apsiėmė rūpintis spektaklio kostiumais, vyras, profesionalus trombonininkas, subūrė orkestro muzikantus, o vienuolikmetis sūnus Paulius Balčytis atliko piemenuko vaidmenį, kuris repertuariniuose teatruose paprastai patikimas berniukais nugrimuotoms dainininkėms. Tiesa, tai nebus Pauliaus debiutas scenoje: artistų šeimos atžala pasirodo ir keliuose Nacionalinio operos ir baleto teatro spektakliuose.

O štai dukrai – profesionaliam sopranui Aistei Miknytei – „Toskos“ partitūroje tinkamo vaidmens neatsirado. Mama dėl to graužiasi, bet ramina save, kad būsimoose Vilniaus kamerinės operos pastatymuose dukrai numatė reikšmingų vaidmenų. O apie tai, kokias operas norėtų statyti, dažniausiai mąsto vasarą, pasibaigus teatro sezonui, tvarkydamosi kaimo sodyboje. „Praėjusių atostogų metu mintyse sukūriau tris spektaklius. Įdomiausia, kad „Toskos“ tarp jų nebuvo – šis sumanymas atėjo vėliau, jau rudenį“, – atvirai pasakoja solistė.

Geranoriškai nepriėmė į režisieres

Klaipėdoje užaugusi Inesa sako nepraleidavusi progos užsirašyti į visus būrelius, apie kuriuos tik pavykdavo sužinoti. Kartais netgi slapta nuo tėvų – pavyzdžiui, į cirko. „Apie tai, kad vakarais mokausi suktis ant rato, mama sužinodavo tik pamačiusi kalkėmis ištepliotą mokyklinę uniformą. Mat persirengimo kambarys būdavo įrengtas ankštoje palėpėje, kurioje neišsitempliojus neįmanoma persirengti“, – prisimena solistė.

Dar ji lankė vaikų teatrą „Svajonė“, muzikos mokykloje mokėsi griežti smuiku... Kadangi būreliai anuomet būdavo nemokami, lydėti vaikų miestuose mados irgi nebuvo, viskuo besidomintys jaunuoliai susirasdavo daugybę pomėgių. „Šiandien tėvai už būrelius moka didelius pinigus, patys vežioja vaikus iki išsekimo, tik jų vaikams kažkodėl niekas nebeįdomu“, – lygina Inesa.



V. SKARAIČIO, „BFL“ NUOTR.

„Su teatru dažnai vaidindavome spektaklius, netgi Vilniuje gastroliauvom. O štai muzikai neturėjau pakankamai kantrybės. Kai namiškiams įkyrėjo vargas smuikelio čirpinimas, leido man muzikos mokyklą mesti. Bet tada pati užsispyriau ir mokslus baigiau. O kaip solistė dainuodavau įvairiuose mokyklos koncertuose.

Kai tapau „Dainų dainelės“ laureate ir atvykau į baigiamąjį koncertą Vilniuje, kurį transliavo televizija, operatoriui prieš mano pasirodymą lyg tyčia baigėsi juosta. Įrašė teliko mano išėjimas ir nusilenkimas publikai – kaip tuomet buvo apmaudu! Ilgai verkiau, bet muzikos mokytojai prisizadėjau, kad dėk mažų nesėkmių niekada neatsizadėsiu scenos“, – pasakoja I.Linaburgytė.

Daugybė žmonių, palaikydami pajūrio merginos svajones, po truputį krepė ją didžiosios scenos link. „Bai-gusi mokyklą iškart ištekejau, susilaukiau dukters, todėl išvykti niekur negalėjau. Uostamiestyje stojau studijuoti mėgėjų teatro režisūros, tačiau geranoriški pedagogai manęs nepriėmė: atvirai pasakė, kad mano vieta scenoje, o ne saviveikliniame kaimo teatre, kad jie nenorį laužyti mano likimo“, – prisimena Inesa.

Tada ji pasiprašė priimama į Klaipėdos muzikinio teatro chorą. Nesvarbu, kad skelbime buvo aiškiai rašoma, jog teatras ieško choristų vyrų, – atkaklią merginą išklaušė ir priėmė.

Vėliau kažkas rekomendavo jauną dainininkę profesoriui Vaclovui Daunorui: jis po perklauso pažadėjo priimti ją į savo studentų grupę. Taip prasidėjo septynerius metus trukęs važinėjimas tarp Klaipėdos ir Vilniaus...

„Kiekvieną sekmadienio vakarą – į naktinį traukinį, kiekvieną penktadienio vakarą – atgal pas Klaipėdoje augančią dukrą. Iš namų išeidavau su ašaromis akyse – nemėgau Vilniaus, net jo grožio nenorėjau pastebėti. Ir klimatas čia netiko – atvažiavusi į sostinę iškart susirgdavau. O parvažiavusi įkvėpdavau pajūrio oro, ir vėl sveika... Šeštadieniais visuomet skubėdavau prie jūros“, – pasakoja Inesa.

Ir tik tuomet, kai įžengė į savo būsimą butą šeštame aukšte ir pamatė sostinę iš aukštai, įsitikino, kad Vilnius gražus ir pasistengusi sugebės jame prigyti.

Lemtingoji Toskos klaida

Betgi grįžkime prie „Toskos“ pinigų. Ar 25



Toska (I.Linaburgytė) maldauja Skarpijos (S.Izjumovas) malonės savo mylimajam

tūkstančių litų užteko ir teatro nuomai? Inesa purto galvą – tai papildomi penki tūkstančiai. O dar reklama, programėlės – jau 40 tūkstančių... Įprastame teatre apytikriai toks būtų

O kaip svečių gyvenimo ir kelionės išlaidos? Inesa toliau lenkia pirštus: niekur nedingsi, priartėjome prie 50 tūkstančių... Be to, I.Linaburgytė pati subūrė Vilniaus kamerinės operos chorą, kuriame dainuoja muzikinio išsilavinimo ragavę įvairiausių profesijų atstovai – būtent nuo šio kolektyvo repeticijų ir prasidėjo naujojo teatro veikla.

Toskos vaidmenį I.Linaburgytė jau yra dainavusi Latvijos nacionalinėje operoje, Dmitrijaus Bertmano režisuotame pastatyme. Šis režisierius operos siužetą pakreipė savaip: pagal jo interpretaciją Toska ir Skarpija – sutuoktiniai, Skarpijos kabinete ant fortepijono stovi jų šeimyninis portretas. Tačiau Toska įsimyli Kavaradosį ir išeina gyventi pas jį, o ižeisto vyro savimeilė niekaip negali to atleisti.

Savo režisuotame spektaklyje Inesa grįžta prie tradicinio varianto: Skarpija čia – tiesiog valdingas grobuonis, kuris užsimano jam į akį kritusios moters, ir ši privalo būti jo tą patį vakarą. Taigi S.Izjumovo, daug metų dainavusio Skarpiją Rygoje, Vilniuje laukė ryškūs vaidmens traktuotės pokyčiai.

„Samsonas įpratęs būti „geruoju“ kilmin-gu Skarpija, skambinančiu fortepijonu ir šeriančiu žuvytes (latvių spektaklio scenografijoje buvo netgi akvariumas). O Toska, priešingai, Rygoje buvo labai pasiutusi, savo meilužiui Kavaradosiui, pamačiusi piešiamą kitos moters portretą, iškeldavo audringą sceną. Čia to ginčo akcentuoti nesinorėjo: Toska tik švelniai papriekaištauja savo mylimajam. Ši Toska švelnesnė, jautresnė, moteriškesnė. Todėl jai daug sunkiau žudyti“, – dėsto solistė.

Ir priduria: jos pastatyme labai svarbus Dievo buvimas. Inesa įsitikinusi, kad Toska neturėjo žudyti Skarpijos, tai buvusi lemtinga herojės klaida: „Artistei derėjo apsistoti ir išeiti, o ne bandyti kištis į vyrų reikalus. Aukotis dėl mylimo

žmogaus – puiku, tačiau ne tokia kaina... Todėl Kavaradosis, kuris miršta kaip politinis kalnys, keliauja tiesiai į dangų, o Toskai su Skarpija teks susitikti pragare. Ji net po mirties nebesitiki sutikti savo mylimojo – ar tikinčiai moteriai dar gali būti kas nors baisiau?“ – atsisveikindama klausia I.Linaburgytė. ■



Svajonės pabėgti kartu su Kavaradosiu (V.Zaplechnas) taip ir liks svajonėmis

operos režisieriaus honoraras. Bet I.Linaburgytė režisuoja „Toską“ pati, scenografiją kuria irgi pati, o dar ir pagrindinį vaidmenį dainuoja. Pasikvietė tik vyresnės kartos latvių dirigentą Aleksandrą Viljumanį, maskviškį tenorą Vadimą Zaplechną ir baritoną Samsoną Izjumovą iš Latvijos nacionalinės operos.



KINAS Šventės užkulisiuose – ginčai dėl pinigų puodo

Režisierius Ernestas Jankauskas filmuoja trumpo metro juostą „Anglijos karalienė pagrobė mano tėvus“

Animatoriai ir dokumentininkai kaltina Lietuvos kino centrą neproporcingu dėmesiu vaidybiniam kinui.

Renata Baltrušaitytė

Savaitgalį kino visuomenė, besidžiaugdama gausiu praėjusių metų filmų derliumi, išsidalijo „Sidabrinės gervės“. Nors pati Teatro arena, kurioje organizuojama šventė, iškilnių erdvės anaipol neprimena, profesionalūs filmuotojai puikiai žino, kaip tai paslėpti kino šventei priderančiais atributais – prožektorių nušviestu raudonu kilimu, atvirose suknėlėmis ir drąsiais aksesuarais.

Šįmet „Sidabrinių gervių“ atrankos vertinimo komisijai iš viso buvo pateikti 57 filmai: šeši ilgametražiai ir šeši trumpametražiai vaidybiniai, septyni ilgametražiai ir penki trumpametražiai dokumentiniai, šeši animaciniai kūriniai, penkiolika televizijos filmų ir dvylika studentiškų darbų. Tokios aršios konkurencijos seniai nėra buvę.

Visgi animatoriai ir dokumentininkai skambina pavojaus varpais: jei dar kelerius metus valstybinės lėšos kino gamybai bus dalinamos taip, kaip šį pavasarį, jų kategorijose varžytis nebeliks kam. Nors formaliai teigiama, kas įsteigus Lietuvos kino centrą lėšų skirstymo mechanizmas buvo „paveldėtas“ iš Kultūros ministerijos, jau pirmojo surengto konkurso rezultatai atskleidė naujas tendencijas.

Proporcija apsisvertė aukštyn kojom

„Anksčiau skirstant lėšas galiodavo nera-

šyta proporcija „vienas su keturiais“, tai yra vienam remiamam vaidybiniam filmui tekdavo maždaug keturi palaiminti dokumentininkų projektai. Šįmet šis santykis apsisvertė aukštyn kojom. Aišku, minėta taisyklė formaliai niekaip nebuvo ir nėra įteisinta, tad ir vertinimo balų negalėjo įtakoti. Pačiam neskaičius projektų sunku spręsti, ar tikrai didesnio dėmesio pasirodė neverti. Lietuvos kino centras, nuo pat savo veiklos pradžios deklaruojęs skaidrumą ir atvirumą pokalbiams, turėtų pateikti argumentų, kodėl taip įvyko. Kiek žinau, ten jau svarstoma galimybė įvesti proporcingas lėšų kvotas“, – „Veidui“ pasakojo Kinematografininkų sąjungos Dokumentininkų gildijos patikėtinis



Režisierius Audrius Stonys:
„Lietuvos kino centras,
deklaruojantis skaidrumą ir
atvirumą pokalbiams, turėtų
pateikti argumentų, kodėl
pinigai paskirstyti būtent taip.“

Audrius Stonys.

Kitas dokumentininkas Saulius Beržinis, kalbėdamasis su „Veido“ žurnaliste, šią situaciją yra atvirai vadinęs mėginimu Holivudo ar Bolivudo pavyzdžiu kurti vietinį „Litvudą“. „Pats esu daug metų dirbęs Kino taryboje ir galiu patvirtinti, jog svarstydami vaidybinio, dokumentinio ir animacinio kino projektus stengdavomės išlaikyti deramą santykį, kad nacionalinė kino industrija turėtų galimybę plėtotis proporcingai. Kai Lietuvos kino centro direktorius Rolandas Kvietkauskas kalba, kad tik vaidybinis kinas

reprezentuoja Lietuvos kino meną, – tai yra netiesa. Ką tokiu atveju reiškia „reprezentuoti“? Dokumentininkų ir animatorių laimėjimai tarptautiniuose kino festivaliuose tikrai nėra menkesni nei vaidybinio kino kūrėjų. Pagaliau netgi ne tai svarbu – juk dirbame ne prizams ir ne reprezentacijai, ne tarptautiniam pasirodymui, o nacionalinei kultūrai.“

Kokia lėšų skirstymo kinui praktika galioja kitose šalyse? Pasak S.Beržinio – labai įvairi. Tačiau kone originaliausiai šią problemą sprendžia suomiai: kad nebūtų įmanoma pasislėpti po kolektyvine atsakomybe, šią atsakingą užduotį atlieka vienas kolegų pasitikėjimą pelnęs žmogus. Jeigu jis padaro klaidų (o klaidos neišvengiamai išryškėja pristatius pagamintus filmus), kyla teisėtas visuomenės pasipiktinimas, ir tas žmogus netenka darbo. O kas už klaidas prisiimtų atsakomybę Lietuvoje?

Penktadienį popiet Dokumentininkų gildijos nariai buvo susirinkę aptarti lėšų skirstymo rezultatų ir galimos savo narių kolektyvinės reakcijos.

Apkaltino animacijos meno žlugdymu

O štai Animatorių gildija, iš Lietuvos kino centro nesulaukusi paramos nė vieno filmo gamybai, ilgai nedelsė ir viešą pareiškimą paskelbė dar balandį. Jame teigiama, kad kino projektų svarstymo rezultatai yra neteisingi Lietuvos animacijos kūrėjų atžvilgiu, ir jei požiūris į animaciją nepasikeis, tai turės lemiamų pasekmių šios meno rūšies atečiai mūsų šalyje.

„Kultūros ministerija nefinansavo profesionalių animacinių filmų gamybos projektų 2010–2012 m. Per pastaruosius ketverius metus buvo skirtas dalinis finansavimas tik vienam lietuviško animacinio filmo gamybos projektui. Taip yra sužlugdoma lietuviškos animacijos gamybinė industrija, prarandami profesionalai, galintys dirbti pagal pasaulinius kokybės kriterijus. Lietuva netenka galimybės dalyvauti tarptautiniuose gamybiniuose projektuose su kitomis šalimis“, – tvirtinama šiame pareiškime. Ankstesniais metais Kultūros ministerija per metus paremdavo šešis septynis animacinius filmus.

Animatorių taip pat neįtikino paviršutiniškos, sunkiai pagrindžiamos paraiškų vertintojų prielaidos, privertusios suabejoti Kino tarybos narių kompetencija: „projektai neatitinka šių laikų žiūrovų lūkesčių“, „tikėtina, kad tai nesudomins ir mažiausių žiūrovų auditorijos“, „scenarijus literatūriškas ir vizualiai sunkiai pateikiamas“.

„Ar tikrai Lietuvos žiūrovai nenori filmų apie Lietuvos kultūrą, apie papročius, nenori matyti animacinių lietuviškų pasakų vaikams? Ar yra konkrečių argumentų ir statistinių duomenų, kokie gi tie žiūrovų lūkesčiai?“ – pasipikinę klausia animatoriai.

Jauniems perspektyvų nėra

Animatorių gildijos patikėtinis Valentas Aškinis labiausiai sunerimęs dėl jaunosios kolegų kartos, kuriai duotas aiškus signalas, kad animatoriai Lietuvoje reikalingi nebent reklaminiams siužetams kurti. Vilniaus dailės akademija profesionalius animacijos meno kūrėjus rengia nuo 2002 m. ir išleido jau keturias bakalauro laidas, metais vėliau panaši studijų programa įvesta Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijoje.

„Ką patartumėte daryti jauniems vaikams Vladislavui Berežokui ar Meinardui Valkevičiui, kurie nebe pirmus metus bergždžiai teikia paraiškas debiutiniams filmams kurti? Jei norės dirbti pagal specialybę – jiems beliks emigruoti. Neverta stebėtis, kad pernai „Sidabrinei gervei“ animacinio kino kategorijoje, o šįmet – už ryškų studentišką darbą nominuota Greta Stančiauskaitė šiandien jau dirba Olandijoje: tai tik vienas pavyzdys iš daugelio. Bet Lietuvos kino centro tie pavyzdžiai nejaudina“, – lieja susikauptas emocijas V.Aškinis.

Animatorių atstovo Kino taryboje nėra, o kartu su jų paraiškomis pateikiamus eskizus, kurių būna kelios dešimtys, reikia sugebėti skaityti. Rusų animatorius Jurius Noršteinas, garsiojo šedevro „Ežiukas ruke“ autorius, yra sakęs, kad jo scenarijus

gali būti ketureilis posmas, kuris vizualizavus pavirs filmu, – nieko daugiau nereikia.

Dėl to, kad nesiūlė atstovų į tarybą, kalti ir patys laiku nesusizgribę animacininkai. „Visos Kinematografininkų sąjungos gildijos turėjo vienodas galimybes siūlyti savo atstovus, bet animatoriai ja kažkodėl nepasinaudojo“, – „Veidui“ aiškina Lietuvos kino centro teisininkė Gerda Leonavičienė.

„Dar ketveri tokio „bado“ metai, ir niekam nebereikės nei tų kvotų, nei atstovų“, – savo ruožtu pesimistiškai prognozuoja V.Aškinis.



Emilis Vėlyvis suka lietuviškai-britišką filmą „Redirected“ ▲

Dirbtinis sistemos palaikymas?

Kino taryba jau keletą mėnesių veikia nepilnos sudėties: po pirmojo posėdžio savanoriškai pasitraukus scenaristui Pranui Morkui, iš septynių narių joje beliko šeši. Tam, kad tarybos posėdžiai būtų laikomi

įvykusiais, pakanka ir penkių narių dalyvavimo.

„Pasitraukiau pamatęs, kokia laukia darbo apimtis, ir objektyviai įvertinęs savo laiko sąnaudas. Tai būtų „chaltūrinimas“, o ne darbas. Mano nuomone, Lietuvoje rengiama per daug kino režisierių, kurių paraiškų antplūdis vėliau sukelia nereikalingų problemų. Ši sistema dirbtinai palaikoma tam, kad kino žmonės turėtų nuolatines darbo vietas. O iš tiesų visai Lietuvos kino industrijai užtektų kokių aštuonių stiprių profesionalių režisierių“, – neslėpė „Veido“ kalbintas scenaristas.

Neseniai vykusiam Kinematografininkų sąjungos narių visuotiniame susirinkime buvo priimta rezoliucija „Apie padėtį Lietuvos kine“, kurioje teigiama, kad prisidengus Lietuvoje itin madinga žiūroviškumo sąvoka ekranus pasiekia menkaverčiai, į žemiausio lygio auditoriją orientuoti filmai. „Pastaruoju metu viešojoje erdvėje agresyviai peršama mintis, kad lietuvių kino valstybinis finansavimas turėtų būti grindžiamas vien tik žiūroviškumo kriterijais“, – įspėjama joje.

Tačiau P.Morkus primena: „Jeigu jūs nematėte filmo – vadinasi, jo ir nebuvo. Lietuvoje ir taip pernelyg daug filmų kuriama artimų draugų rateliui.

Kinas iš esmės yra balagano menas. Jeigu iš to išeina kas nors didinga – tai tik dėl privačios iniciatyvos ir energijos, ir tai tik tuomet, kai visi filmavimo grupės nariai susirenka atitinkamo lygio. Nes prastas operatorius pajėgus sužlugdyti bet kurį režisierių ir bet kurį scenaristą.“ ■

ROLANDO KVIETKAUSKO, LIETUVOS KINO CENTRO DIREKTORIAUS, KOMENTARAS

Šiais metais valstybiniam kino finansavimo konkursui buvo pateikta daug stiprių projektų, kurie išsiskyrė nagrinėjamosiomis temomis, įdomiais meniniais sumanymais, aiškiu finansiniu planavimu bei sklaida šalyje ir užsienio rinkose. Deja, tarp vertinimui pateiktų kino gamybos paraiškų gerai parengtų, įgyvendinimo potencialą turinčių animacinių filmų gamybos projektų nebuvo.

Lietuvos kino centro tikslas – skatinti ilgalaikį Lietuvos kino srities vystymąsi ir konkurencingumą. Parama paraiškovams, negebantiems parengti stiprų turinį turinčio projekto, atsiskaityti už ankstesnius projektus ar pateikti aiškos projekto įgyvendinimo perspektyvos, šio tikslo siekti



nepadėtų. Siekiama remti projektus, kurie turi potencialo būti įgyvendinti, ir rasti savo žiūrovą, kurio esminis lūkestis – kokybiškas ir įdomus produktas.

Nenorint vilkinti šių metų finansavimo proceso, projektai buvo vertinami pagal bendrą sutarimą minimaliai atnaujintas valstybinio

kino finansavimo taisyklės. Nepaisant to, esu įsitikinęs, kad vertinimas buvo teisingas ir adekvatus pateiktoms paraiškomis. Lietuvos kino centras neseniai baigė konsultacijas su kino industrijos atstovais dėl taisyklių keitimo, nauja rėmimo sistema birželio mėnesį bus pateikta viešam aptarimui. Tarp svarstomų galimų pokyčių yra ir kvotų skirtingoms filmų rūšims įvedimas.



PAVASARIO SKAITINIAI

Vilties kelias. Po dešimties metų

Šalies knygynuose ką tik pasirodė 95-metį atšventusio garsaus išeivijos verslininko, mecenato dr. Juozo Kazicko atsiminimų knygos „Vilties kelias“ papildyta nauja laida. Siūlome ištrauką iš šio kūrinio.

Aleksandra ir Juozas Kazickai

Kelionė į šeimos istorijos ištakas

Tai buvo sunkus dešimtmetis, mus ėmė slėgti garbaus amžiaus našta, užgriuvo ligos ir galiausiai ištiko didžiausia nelaimė – netekau Aleksandro.

Vis dėlto didesnė dešimtmečio dalis nebuvo liūdna. Džiaugėmės gyvenimu, dažnai atvykdavome į Lietuvą, keliavome ir į kitus kraštus.

Ypač jaudinanti buvo kelionė į gimtąjį Čiornaja Padina kaimą. Ši atsiminimų knyga



Juozas Kazickas Čiornaja Padina kaime
su Antanu Sereičiku



Kazickai Saratove ▲

prasideda priešistorė – apie mano protėvių tremtį 1863 metų Kūčių vakarą į Saratovo gubernijos stepes. Ten po daugiau nei penkių dešimtmečių gimiau aš. Man buvo vos ketveri, kai su tėvais iškeliavau iš Čiornaja Padinos į Lietuvą. Dar prabėgo daugiau kaip aštuoniasdešimt metų, ir aš jau drauge su savo vaikais vėl išvydau šią žemę. Tarsi apsisuko gyvenimo ratas ir sugrįžau, iš kur išėjau.

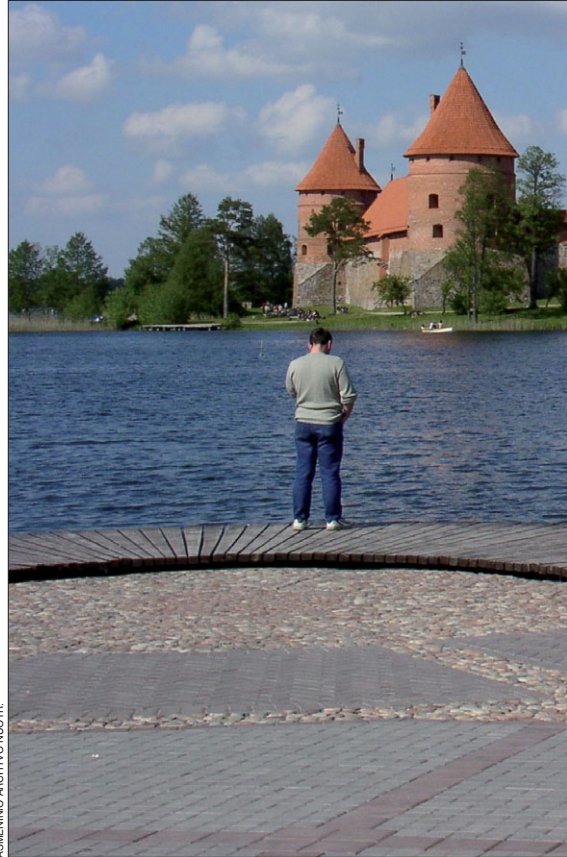
Man tai nepamiršama kelionė. Ją surengė vėliau Vladimiro Putino režimo politiniu kaliniu tapęs „Jukos“ bendrovės prezidentas Michailas Chodorkovskis. Verta prisiminti ir pačią pažinties su šiuo iškilium žmogumi istoriją.

Būdamas Niujorke, kartą sulaukiau seno pažįstamo JAV Rytų-Vakarų instituto prezidento Johno Edwino Mrozo skambučio. Jis pasakė, kad į jo įstaigos biurą Maskvoje kreipėsi „Jukos“ atstovai ir prašė, susisiektus su manimi, išsiaiškinti, ar nesutikčiau papietauti Niujorke su M.Chodorkovskiu. Man tai buvo visiškai netikėta. (...)

Be abejo, ponui Mrozui atsakiau, kad man būtų didelė garbė pabendrauti su Michailu Chodorkovskiu, ir pasiteiravau, kur ir kada galėtų įvykti toks susitikimas. Išgirdau „Jukos“ prezidentą klausiantį, kada man būtų patogu pasimatyti su juo, kai atskris į Niujorką. (...) Atsakiau, kad būsiu pasirengęs pasimatyti bet kurią dieną jam viešint Niujorke. Netrukus gavau žinią iš pono Mrozo, kad M.Chodorkovskis kitą savaitę atskrenda į JAV. Paprašiau perduoti jam, kad kviečiu vakarienės į senų tradicijų prestižinį verslo žmonių klubą „Club 21“. Jame yra lankęsi garsiausi pasaulio verslininkai ir daugybė valstybių vadovu.

Mano pasiūlymas buvo priimtas ir suderintas konkretus laikas. Iš anksto užsakęs staliuką, laukiau svečių. Pirmas atvyko ponas Mrozas, netrukus pasirodė ir Michailas Chodorkovskis, lydimas kelių palydovų, bet prie stalo jis sėdo tik su vienu padėjėju – norvegu, kuris dirbo jo asmeniniu sekretoriumi.

„Man didelė garbė su jumis bendrauti, bet būtų įdomu sužinoti, kas paskatino jus susitikti su manimi?“ – pokalbio pradžioje



pasiteiravau pono Chodorkovskio.

Pirmiausia jis pasakė, kad „Jukos“ įsigijo „Mažeikių naftą“ ne siekdama greito pelno, o ketindama nuolat dirbti ir investuoti Lietuvoje. „Suprantu, kad tai stambiausia jūsų šalies bendrovė, kuriai tenka ir svarbus socialinis vaidmuo, todėl noriu užmegzti pasitikėjimu grindžiamus ryšius su Lietuvos visuomene ir prašyčiau jūsų patarimų bei pagalbos siekiant šio tikslo“, – pareiškė ponas Chodorkovskis.

Atsakiau, kad gerbiu tokį jo norą, nes tarpininkavau ne vienai JAV bendrovei, sumaniusiai Lietuvoje imtis verslo, bet niekada neteko išgirsti prašymo padėti suartėti su mūsų šalies visuomene, todėl mielai jam patarsiu, kaip tai būtų galima padaryti kuo sėkmingiau.

Taip prasidėjo labai malonus ir įdomus pokalbis su ponu Chodorkovskiu, net, sakyčiau, išsyk užsimezgė draugiškas ryšys. Patariau pašnekovui į Lietuvos žmonių širdis eiti pasirinkus kurį nors iš šių dviejų kelių – remiant krepšinį arba meną. Dar geriau – abi sritis. M.Chodorkovskis pasakė žinąs, kaip Lietuva dievina krepšinį, taip pat girdėjęs, kad šviesuomenė labai domisi opera, simfoninės muzikos koncertais, todėl mieliau paremtų tiek sporto, tiek meno projektus, bet norėtų tai daryti subtiliai, netriukšmingai ir nepompastiškai ir net neklausiamas pabrėžė: „Patikėkite, „Jukos“ Lietuvoje neturi jokių politinių interesų, vienintelis mūsų tikslas – sėkmingai plėtoti verslą ir, tikimės, taip galėsime prisidėti prie jūsų krašto gero. Tik tokių minčių vedami ir norėtume dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime.“

„Pone Chodorkovski, – tuomet atsiliesiau šyptelejęs, – nafta ir politika – neatsiejami dalykai. Vargu ar ir jums pavyks išvengti politinio šleifo, nors nė kiek neabejoju, kad jūs labai nuoširdžiai nenorite painiotis i



◀ Juozas ir Aleksandra Kazickai
Trakuose. 2004 m.

politiką.“

Kaip vėliau paaiškėjo, politika, tiksliau, Kremlius, uždusino ir jo verslą Lietuvoje, ir „Jukos“ bendrovę, o jį patį ilgiems metams įgrūdo už grotų. Aišku, tuomet vakarieniaujant Niujorke niekas iš mūsų negalėjo net nujauti tokių likimo išbandymų.

Linkėdamas ponui Chodorkovskiui sėkmingo verslo Lietuvoje, užsiminiau, kad esu gimęs Rusijoje. (...) Michailas Chodorkovskis susidomėjęs ėmė klausinėti, kaip mano tėvai atsidūrė Rusijoje. Keliais sakiniais papasakojau apie 1863 metų sukilimą, mano prosenelių ir senelių tremtį, kaip jie išgyveno atšiauriomis stepių sąlygomis, o ilgainiui – ir prasišlyveno, kaip ten gimė mano tėvai, kaip vėliau ir aš atsiradau po šia saule Saratovo plynumose, kurias vasaromis sivilina karštis, žiemomis kausto speigai, ir kaip visą laiką svaiojame sugrįžti į protėvių žemę, kol pagaliau po Pirmojo pasaulinio karo ir revoliucijos viską, ką turėję, palikome ir iškeliavome į nepriklausomą Lietuvą ir ten gyvenimą pradėjome kurti iš naujo, nuo pamatų.

„O kur yra ta jūsų gimtoji Čiornaja Padina?“ – pasiteiravo Michailas Chodorkovskis.

Kai pasakiau, kad anuomet tai buvo Saratovo gubernijos kaimas, jis kone aiktėlėjo: „O! Dabar tai Saratovo sritis – ten mūsų bendrovės įmonėse dirba 40 tūkstančių žmonių. Kada ten buvote pastarąjį kartą?“ – dar perklausė „Jukos“ savininkas.

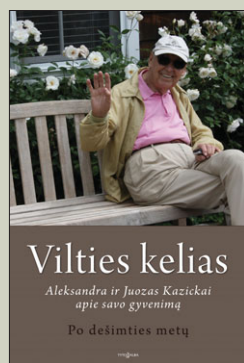
Pasakiau, kad savo gimtojo kaimo nesu daugiau regėjęs, kai 1922 metais su tėvais parkeliavome į

Lietuvą.

„Ar nenorėtumėte ten nuvykti?“ – paklausė jis.

„Žinoma. Tai būtų labai jaudinanti kelionė. Ne kartą apie tai galvojau“, – atsakiau.

APIE KNYGĄ IR AUTORIŲ



Pasaulinio verslo vandenys sėkmingai plaukiojusio garsaus išeivijos verslininko, mecenato dr. Juozo Kazicko (g. 1918) atsiminimų knyga aprėpia visą jo gyvenimo kelią: nuo pirmųjų vaikystės metų tremtyje pilietinio karo krečiamos Rusijos platybėse – Čiornaja Padinos kaime – iki grįžimo į Lietuvą. Neleng-

vi žingsniai protėvių žemėje, vėliau mokslai, san-tuoka, darbas Vilniaus savivaldybėje ir pogrindžio kovos su okupantais. Antrajam pasauliniam karui baigiantis emigranto kelias į Vokietiją, vėliau į JAV. Sėkmingas verslas už Atlanto, įtakingos pažintys ir pagaliau – pirmosios kelionės į tėvynę po 35-erių metų. Nuolatinės pastangos, kad Vakarų valstybės atvertų duris mūsų šaliai, o pasaulinis verslas atsigręžtų į Lietuvos ūkį. J.Kazicko atsiminimus papildė ištraukos iš jo žmonos Aleksandros Kazickienės dienoraščio. Pirmoji šios knygos laida pasirodė 2002 m. Prabėgo dešimtmetis. Išėjo amžinybėn A.Kazickienė. Šioje antrojoje atsiminimų knygos laidoje, pasirodančioje dr. J.Kazickui minint 95-metį, jis atvirai pasakoja pastarojo dešimtmečio išgyvenimus. J.Kazickas tarsi apibendrina savo gyvenimą ir, nepaisydamas negandų, garbaus amžiaus naštos, su neišsenkamu optimizmu kalba apie žmogui tenkančius išmėginimus ir jo lemty. ●

„Tuomet praneškite man, kada jums būtų patogų keliauti. Galėsiu atsiųsti jums lėktuvą ir nuskraidinti į Saratovą“, – pasiūlė ponas Chodorkovskis.

Padėkojau už tokią ypatingą ir jaudinančią dovaną ir pasiteiravau, ar negalėčiau į kelionę pasikviesti ir savo vaikų.

„Be abejo, lėktuve pakaks vietos ir jiems. Kvieskite drauge skristi ką tik norite“, – geranoriškai siūlė „Jukos“ prezidentas.

Sutarėme, kad paskambinsiu kartu prie stalo sėdėjusiam jo asmeniniam sekretoriui norvegui.

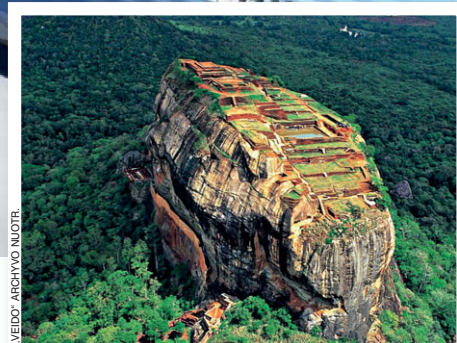
Ponas Chodorkovskis netrukus atsiprašė, sakė turintis skubėti į kažkokį susitikimą Jungtinių Tautų būstinėje ir išvyko. Daugiau su juo susitikti nebeteko. Tačiau pažadą surengti man kelionę į Čiornaja Padiną ponas Chodorkovskis ištesėjo. Kartą vasarą man būnant Vilniuje atskrido visi mano vaikai. Pamaniau, pasitaikė puiki proga apsilankyti Čiornaja Padiną. Paskambinau pono Chodorkovskio sekretoriui ir pasiteiravau, ar būtų galima surengti žadėtą kelionę. Išgirdau atsakymą: „Prašu, mes jus mielai nuskraidinsime ir paglobosime.“ Sutarėme, kad į kelionę pasikviesiu vaikus ir savo gimnaitį Rolandą Auksakį bei Rusijoje likusių tremtinių gyvenimą tyrinėjančią etnologę Gražiną Kadzytę.

Sutartą valandą atvykę į Vilniaus oro uostą, išvydome naujausio modelio verslo klasės lėktuvą „Gulfstream V“, kuriame telpa 15 keleivių. Juo galima perskristi ir Atlantą. Prieš pakylant su mumis atėjo pasisveikinti laivo vadas ir jo padėjėjas, o mus aptarnavusios ir šampanu bei rusišku papročiu blynais su juodaisiais ikrais vaišinusios dvi žavios stiuardės gerai kalbėjo angliškai.

Saratove mus sutiko miesto meras, surengė kelionę laivu Volgos upe, ten mums buvo pasiūlyta ir vakarienė. Kitą dieną turėjome iš Saratovo į Čiornaja Padiną skristi sraigatsparniu, bet šis skrydis kažkodėl buvo atšauktas ir išvykome, kaip sužinojome, visiškai neseniai pirktu naujutėlaičiu labai komfortišku autobusu.

Kartu su mumis važiuavo pačiame autobuso gale įsitaisiusi keistokos elgsenos moteris. Ji su mumis visiškai nebendravo, gal nemokėjo anglų kalbos, mes nė nesupratome, kokios jos pareigos šioje kelionėje. Važiavome kelias valandas. Netoli Čiornaja Padinos mūsų autobusą sustabdė milicija ir kažko labai ilgai klausinėjo vairuotojo, tačiau mums nieko nesakė.

Kai įvažiuovome į Čiornaja Padiną, krito į akis, kad kaimo gatvelė visiškai tokia pati, kokia iš vaikystės išlikusi mano atmintyje. Laikas tarsi sustingo. Atrodė, kad čia niekas nepasikeitė nuo 1922 metų. Pagalvojau, kad regiu savo gyvenimo vilties kelio pradžią, tik jis mane išvedė iš šios vietos į pasaulį, o ištisoms kaimo žmonių kartoms šis kelias buvo ir pradžia, ir pabaiga. Be vilties. Manęs būtų laukęs toks pat likimas, jei ne mano tėvų išmintis ir tikėjimas Lietuva... ■



TURIZMAS

Ketvirtadalis lietuvių atostogaus užsienyje. Kur vykti geriausia?

Artėjant vasarai kiekvienam iškyla maloni dilema: tenka apsispręsti, kur ir kaip geriausia praleisti atostogas. Vis dėlto tinkamiausią variantą pasirinkti nėra taip lengva.

Vaiva Sapetkaitė

Pasauliniai turizmo srautai, trumpam kritę per ekonominę krizę, vėl auga. Keliautojai gali mėgautis neapbrėptomomis galimybėmis: patekti galima beveik visur, be to, galima rinktis daugybę skirtingų keliavimo būdų. Tai leidžia už santykinai nedidelę pinigų sumą aplankyti daugiau ir tolimesnių šalių.

Kyla klausimas, kada geriausia keliauti. 2012 m. pabaigos duomenimis, populiariausi kelionių į užsienį mėnesiai buvo gegužė, birželis ir spalio. Tam įtakos turėjo logiškos priežastys: dalies žmonių noras išvengti didelių karščių, ypač keliaujant į šiltus kraštus, bei tai, kad vasarą ir ankstyvą rudenį kelionių kainos būna didžiausios. Pasirodo, renkant kelionių agentūrą, daugiausia kaip tik ir lemia kainos (36 proc.), taip pat siūlomų kelionės nuolaidų dydis (24 proc.).

Kas populiariu pasaulyje

Kiekvienais metais analizuojama, kokios kryptys ir kelionių maršrutai yra geriausi, vertingiausi, sudaromi jų reitingai. Vienas įtakingiausių patarėjų, į kurį žvalgosi daugelis keliautojų, yra žurnalo

„National Geographic Traveler“ sudaromi geidžiamiausių kelionių tikslų sąrašai. Šių metų sąrašo viršuje puikuoja ir lietuviams lengvai pasiekiami vietovė – Ukrainoje esantis autonominis Krymo regionas.

Mūsų kelionių agentūros už maždaug savaitės kelionę į šį regioną prašo apie 3

Toliau „National Geographic Traveler“ sąraše eina viena iš dviejų 2013 m. Europos kultūros sostinių – Marselis. Jis patiks tiek uostamiesčių gerbėjams, tiek kultūrinių renginių mėgėjams.

Iš „National Geographic Traveler“ sąrašo taip pat galima išskirti ir santykinai netolimą, tačiau per mažai keliautojų dėmesio sulaukiantį Ravenos miestą Italijoje. Kažkada jis buvo Vakarų Romos imperijos sostinė, todėl pasižymi itin turtinga istorija ir paveldu. Dvigubos naudos būtų galima patirti šiame mieste apsilankius vykstant unikaliai renginiui – tarptautiniam šiuolaikinės mozaikos festivaliui „Ravenna Mosaico“ (spalio ir lapkričio mėnesiais).

O turistai, mėgstantys Graikiją, raginami vykti į Salonikus, ramų, palyginti nedaug krizės paliestą ir kol kas turistų neapgultą Graikijos uostamiestį.

Kitos siūlomos kryptys lietuviams jau sunkiau pasiekiamos. Tarkime, Raja Ampato sala Indonezijoje, pasižyminti viena didžiausių gyvybės įvairovių; didžiausias nepalietas vidutinio jūrinio klimato Didžiųjų Lokių atogrąžų miškas Britų Ko-



Rimvydas Širvinskas (Makalius):
„Atėjo pigių skrydžių pabaiga. Kartais dar gali užtikti pigių bilietų į vieną pusę, bet atgal vis vien teks skristi už normalią kainą.“

tūkst. Lt, tačiau keliaujant savarankiškai galima stipriai sutaupyti. Nors pats skrydis į abi puses atsieitų apie 800–900 Lt, tačiau ten nuvykus kainos nesikandžioja. Priminsime, kad lietuviams vizos į Ukrainą nereikia. Paminėtinas ir dar vienas aspektas: tai ne tik nebrangi, bet ir įstabi vietovė. „Ir Rusijai reikia savo rojaus“, – taip XVIII a. laiške carienei rašė generolas feldmaršalas Grigorijus Potiomkinas Tavričskis, skatindamas Krymo aneksiją.



niai atvėrė sienas). Kitos siūlomos vietovės gana netikėtos, tačiau ne blogąją prasmę. Pavyzdžiui, atkreipiamas dėmesys į „naują“ traukos centrą, iki šiol turistų mažai lankytą Bazilikatos teritoriją Italijos pietuose ir jos pajūrio kurortus, kurie tik neseniai pateko į turistinius vadovus. Šia proga turėtų suskubti pasinaudoti tie, kurie nemėgsta būti apsupti būrio kitų turistų, nes greitai turistų skaičius ten padidės kelis kartus.

Rusams taip pat siūloma ir Kosta Rika bei prabangus poilsis joje. Tai esą tinka tiek Egipto, tiek Turkijos gerbėjams, užsimanusiems kažko panašaus, bet naujo. Nors šita šalis tolimesnė ir į ją nukeliauti sudėtingiau nei į pastarąsias, vis dėlto ši nepatogumų bent iš dalies gali atsverti tai, kad prabanga joje kainuoja mažiau.

O norintiems daugiau adrenalino siūlomas trekingas (vaikščiavimas pėsčiomis) Nepale po Himalajų kalnus arba safaris Zambijoje. Vertėtų atkreipti dėmesį, kad pastaroji iš regiono šalių išskirta dėl didesnio saugumo. Nuotykių ieškotojams taip pat turėtų patikti Prancūzijos užjūrio regionas – Reunjono sala Indijos vandenyne (800 km nuo Madagaskaro). Čia daug ugnikalnių, galima keliauti po kalnus, džiungles ar pasigrožėti banginiais.

Iš tiesų panašių sąrašų esama gana daug ir skirtumus dažnai lemia tiek valstybių geografinė padėtis, tiek susisiekimo infrastruktūra ar kultūriniai aspektai. Vis dėlto galima pastebėti keletą juose pasikartojančių 2013 m. geidžiamiausių kryptų. Europoje – Prancūzija (ypač dažnai minimas Marselis), Italija ir Ispanija, Afrikoje – Malavis, Azijoje – Šri Lanka ir neseniai turistams atsivėręs Mianmaras, Šiaurės Amerikoje – įvairios Kanados vietovės, Pietų Amerikoje – Peru ar Kolumbija.

Kur patogiau keliauti iš Lietuvos

Nors ir kaip giriasi mūsų oro uostai, net ir šiandien Lietuvą galima pavadinti užkampiu – juk skrydžių kryptų iš Vilniaus, Kauno ir Palangos dar gerokai mažiau nei iš Rygos, ką jau kalbėti apie Lenkijos oro uostus. Kita vertus, bent jau vasarą ir mūsų oro uostuose atsiranda daugiau skrydžių, nes iki spalio pabaigos bus ▶

Įsimintiniausias šių metų autobusinės kelionės turizmo gurmanams

	Kaina
Talinas–Sankt Peterburgas–Helsinkis	690
Zalcburgas–Miunchenas–Praha	799
Baltųjų naktų miestas Sankt Peterburgas	854
Vokietijos ir Danijos pramogų parkai	899
Šiaurės Italijos perliukai ir poilsis prie Adrijos jūros	1338
Paryžius–Beniliuksas: romantika ir istorija	1377
Atrask vikingų salą – Gotlandą	1459
Pietų Kroatija su poilsiu prie žydrosios Adrijos	1477
Italijos rivjera ir Pietų Prancūzijos žydrosios krantų	1484
Serbija–Makedonija–Albanija–Juodkalnija	1490
Balkanų turas	1699
Didžioji Italija	1947
Pietų Prancūzija–Šveicarija–Šiaurės Italija	2190
Žavingojo Prancūzijos Provanso kvapų ir spalvų paletė	2299
Šveicarija–Prancūzijos rivjera–Monblanas–Bavarijos Alpės	2374
Didžioji Turkija	2699
Lofotenų salos–Nordkapas	3390
Korsika ir Sardinija iki Kaljario	3599

Svetingumo klubai

Vadinamieji svetingumo klubai domina jau ne tik pigiau keliauti norinčius jaunuolius, bet ir vyresnius įvairias pajamas gaunančius žmones. Šiuo metu pasaulyje populiarūs du: daugiausiai narių turintis *CouchSurfing.com* ir į Europos šalis labiau orientuotas *hospitalityclub.org*. Jų siūlomomis paslaugomis naudotis skatina ne tik nemokama nakvynė, bet ir galimybė iš arti susipažinti su vietine šalies kultūra, dažnai kartu gaunant ir vietinį gidą, ar tiesiog susirasti draugų visame pasaulyje.

Šie svetingumo klubai veikia visai paprastai: pirmiausia reikia užsiregistruoti kuriame nors jų, pateikti apie save įvairios informacijos ir tada, pasirinkus šalį ar miestą, pradėti ieškoti, kur apsistoti, arba priimti kitus keliautojus pavišėti savo namuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors tai nemokami klubai, čia taip pat kursuoja tam tikra valiuta – reputacija, įvaizdis. Kadangi būsimieji šeiminkai (angl. „hosts“) apie ką nors spręsti gali tik iš potencialaus svečio paskyros, svarbu, kad ten pateikta informacija sudarytų patikimo žmogaus įvaizdį. Paprastai tariant, niekas po savo stogu nenori priimti nežinia ko. Bene daugiausiai lemia kitų žmonių, keliautojų atsiliepimai. Po pirmųjų viešnagių gavus neigiamų atsiliepimų, viskas tuo gali ir pasibaigti. Ir atvirkščiai. Be to, yra ir kita medalio pusė: keliautojas apie būsimą šeiminką taip pat daug nežino, tad ne visada gali patekti pas širdžiai mielus žmones. Kita vertus, susitarus, kad pas kažką liksi nakvoti tiek ir tiek naktų, dar nereikia, kad taip ir bus, nes visada išlieka rizika, jog šeiminkai pradings arba atsakys ir paskutinę minutę teks ieškoti naujos vietos.

„LONELY PLANET“* PASIRINKIMAS 2013 M.

Šalys

1. Šri Lanka ▶
2. Juodkalnija
3. Pietų Korėja
4. Ekvadoras
5. Slovakija
6. Saliamono salos
7. Islandija
8. Turkija
9. Dominikos Respublika
10. Madagaskaras



ASIMENINGO ARCHIVO NUOTRA

Miestai

1. San Franciskas (JAV)
2. Amsterdamas (Nyderlandai)
3. Haidarabadas (Indija)
4. Deris/Londonderis (D.Britanija)
5. Pekinas (Kinijos Liaudies Respublika)
6. Kraistčerčas (Naujoji Zelandija)
7. Hobartas (Australija)
8. Monrealis (Kanada)
9. Adis Abeba (Etiopija)
10. Puerto Igvasu (Argentina)

* Didžiausias pasaulyje kelių gidų leidėjas



► skraidoma dažniau ir daugiau kryptų.

Pasak Vilniaus oro uosto komunikacijos vadovės Gabrielės Vasiliauskaitės, vasaros sezono laikotarpiu iš Vilniaus reguliariaisiais skrydžiais bus galima nuskristi į 41 oro uostą 33 kryptimis, išsidėsčiusiomis 20-yje valstybių. Iš jų naujos – į Alesundą ir Trondheimą Norvegijoje, Diuseldorfą/Vėcė Vokietijoje, Chaniją Graikijoje, Stambulą Turkijoje ir Stokholmą Švedijoje. Beje, Vilniaus oro uoste pradės dirbti trys nauji vežėjai: „Turkish Airlines“ (skraidinsiančios į Stambulą), „UTair Ukraine“ ir „Ukrainian International Airlines“ – į Kijevą. Iš viso Vilniaus oro uoste dirba 16 reguliariųjų skrydžių oro linijų bendrovių.

Skrydžių iš Kauno pasirinkimas kur kas skurdesnis. Iš šio oro uosto skraidina tik dvi aviakompanijos – pigiosios „Ryanair“ ir hibridinės „airBaltic“. Naujojo sezono tvarkaraštyje numatytos naujos vasaros kryptys į Alikantę, Kaljarį, Maltą, Trapanį, Maljorką, Kosą, Rodą bei Kiprą. Iš viso naujojo sezono tvarkaraštyje numatyta 19 kryptų.

Nemėgstantiems skristi galima keliauti autobusais. Tradiciškai tokios kelionės, nors ir mažiau patogios, atsieina pigiau. Juolab kad naujovių yra ir čia. Kelionių organizatoriaus „Grūda“ vyr. vadybininkė Rasa Balčiūnaitė išskirtų Balkanų regioną. Atkreiptinas dėmesys, kad šiemet pirmą kartą pradėta keliauti ir į palyginti dar visai nesenai susikūrusią Kosovo valstybę. „Bent į ją niekas iš lietuvių tikrai dar nerengė kelionių autobusu“, – teigia R. Balčiūnaitė ir prideda, kad ši kelionė išpopuliarėjo vos pasirodžiusi.

Pigiosios oro linijos – pigesnės, bet ne pigios

Jau gana didelė dalis Lietuvos gyventojų įpratę naudotis pigiųjų oro linijų paslaugomis. Tiesa, šiemet šių oro linijų siūlomos kainos jau šiek tiek didesnės nei, tarkime, prieš dvejus metus. Tačiau bet kokių atvejų jos gerokai mažesnės nei tradicinių oro linijų. Be to, pigių oro linijų lėktuvais į daugelį miestų galima nuskristi tiesiogiai, o skrendant tradicinėmis oro linijomis reikalingi persėdimai.

„Pavyzdžiui, norint iš Vilniaus nuskristi į Barseloną, tiesioginį skrydį siūlo dvi pigių skrydžių bendrovės. Norint skristi tradicinėmis oro linijomis reikėtų persėsti kokiam Frankfurte. Čia kito skrydžio tektų laukti kelias valandas. Geriau sėsti į pigių skrydžių lėktuvėlį, ir netrukus būti Barselonoje. Be to, nereikės pakloti

Turistams patraukliausios kryptys pigių skrydžių oro bendrovėmis

Bilietų kaina asmeniui į vieną pusę gegužę–spalį prasideda nuo (Lt)

1. Barselona (Ispanija)	233 (iš Vilniaus)
2. Alikantė (Ispanija)	305 (iš Kauno)
3. Rodo sala (Graikija)	429 (iš Kauno)
4. Koso sala (Graikija)	360 (iš Kauno)
5. Kreta (Graikija)	405 (iš Vilniaus)
6. Roma (Italija)	165 (iš Vilniaus)
7. Milaną (Italija)	165 (iš Vilniaus)
8. Kaljaris (Italija)	210 (iš Kauno)
9. Brėmenas (Vokietija)	165 (iš Vilniaus)
10. Tamperė (Suomija)	165 (iš Kauno)
11. Dublinas (Airija)	224 (iš Vilniaus)
12. Londonas (Jungtinė Karalystė)	172 (iš Vilniaus)
13. Paryžius (Prancūzija)	165 (iš Vilniaus)
14. Stokholmas (Švedija)	145 (iš Kauno)
15. Malta	241 (iš Kauno)

Naujos skrydžių kryptys

Vasaros kryptys iš Kauno

Alikantė (Ispanija), Kaljaris (Sardinijos sala Italijoje), Malta, Trapanis (Sicilijos sala Italijoje), Maljorka (Ispanijos sala), Kosas ir Rodas (salos Graikijoje), Kipras

Vasaros kryptys iš Vilniaus

Alesundas (Norvegija), Trondheimas (Norvegija), Diuseldorfas/Vėcė (Vokietija), Chanija (Kretos sala Graikijoje), Stambulas (Turkija), Stokholmas (Švedija)

1100–1200 Lt“, – sako jaunas pigių kelionių ekspertas Rimvydas Širvinskas, geriau žinomas kaip Makalius.

Vis dėlto derėtų paminėti didelį pigių oro vežėjų minusą. Šios oro linijos labai dažnai skraidina į toliau nuo miestų esančius oro uostus. Todėl radus pigų bilietą dar gali tekti nusivilti, nes teks nemažai primokėti norint nusigauti į galutinį tašką. Puikus pavyzdys – skrydis su „Ryanair“ į Paryžių. „Nusileidžiama Bovė oro uoste, nuo Paryžiaus nutolusiame apie šimtą

Beje, tuos, kuriuos suvilioja žodis „pigų“, turėtų žinoti, kad pigių skrydžių era eina į pabaigą. Tarkime, dar prieš keletą metų buvo galima rasti pakankamai daug bilietų už vieną centą, kelis ar kelias dešimtis litų, o įprastinė jų kaina po visą Europą siekdavo maždaug 200–300 Lt, tačiau dabar pamatyti kažką panašaus tenka labai retai. „Jei ir randi skrydį už kelias dešimtis litų, atgal vis vien tenka skristi už įprastą kainą“, – konstatuoja Makalius.

„Apskritai kelionės brangsta, Lietuvoje pasiūla nedidėja. Klientus kartais siunčiame skristi iš Varšuvos – tai gali būti gerokai pigiau. Ten didesnė rinka, konkurencija, ir kainos automatiškai mažėja“, – prideda turizmo agentūros „Aviaekspresas“ direktorius, Lietuvos turizmo asociacijos tarybos narys Algirdas Jocy.



„Magelano kelionės“ turizmo vadovas Dainius Kinderis: „Nuo egiptų ir turkijų pereinama į kitą lygį. Keliavimo stereotipai Lietuvoje byra, keičiasi ir patys keliautojai.“

kilometrų. Vadinasi, iki paties Paryžiaus dar tenka keliauti 50–60 minučių ir už šį malonumą papildomai sumokėti 15 eurų į vieną pusę“, – įspėja R. Širvinskas.

Renkantis iš pigių oro linijų kryptų, vaikas rekomenduotų Koso salą, Tamperę, Barseloną, Romą bei Brėmeną. Į pastarąjį į abi puses kartais galima nuskristi ir už šimtą litų, tad tai tikrai tinkamas kelionės tikslas turintiems mažai laiko, juolab kad ir oro uostas nuo miesto centro nutolęs vos kelis kilometrus.

Tolimos kelionės domins vis daugiau lietuvių

85 šalis apkeliavęs Dainius Kinderis, šiuo metu pats organizuojantis egzotines keliones, sako pastebįs, kad vis daugiau lietuvių domina tolimesnės kelionės, ypač į Pietryčių Aziją ir Lotynų Ameriką. Tiesa, tokias keliones jis siūlo pradėti planuoti, tik turint asmeniui bent 6–7 tūkst. Lt.

Jei kalbėtume apie netolimą ateitį, D. Kinderio manymu, populiarumu turėtų



išsiskirti Vietnamas, o A.Jocys priduria, kad nemažai lietuvių sugundys ir Šri Lanka, Maldivai bei Tailandas.

„Veido“ pašnekovai sutaria, kad keliaujant į tolimus kraštus, ypač į mažesnes valstybes, geriausia ne keliauti į kurią nors vieną jų, o per vieną kelionę aplankyti kelias šalis. Pavyzdžiui, Pietryčių Azijoje tam ypač tinkamas Indokinijos pusiasalis, kuriame galima aplankyti Vietnamą, Kambodžą bei Laosą.

Net ir keliaujant savarankiškai didelių sunkumų dėl šių šalių vizų kilti neturėtų, nes jų išdavimas supaprastintas. Kai kur keliautojams iš Lietuvos jų apskritai nereikia, sakykime, keliaujant į Filipinus, sudarytus iš maždaug 7 tūkst. salų. „Bevizis režimas ten galioja iki trijų savaitžių, ir tik norint likti ilgiau už 60 dolių galima pratęsti viešnagę iki 38 dienų. Singapūras, Honkongas, Malaizija mums irgi bevizės, o, pavyzdžiui, Šri Lankos vizą už 25 dolerius galima gauti labai paprastai, atvykus į oro uostą“, – pasakoja D.Kinderis.

Jo tikinimu, tolimos pažintinės kelionės vis labiau populiarėja ir jas renkasi labai skirtingi žmonės. „Tiesiog nuo egiptų ir turkijų pereinama į kitą lygį. Keliaavimo stereotipai Lietuvoje byra, keičiasi ir patys keliautojai“, – konstatuoja kelionių ekspertas.

Kelionių agentūros keičiasi arba užsidaro

„Veido“ pašnekovai pastebi ir dar vieną tendenciją: Lietuvoje nemažai kelionių agentūrų užsidarė, o tos kurios išliko, stipriai pasikeitė. Taip atsitiko todėl, kad daugėja žmonių, sugebančių ir norinčių keliauti savarankiškai su savo draugais ar šeima, o ne su kelionių agentūrų surinktomis grupėmis, tad į agentūras dažniau krei-

piamasi tik tam tikrų paslaugų. Pavyzdžiui, norint pagalbos gauti vizas, ieškant viešbutių, organizuojant ekskursijas ir kita.

„Iš tiesų akivaizdi tendencija, kad paprastus kelionių paketus žmonės, ypač jaunesnio amžiaus, susidaro patys: internete nusiperka lėktuvo bilietus, užsisako viešbutį, dar kuris gudresnis išsinuomoja ir automobilį, todėl jiems kelionių agentūrų paslaugų neprireikia“, – komentuoja A.Jocys.

Pasak jo, sėkmingai norinčios veikti kelionių agentūros turėjo tapti lankstesnės ir prisitaikyti prie naujų klientų poreikių. „Vis dėlto kai kalba eina apie tolimas šalis, sudėtingus maršrutus, žmonės kelionės organizavimą vis dar mielai perleidžia kelionių agentūroms“, – paaiškina pašnekovas.

O ir sociologinės apklausos patvirtina, kad į kelionių agentūras daugiausia keipiamasi tikintis ne tik kokybiško kelionės organizavimo, bet ir įdomesnių bei įvairesnių kelionių pasiūlymų, nei per turimą laiką galėtų susirasti patys turistai.

Negalima nepaminti ir to, kad ilgai Lietuvoje populiarėja ir dar viena turizmo šaka – nekomercinis turizmas. Daug pasaulio išmaišęs Vilniaus autostopo klubo įkūrėjas Vladas Sapranavičius siūlo keliauti prisijungiant prie labiau patyrusių keliautojų (turinčių unikalios patirties) organizuojamų kelionių, o to kelionių agentūros negali pasiūlyti. Be to, nekomercinio turizmo entuziastų siūlomų kelionių kainos būna kur kas mažesnės.

„Pavyzdžiui, galima labai pigiai pakeleliuoti organizuojant keliones per Vilniaus keliautojų klubą. Susiorganizuoja grupę, iš anksto visai grupei perkami pigesni bilietai, o vizomis pasirūpina kuris nors iš organizatorių, ir už tai nereikia mokėti agentūrai“, – paaiškina V.Sapranavičius. ■

PASKUTINĖS MINUTĖS PASIŪLYMUS TEKS PAMIRŠTI

Dažnam keliautojui kyla dilema, ar kelionę planuoti iš anksto, ar laukti patrauklių paskutinės minutės pasiūlymų. „Veido“ kalbinti ekspertai siūlo kelionę planuoti ir tą daryti kuo anksčiau. Jeigu žinoma atostogų data, kelionę vertėtų pradėti planuoti likus šešioms–aštuonioms savaitėms. Būtent taip, o ne laukiant galutinių nuolaidų galima daugiausiai sutaupyti.

Svarbu paminėti, kad ilgai niekur ryškėja nauja tendencija – paskutinės minutės pasiūlymų pateikiama kur kas mažiau nei prieš trejus ketverius metus ir jų dar mažės. Keliautojo Rimvydo Širvinsko (Makalio) tvirtinimu, matyti, kad Lietuvoje veikiantys kelionių organizatoriai apskritai siekia išstumti šį reiškinį, nes



JATTON IMAGES/NUOTR.

jiems tai nuostolinga. Būtent dėl to per išankstinius pardavimus stengiamasi pasiūlyti patrauklias kainas, kad visos vietos būtų užpildytos kuo anksčiau ir nereikėtų patirti nereikalingos rizikos. Dažnas kelionių organizatorius šiandien skelbia, kad jei klientas vėliau ras geresnį paskutinės minutės pasiūlymą, nei pirkdamas gerokai iš anksto, agentūra padengs kainų skirtumą.

Taigi paskutinės minutės kelionių pasiūla trauksis, o ir pačios paskutinės minutės nuolaidos nebus tokios didelės, kokios būdavo 2010–2011 m. „Tai atrodo kone taip: atsilaisvino dvi vietos, pirkite už normalią kainą, nes vis tiek kiti nupirks. Ir žmonės perka, nes vietų tiesiog nebūna“, – komentuoja R.Širvinskas.

Kur geriausia keliauti ir kodėl

Studentams

Kur: Balkanai, ypač Kroatija

Kodėl: ypač geras kainos ir kokybės santykis, įvairi gamta tinkama tiek poilsiautojui, tiek nuotykių ieškotojui. Be to, žmonės čia paprastai ir draugiški.

Kur: Turkija (aplenkiant kurortus)

Kodėl: „Turkish Airlines“ pradėjus skraidinti iš Vilniaus į Stambulą, tampa paprasčiau keliauti po visą šalį. O Turkijos periferija gali pasiūlyti gražią gamtą, svetingais žmonėmis ir nedidelėmis kainomis.

Kur: Gruzija

Kodėl: puiki vieta aktyviam turizmui. Jau vien dėl Juodosios jūros ir puikiai alpinizmui, pėsčiųjų žygiams bei slidinėjimui tinkamų Kaukazo kalnų. Be abejo, lietuvių mylintys ir už juos daug vietinio vyno taurių keliantys gruzinai taip pat suteikia daug žavesio.

Šeimoms

Kur: Viduržemio jūros salos (ypač Sardinija ir Sicilija Italijoje, Korsika Prancūzijoje)

Kodėl: paprasta nuvykti – daug kur galima nusikristi tiesioginiais reisais, be to, šiose salose atmosfera provincialesnė, svetingesnė nei žemyninėje dalyje.

Kur: Vokietija, Prancūzija arba Jungtinė Karalystė

Kodėl: dėl nuotykių parkų įvairovės. Vokietijoje garsi Europos, Serengečio, Heidės parkais, Legolendu, „Fantazijų šalimi“, vandens atrakcionų parku „Tropikų sala“, „Žaidimų šalimi“ (Spieleland), Prancūzija – Disneilendu, Asterisko, „Futuroscope“, „Terra Botanica“ parkais, o D.Britanija – Legolendu, Digerlendu, „Alton Towers“, „Thorpe“, Česingtono nuotykių parkais ir kt.

Poroms

Kur: Viduržemio jūros salos

Kodėl: tai geras pasirinkimas norintiesiems poilsio ir romantikos.

Kur: Marokas

Kodėl: nestandartiškai romantiška šalis.

Kur: Šri Lanka

Kodėl: populiaru vestuvių ir medaus mėnesio vieta. Nors šalis egzotiška, labiau skirta atsipalaiduoti ir mėgautis.

Senjorams

Kur: Škotija (Didžioji Britanija)

Kodėl: ramiau – mažiau turistų, graži gamta, maloni oro temperatūra (20–25 laipsnių šilumos).

Kur: Tamperė (Suomija)

Kodėl: malonus oras, mažiau turistų, tinka tiek dėl kultūrinio gyvenimo, tiek dėl galimybės ramiai mėgautis gražia gamta.

Nuotykių ieškotojams

Kur: Indonezija ir Filipinai

Kodėl: čia daug žemės drebėjimų ir ugnikalinių išsiveržimų, būna taifūnų, didelių liūčių, bet gamtos unikalumas ir įvairovė vis tiek sutraukia daugybę keliautojų. Šios šalys nustebins net tuos, kurių jau niekas nebestebina.



DISKUSIJA YRA DEMOKRATIJOS PAMATAS

Balandžio pabaigoje Seimo Biudžeto ir finansų komiteto vadovas Bronius Bradauskas ir komiteto narys Povilas Gylys užsipuolė, be jokios abejonės, kompetentingiausią Lietuvos viešosios erdvės analitiką Raimondą Kuodį. „Ižūlus ir nekompetentingas“, – tokia buvo diagnozė.

Aušra Maldeikienė

Ekonomistė, socialinių mokslų daktarė

Ar tikrai? Nereikia didelio proto, tik elementarios sąžinės, kad aiškiai matytum, jog būtent Raimondas Kuodis yra daugumos rimtų Lietuvos viešosios ekonomikos diskusijų iniciatorius. Jis pirmasis dar 2004 m. pradėjo kalbėti apie kylantį nekilnojamojo turto burbulą, logiškai ir nuosekliai paaikškino Lietuvos mokesčių sisteminės bėdas ir pateikė siūlymų, kaip sistemą reformuoti, aiškiai su skaičiais kalbėjo ir tebekalba apie naujos atominės elektrinės statybos našta, kurią būtina vertinti rimtai, o ne reklaminėmis propagandinėmis kalbėlėmis.

Be to, daugiau kaip prieš dešimtmetį jis kalbėjo ir apie „Snoro“ bėdas, kurias, jo žodžiais, būtina kuo skubiau išrišti. Jis vienas iš labai nedaugelio Lietuvos ekonomistų nuolat skaito: tai akivaizdžiai matyti, kaip, deja, nesunku įžvelgti ir tai, kad dauguma kitų su pasaulyje vykstančiomis diskusijomis susipažinę menkai ir nuolat kartoja kelias primityvias kokios vienos senselėjusios knygutės mantras.

Galima tęsti, bet tereikia pusvalandį „pagūglinti“, ir visa istorija bus kaip ant delno. Su R.Kuodžio argumentais galima sutikti, galima nesutikti, galima sutikti iš dalies, bet kaltinti jį nekompetencija reiškia pasirašyti sau, kaip mąstančiam subjektui, mirties nuosprendį.

Kiek teko patirti (Lietuvos žurnalistai, kaip įprasta, džiugiai surinkę epitetus, kontekstą pamišę) Broniui Bradauskui kliūva tai, kad R.Kuodis nepalaiko valstybinio banko idėjos, o Povilas Gylys mano, kad R.Kuodis esąs individualistinės, neoliberalios krypties ekonomistas.

Dėl to, ar Lietuvai būtinas valstybinis bankas, žinoma, kalbėtis galima, tačiau argumentų, o ne jaustukų ir nuosprendžių kalba. Kaip toks bankas atsirastų? Kaip ir iš kokių lėšų gana rimtą viešųjų finansų deficitą turinti valstybė suformuos jo kapitalą? Kokiais principais bus skolinama: jei pinigų kaina ir skolinimo sąlygos bus tokios kaip vidutiniškai rinkoje, tai kokia prasmė steigti? Jei sąlygos skirsis ir bus ne tokios griežtos, tai kas gaus tuos „palengvintus“ kreditus ir kas bei kaip dings riziką? Kaip vertinti tai, kad kai kas gaus konkurencinių pranašumų?

Klausimų begalės, ir jei jau gvildinti šį

klausimą, tai ieškant atsakymų. Beje, būtent R.Kuodis, o ne koks B.Bradauskas, tai daugiau kaip dešimt metų daro.

P.Gylio kritika dar keistesnė. Jei jis mano, kad R.Kuodis yra neoliberalios krypties ekonomistas, tai akivaizdu, jog profesorius arba nelabai suvokia, kas ta neoliberali kryptis, arba tiesiog nėra skaitęs R.Kuodžio darbų. Kita vertus, o kodėl R.Kuodžio pažiūros turėtų būti tokios išsiskydusios ir neapibrėžtos, kaip P.Gylio? Nemažai skaitėme profesoriaus tekstukų, kuriuose mintis išsirutulioja į tai, kad turėtų būti „teisingiau“. Kas, taip mąstant, nustatys, kas yra teisingiau? Pats P.Gylys?

Holizmas, kuriam jis sakosi atstovaujantis, tiesą sakant, nėra ekonominės krypties mokykla, greičiau kažkas iš religinio Naujojo amžiaus judėjimo priesakų. Ir neatsitiktinai tokių judėjimų pranašai galiausiai baigia ties kokios nors eilinės garliavos tvora: kai neturi galvoje rimtų kriterijų, lieka raudos, pykčiai ir jausmai.

Galite paklausti, o kodėl čia taip energingai stojau R.Kuodžio pusėn? Žinoma, visada malonu būti toje pusėje, kurioje girdi argumentus ir matai mąstymo pastan-

Lietuvą kur nors nuvesti gali tik laisvų, mąstančių ir svarstančių žmonių diskusijos, kurios ir yra politika.

gas bei jų vaisius. Ir būtų gėda būti ten, kur viskas apsiriboja mergaitiškai lėkštais jausmais ar pasvarstymais, kad Seime turi būti tik turtingi. Pastaroji mintis, beje, priklausoma p. B.Bradauskui, kurio pažiūros (jei tai pažiūros) P.Gyliui nekliuvo. Ir vis dėlto ne tai lėmė mano sprendimą viešai išdėstyti, kurioje pusėje esu, o kitas, daug rimtesnis dalykas.

Lietuvą kur nors nuvesti gali tik laisvų, mąstančių ir svarstančių žmonių diskusijos, kurios ir yra politika. Lietuvai mirtinai – kiekvienas į lėktuvą lipantis žmogus artina jos komą – būtina autentiška politika. Tokia politika formuojasi ir atsiranda šalies piliečiams bandant asmenine būtimi ir buvimu pamatyti save ir Lietuvą platesniame valstybės, Europos ir pasaulio kontekste. Žmonės turi kalbėti, kalbėtis ir turi būti girdimi. Ir turi būti girdimi pirmiausia tie

žmonės, kurie kasdien tempia labai ne lengvo gyvenimo našta, o ne pilkoko politinio elito veikėjai. Tautos labui, pavyzdžiui, jau laikas uždrausti kvailas TV šou laidas, kurias veda ir apie politiką sapalioja mergaitės, dešimt kartų daugiau laiko skiriančios makiažui ir rūbeliams, nei temos, kurią pristatys, analizei.

Esame „seną“ tauta, kurią nuolat sunaikina nenoras kalbėtis ir matyti kitą. Bet kai nematai artimojo kančios, pamatai priešų veidą. Europos statistikos agentūra „Eurostat“ 2013 m. pavasarį paskelbė, kad Europos finansų krizė labiausiai Europoje paveikė lietuvius, kurių namų ūkių išlaidos nuo 2008 iki 2011 m. sumažėjo 15,5 proc. Šiame sąraše pralenkėme net graikus. Pernai Lietuvos šeimų išlaidos sudarė 72,7 mlrd. Lt ir vis dar buvo 400 mln. Lt mažesnės nei 2008 m., jau kelinti metai smunka realus darbo užmokestis. Tai vyksta šalyje, kurioje bendras ekonomikos pyragas nuo krizės pradžios padidėjo daugiau nei 21 milijardą litų! Tai gal pasvarstykime, kokią pyragą iškepus liks ir tam, kuris alksta?

Dvidešimt metų Lietuvoje užmušinėjama laisva mintis ir bet kokios realiai veikiančios demokratijos pamatas – laisvų piliečių diskusija. Jau nepriklausomybės aušroje prieš dvidešimt metų išgirdome, kad svarsto ir nepritaria tik tie, kurie arba nemąsto, arba svajoja apie „raudonąją lygiavą“. Žodžiu, jeigu nežiūri p. Vytautui Landsbergiui į burną, savąją iš susižavėjimo pravėręs, esi priešas.

Kad ir kiek keitėsi valdžios – logika ta pati. Vienas socdemų premjeras, jau ekonomikai ugnimi liepsnojant, pasikvietė pusryčių garbią senutę profesorę lituanistę, ir ta užkandusi pamokė ekonomistus, kad kalbėti apie ekonomikos perkaitimą (ar ji žinojo, ką tai reiškia?) gėda, nes viskas tik gerėja ir gerėja. Kuo baigėsi – žinome.

Neseniai Lietuvos politikai (tarp jų net esą Rusijos bijantys konservatoriai) ir dalis ekonomistų prabilo, kad ekonomikai plėtoti mums būtina imigracija iš Rytų – Rusijos ir jos kaimynių. Ar tai reiškia, jog nugalėję okupaciją po dvidešimties metų suprato, kad be „rusų“ gyventi negalime? Ir ar ne pirmieji tokios okupacijos ilgisi te, kurie iki tol bet kokią pastangą parodyti problemas priskyrė blogai kalbančiojo valiai? ■

GIEDRIUS KUPREVIČIUS

2 veiksmų baletas

Čarlius



LIETUVOS NACIONALINIS OPEROS IR BALETO TEATRAS

PREMJERA 2013 M. GEGUŽĖS 24, 25, 26 D.

Choreografas ir režisierius **Robert Bondara** (Lenkija). Muzikos vadovas ir dirigentas **Robertas Šervenikas**. Scenografijos ir kostiumų dailininkės **Diana Marszałek, Julia Skrzynecka** (Lenkija). Šviesų dailininkas **Maciej Igielski** (Lenkija). Video projekcijų dailininkė **Ewa Krasucka** (Lenkija). Choro meno vadovas **Česlovas Radžiūnas**.

GENERALINIS
RĖMĖJAS



RĖMĖJAI



rytas

veidas

Vilniaus diena

Gemma

Moller Auto Vilnius

LAWIN

ovc

3

ENOT PRALAIŠO FONDAS



Balio
trupa
remia
Ramūna
Kuprevičienė



Leiskite pinigams rinktis

Dar niekada pinigai neturėjo tiek daug galimybių.
Mūsų investicinių sprendimų pasirinkimas dabar platesnis nei bet kada.
Supkitės rinkos sūpuoklėse arba siekite stabilios gražos ilgesnį laikotarpį kartu su mumis.
Pasinaudokite didžiųjų teikiamaiais pranašumais.
Jei pinigai galėtų rinktis, jie eitų pas pinigus.
Sužinokite daugiau apie investicinio draudimo sutartis

www.mandatumlife.lt

 **MANDATUM LIFE**

Investavimas ir gyvybės draudimas